

**Hallituksen esitys eduskunnalle automaattista päätöksentekoa verotus- ja tulliasioissa koske-
vaksi lainsäädännöksi**

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi verotusmenettelystä annettua lakia, oma-aloitteisten verojen verotusmenettelystä annettua lakia, veronkantolakia, tullilakia, ajoneuvoverolakia, ennakokoperintälakia, perintö- ja lahjaverolakia, kiinteistöverolakia, autoverolakia, tonnistoverolakia ja arvonnäisäverolakia.

Ehdotetuilla muutoksilla poikettaisiin eräiltä osin hallintolakiin ehdotetusta automaattista päätöksentekoa julkisessa hallinnossa koskevasta yleissääntelystä verotus- ja tulliasioissa. Automaattinen ratkaiseminen olisi tällöinkin mahdollista vain silloin, kun hallintolaissa säädettäviksi ehdotetut yleiset edellytykset asian automaattiselle ratkaisemiselle täyttyvät.

Ehdotetut muutokset mahdollistaisivat Verohallinnon automaattisen päätöksenteon oikaisuvaatimusten käsittelyssä tietyissä tilanteissa ja eräissä muissa asioissa, joissa se ei olisi sallittua hallintolakiin ehdotetun sääntelyn mukaan. Tullin osalta mahdollistuisi oikaisuvaatimusten automaattinen ratkaiseminen tietyissä tilanteissa.

Esityksessä ehdotetaan muutoksia myös oma-aloitteisten verojen myöhästymismaksumenettelyyn. Lisäksi Verohallinnon menettelyä rekisteröintiä ja verokausia koskevien päätösten antamisessa yhtenäistettäisiin.

Esityksessä ehdotetaan lisäksi muutosta ajoneuvoveron veronkorotusta koskevaan sääntelyyn.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2024 mutta kuitenkin aikaisintaan julkisen hallinnon automaattista päätöksentekoa koskevaan hallitukseen esitykseen sisältyvien hallintolakiin ja julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annettuun lakiin ehdotettujen muutosten tultua voimaan.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
PERUSTELUT	4
1 Asian tausta ja valmistelu	4
1.1 Tausta	4
1.2 Valmistelu	4
2 Nykytila ja sen arviointi.....	4
2.1 Automaattista päätöksentekoa koskeva sääntely.....	4
2.2 Automaattisesti ratkaistavat asiat.....	5
2.2.1 Verohallinto	5
2.2.2 Tulli.....	13
2.2.3 Liikenne- ja viestintävirasto.....	16
2.3 Myöhästymismaksumenettely oma-aloitteisessa verotuksessa	17
2.4 Rekisteröintiasiassa annettava päätös	19
2.5 Verokaudet.....	21
2.6 Veronkorotus ajoneuvoverotuksessa.....	22
3 Tavoitteet	23
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	23
4.1 Keskeiset ehdotukset.....	23
4.1.1 Yleistä	23
4.1.2 Oikaisuvaatimukset.....	24
4.1.3 Muut automaattisesti ratkaistavat asiat	25
4.1.4 Myöhästymismaksumenettely oma-aloitteisessa verotuksessa	26
4.1.5 Rekisteröintiasiassa annettava päätös	27
4.1.6 Verokaudet.....	27
4.1.7 Veronkorotus ajoneuvoverotuksessa.....	27
4.2 Pääasialliset vaikutukset.....	28
4.2.1 Taloudelliset vaikutukset	28
4.2.2 Vaikutukset viranomaisen toimintaan.....	29
4.2.3 Vaikutukset verovelvollisille	30
5 Muut toteuttamisvaihtoehdot	30
6 Lausuntopalaute.....	31
7 Säännöskohtaiset perustelut.....	34
7.1 Verotusmenettelystä annettu laki	34
7.2 Oma-aloitteisten verojen verotusmenettelystä annettu laki.....	37
7.3 Veronkantolaki.....	38
7.4 Ennakkoperintälaki	40
7.5 Perintö- ja lahjaverolaki	41
7.6 Ajoneuvoverolaki.....	42
7.7 Tullilaki.....	43
7.8 Kiinteistöverolaki.....	44
7.9 Autoverolaki.....	44
7.10 Tonnistoverolaki	45
7.11 Arvonlisäverolaki.....	45
8 Voimaantulo	45

9 Suhde muihin esityksiin.....	46
10 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	46
LAKIEHDOTUKSET	61
1. Laki verotusmenettelystä annetun lain muuttamisesta.....	61
2. Laki oma-aloitteisten verojen verotusmenettelystä annetun lain muuttamisesta	62
3. Laki veronkantolain muuttamisesta	63
4. Laki ennakkoperintälain muuttamisesta.....	65
5. Laki perintö- ja lahjaverolain muuttamisesta	66
6. Laki ajoneuvoverolain 22 ja 45 §:n muuttamisesta.....	67
7. Laki tullilain 88 §:n muuttamisesta	68
8. Laki kiinteistöverolain 22 ja 24 §:n muuttamisesta	69
9. Laki autoverolain 65 ja 67 §:n muuttamisesta	70
10. Laki tonniverolain 31 §:n muuttamisesta	71
11. Laki arvonlisäverolain 175 §:n muuttamisesta.....	72
LIITE	73
RINNAKKAISTEKSTIT	73
1. Laki verotusmenettelystä annetun lain muuttamisesta.....	73
2. Laki oma-aloitteisten verojen verotusmenettelystä annetun lain muuttamisesta	75
3. Laki veronkantolain muuttamisesta	77
4. Laki ennakkoperintälain muuttamisesta.....	80
5. Laki perintö- ja lahjaverolain muuttamisesta	82
6. Laki ajoneuvoverolain 22 ja 45 §:n muuttamisesta.....	83
7. Laki tullilain 88 §:n muuttamisesta.....	85
8. Laki kiinteistöverolain 22 ja 24 §:n muuttamisesta	86
9. Laki autoverolain 65 ja 67 §:n muuttamisesta	87
10. Laki tonniverolain 31 §:n muuttamisesta	88
11. Laki arvonlisäverolain 175 §:n muuttamisesta.....	89

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Eduskunnan apulaisoikeusasiamies antoi marraskuussa 2019 Verohallinnon automaattista päätöksentekoa koskevan ratkaisun (EOAK/3379/2018). Apulaisoikeusasiamies piti Verohallinnon automatisoitua verotus- ja päätöksentekomenettelyä lainvastaisena, koska se ei perustu asianmukaiseen ja täsmälliseen lainsäätelyyn, jossa olisi otettu huomioon hyvän hallinnon ja oikeusturvan sekä virkavastuun asianmukainen toteutuminen. Apulaisoikeusasiamies totesi, että automatisoidun päätöksenteon sääntelytarpeet tulee selvittää viipymättä.

Perustuslakivaliokunta arvioi vuosina 2018 ja 2019 eduskunnan käsiteltävinä olleita eräitä lakiehdotuksia, joihin sisältyi automaattista päätöksentekoa koskeva säännösehdotus (PeVL 62/2018 vp, PeVL 70/2018 vp, PeVL 78/2018 vp ja PeVL 7/2019 vp). Valiokunta totesi, että automatisoituun päätöksentekoon vaikuttaa sisältyvän useita hallinnon yleislaeilla nimenomaisesti säätelemättömiä kysymyksiä, ja piti tärkeänä, että automaattista päätöksentekoa koskevan yleislainsäädännön valmistelu käynnistetään viivytyksettä. Valiokunta katsoi myös, että uusista hallinnonalakohtaisista automatisoitua päätöksentekoa koskevista sääntelyehdotuksista tuli pidättäytyä.

Oikeusministeriö käynnisti perustuslakivaliokunnan edellyttämän yleislainsäädännön valmistelun alkuvuodesta 2020 (OM021:00/2020). Hallituksen esitys julkisen hallinnon automaattista päätöksentekoa koskevaksi lainsäädännöksi (HE 145/2022 vp) annettiin eduskunnalle 19.9.2022.

Tällä esityksellä poikettaisiin eräiltä osin hallintolakiin ehdotetusta automaattista päätöksentekoa julkisessa hallinnossa koskevasta yleissääntelystä verotus- ja tulliasioissa. Automaattinen ratkaiseminen olisi tällöinkin mahdollista vain silloin, kun hallintolaissa säädettäviksi ehdotetut yleiset edellytykset asian automaattiselle ratkaisemiselle täyttyvät.

1.2 Valmistelu

Esitys on valmisteltu valtiovarainministeriössä yhteistyössä Verohallinnon, Tullin ja Liikenne- ja viestintäviraston kanssa.

Esitysluonnoksesta järjestettiin lausuntokierros 2.6.–29.7.2022. Esityksestä pyydettiin lausuntoa esityksen kannalta keskeisiltä ministeriöiltä, viranomaisilta, elinkeinoelämältä ja muilta sidosryhmiltä, yhteensä 38 taholta, minkä lisäksi myös muilla oli mahdollisuus antaa esitysluonnoksesta lausuntonsa Lausuntopalvelu.fi-palvelussa. Lausuntopyyntö julkaistiin myös valtiovarainministeriön julkisella verkkosivulla. Lausuntopyyntö, lausuntotiivistelmä ja saadut lausunnot ovat nähtävillä julkisessa palvelussa osoitteessa [valtioneuvosto.fi/hankkeet tunnuksella VM003:00/2022](https://valtioneuvosto.fi/hankkeet/tunnuksella/VM003:00/2022).

2 Nykytila ja sen arviointi

2.1 Automaattista päätöksentekoa koskeva sääntely

Hallintomenettelyä koskevassa yleislainsäädännössä ei ole säännöksiä hallintopäätösten tekemisestä automaattisesti. Myöskään verotusmenettelyä, tullia tai Liikenne- ja viestintäviraston kantamia auto- ja ajoneuvoveroja koskevassa erityislainsäädännössä ei säädetä automaattisista

ratkaisuista eräitä automaattisen päätöksen allekirjoittamista koskevia verolainsäädännön ase-
tuksen taseisia säännöksiä lukuun ottamatta.

Hallituksen esityksessä eduskunnalle julkisen hallinnon automaattista päätöksentekoa koske-
vaksi lainsäädännöksi (HE 145/2022 vp) hallintolakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi asioiden au-
tomaattista ratkaisemista koskeva luku. Sääntely perustaisi viranomaiselle toimivallan tehdä
ratkaisuja automaattisesti lukuun sisältyvillä edellytyksillä. Lisäksi esityksellä säädettäisiin
poikkeus Euroopan unionin tietosuojasääntelyyn sisältyvästä automaattisten päätösten kiellosta.
Lukuun sisältyisivät säännökset automaattisen ratkaisemisen sallitusta käyttöalasta, luonnollista
henkilöä koskevasta oikeussuojaedellytyksestä sekä viranomaisen velvollisuudesta informoida
asian automaattisesta ratkaisemisesta asianosaiselle annettavassa päätöksessä. Julkisen hallin-
non tiedonhallinnasta annettuun lakiin (906/2019), jäljempänä *tiedonhallintalaki* lisättäisiin au-
tomaattisen päätöksenteon virkavastuun kohdentumista ja hyvän hallinnon periaatteiden toteu-
tumista edistävät säännökset muun muassa automatisoidun toimintaprosessin kehittämisen do-
kumentoinnista, laadunvarmistamisesta, laadunvalvonnasta ja käyttöönnotosta sekä velvollisuu-
desta tiedottaa automaattisista toimintaprosesseista.

Ehdotetun automaattisen ratkaisemisen käyttöalaa koskevan hallintolain säännöksen mukaan
viranomainen voisi ratkaista automaattisesti asian, johon ei sisälly seikkoja, jotka viranomaisen
etukäteisen harkinnan mukaan edellyttäisivät tapauskohtaista harkintaa, tai johon sisältyvät ta-
pauskohtaista harkintaa edellyttävät seikat virkamies tai muu asian käsittelijä on arvioinut.
Luonnollista henkilöä koskevan ratkaisun osalta automaattisen ratkaisemisen edellytyksenä
olisi lisäksi, että hän voisi vaatia automaattiseen ratkaisuun maksutta oikaisua oikaisuvaatimuk-
sella tai sitä vastaavalla oikeussuojakeinolla päätöksen tehneeltä viranomaiselta (oikeussuo-
jaedellytys). Oikeussuojaedellytystä ei kuitenkaan sovellettaisi, kun automaattisella ratkaisulla
hyväksytään asianosaisen vaatimus, joka ei koske toista asianosaista. Viranomaisen olisi valit-
tava ja ratkaistava automaattisesti ratkaistavat asiat sovellettavan lain perusteella laadittujen kä-
sittelysääntöjen mukaisesti. Hallintolakiin ehdotetun säännöksen mukaan oikaisuvaatimusta tai
siihen rinnastuvaa vaatimusta ei saisi ratkaista automaattisesti.

Hallintolain säännöksistä voidaan poiketa lailla. Hallinnonalakohtaiset erityispiirteet saattavat
edellyttää hallintolaista poikkeavaa sääntelyä ja myös eräissä asiaryhmissä käsiteltävien asioi-
den suuri lukumäärä voi asettaa rajoituksia yleissääntösten soveltamiselle. Hallintolain sallimaa
poikkeamisvaltuutta tulee hallintolain esitöiden mukaan kuitenkin käyttää harkiten ja vain sil-
loin, kun poikkeavaan sääntelyyn on olemassa asiallisesti hyväksyttäviä perusteita. Peruso-
keuksien suojan tulee myös toteutua hallintolaista poikkeavia säännöksiä annettaessa.

Hallintolain säännöksiä sovelletaan myös verotus- ja tullimenettelyssä siltä osin kuin niitä kos-
kevissa laeissa ei ole verotuksen ja tullitoiminnan massamenettelyluonteesta johtuen toisin sää-
detty. Hallintolakiin ehdotetun asian automaattista ratkaisemista koskevan yleissääntelyn arvi-
oidaan mahdollistavan Liikenne- ja viestintäviraston sekä suurelta osin Verohallinnon ja Tullin
automaattisen päätöksenteon verotusta ja tullia koskevissa asioissa. Hallintolakia koskevan hal-
lituksen esityksen mukaan esimerkiksi oikaisuvaatimusta ei kuitenkaan voitaisi ratkaista au-
tomaattisesti.

2.2 Automaattisesti ratkaistavat asiat

2.2.1 Verohallinto

Yleistä

Verohallinto hyödyntää vakiintuneesti automaattista tietojenkäsittelyä verotuksen toimeenpanon eri vaiheissa, kuten asiakasrekisteröinnissä, verotuksen toimittamisessa, verovalvonnassa sekä verojen ja maksujen kannossa, perinnässä ja tilityksessä. Verohallinnon automaattiset ratkaisut toteutetaan tietojärjestelmään sisältyvillä käsittelysäännöillä. Käsittelysäännöillä kuvataan asioiden valitseminen automaattisesti ratkaistavaksi ja se, miten asia ratkaistaan.

Verohallinto käsittelee verotuksessa verovelvollisten ilmoittamat ja sivullisilta tiedonantovelvollisilta saadut tiedot koneellisesti ja valikoi asioita virkailijäkäsittelyyn Verohallinnon tietojärjestelmään ennalta määriteltyjen riskiperusteisten käsittelysääntöjen perusteella. Esimerkiksi tuloverotuksen toimittamisessa valikoinnit kohdistuvat ensisijaisesti taloudellisesti olennaisiin verotustietoihin ja sellaisiin tapauksiin, joissa riski verotuksen toimittamisesta virheellisesti ilman asian tapauskohtaista virkailijäkäsittelyä on suuri. Valikointiehtoja voivat olla esimerkiksi vähennysvaatimuksia koskevat euromääräiset valikointirajat, toisen verolajin tietoihin perustuvat impulssit ja verotustietojen ristiriitaisuudet.

Virkailija tutkii ja ratkaisee virkailijäkäsittelyyn valikoituneen asian. Jos verovelvollisen ilmoittamista tiedoista ollaan poikkeamassa olennaisesti, verovelvolliselle varataan tilaisuus tulla kuulluksi ja antaa selvityksensä. Siltä osin kuin verovelvollisen verotus ei valikoidu virkailijäkäsittelyyn, verotuspäätös syntyy automaattisessa menettelyssä. Vastaavia menettelyjä sovelletaan useimmissa verolajeissa, vaikka kaikissa verolajeissa ei tehdä ilmoitustietojen perusteella säännönmukaisesti päätöstä.

Nykyinen verotusmenettely on otettu käyttöön vaiheittain vuodesta 2005 alkaen Verohallinnon toimivaltaan kuuluvissa eri verolajeissa lakimuutosten perusteella (HE 91/2005 vp ja HE 29/2016 vp). Verotusmenettelylakien mukaan veroviranomaisen on tutkittava saamansa tiedot ja selvitykset tavalla, joka asian laatu, laajuus, verovelvollisten yhdenmukainen kohtelu ja verovalvonnan tarpeet huomioon ottaen on perusteltua. Verotuspäätösten lisäksi automaattiseen käsittelyyn ja valikointiin perustuvia menettelyjä sovelletaan Verohallinnossa muussakin asioiden käsittelyssä, kuten verovelvollisten rekisteröinnissä sekä veronkannossa ja perinnässä. Tietojärjestelmään ohjelmoitujen käsittelysääntöjen perusteella arvioidaan myös esimerkiksi, täyttääkö verovelvollisen rekisteröintihakemus ne edellytykset, jotka lain ja sitä koskevan viranomaisen tulkinnan mukaan vaaditaan rekisteriin merkitsemiseksi, ja tehdäänkö rekisteröinti automaattisesti, vai valikoidaanko hakemus virkailijan käsiteltäväksi. Automaattisesti ratkaistavissa asioissa noudatetaan samoja menettelysäännöksiä kuin virkailijan käsittelemissä asioissa. Verotuksen massamenettelyluonteen vuoksi verotusmenettelylakien säännökset asianosaisen kuulemisesta, asian selvittämisestä, päätöksen perustelemisesta, päätöksen sisällöstä ja tiedoksiannosta poikkeavat monelta kohdin hallintolain mukaisesta sääntelystä.

Auto- ja valmisteverotuksen menettelyjä on yhtenäistetty muiden Verohallinnon toimivaltaan kuuluvien verolajien kanssa hallituksen esityksen HE 54/2020 vp perusteella hyväksytyillä lakimuutoksilla. Verohallinto ei tee kuitenkaan nykyisin automaattisia päätöksiä auto- ja valmisteverotuksessa.

Automaation laajamittainen hyödyntäminen verotustietojen käsittelyssä ja päätöksenteossa on välttämätöntä käsiteltävien asioiden suuren lukumäärän vuoksi. Ilman automaatiota verotusta ei voitaisi toimittaa ja asioita ratkaista laissa säädetyissä määräajoissa tai hyvän hallinnon edellyttämässä kohtuullisessa ajassa ilman suhteettomia lisäpanostuksia Verohallinnon henkilöstöresursseihin. Valtaosa Verohallinnon päätöksistä perustuu laskentaan tai päättelyyn, joka tapahtuu riidattomien tulotietojen, muiden verotustietojen ja laissa säädettyjen veroasteikkojen ja muiden selvien tosiseikkojen perusteella. Tällaisten asioiden ratkaiseminen yksittäin virkailijatyönä ei olisi tarkoituksenmukaista yhteiskunnan resurssien käyttöä, eikä se tosiasiallisesti parantaisi

päätösten oikeellisuutta tai edistäisi verovelvollisten oikeusturvaa. Automaation avulla käytettävissä olevat resurssit voidaan kohdentaa oikeudellisesti tai tosiseikoiltaan vaativampien ja fisikaalisesti merkittävimpien tapausten käsittelyyn. Automaattinen käsittely edistää myös verotuksen yhtenäisyyttä.

Verohallinto tekee vuosittain yli 16 miljoonaa verotusta koskevaa päätöstä. Vuonna 2021 pelkästään ennakkoperinnässä tehtiin noin 8 miljoonaa ennakonpidätysprosentin ja ennakkoveron määräämistä koskevaa päätöstä. Ennakoperinnän peruslaskennassa pidätysprosentit ja ennakkoverot määrätään käytännössä kokonaan automaatiassa. Säännönmukaisessa tuloverotuksessa henkilöasiakkaiden noin 5,5 miljoonasta verotuspäätöksestä noin 5 miljoonaa tehdään kaikilta osin automaatiassa. Osakeyhtiöiden ja muiden yhteisöjen kaikkiaan noin 490 000 tuloveropäätöksestä noin 430 000 tehdään kokonaan automaattisesti. Kiinteistöverotuksessa verotuspäätöksiä tehdään noin 2,2 miljoonaa kappaletta. Näistä yli 2,0 miljoonaa päätöstä tehdään vuosittain kokonaan automaattisesti. Oma-aloitteisessa verotuksessa tehtiin noin 75 000 arvioverotuspäätöstä ja 40 000 arvioverotuksen poistopäätöstä vuonna 2021. Päätökset tehtiin lähes kaikki automaatiassa. Arvonlisäverotuksessa suurin osa ulkomaisille elinkeinonharjoittajille maksettavia palautuksia koskevista päätöksistä tehdään automaatiassa. Oma-aloitteisessa verotuksessa Verohallinto ei pääsääntöisesti tee verokauden verosta päätöstä, vaan verovelvollisen on itse laskeettava, ilmoitettava ja maksettava vero.

Verohallinto tekee vuosittain noin 150 000 ratkaisua rekisteröintiasioissa (arvonlisäverovelvollisten rekisteri, ennakkoperintärekisteri, työnantajarekisteri). Yleensä kysymyksessä on ratkaisu, josta ilmoitetaan rekisteröintiä hakeneelle. Rekisteröintiä koskevista ratkaisuista noin 60 000–70 000 tehdään automaattisesti.

Verohallinnon toimivaltaan kuuluvien verojen seuraamusjärjestelmää on uudistettu hallituksen esitysten HE 29/2016 vp, HE 97/2017 vp ja HE 54/2020 vp perusteella hyväksytyillä laeilla. Lakimuutosten johdosta ilmoittamisvelvollisuuden laiminlyönneistä määrättävät seuraamukset ovat aiempaa yhtenäisemmät ja kaavamaisemmat ja seuraamusten määräämiseen liittyvää viranomaisarkintaa on vähennetty. Myöhästymismaksujen ja osin myös veronkorotusten määräämisperusteet ja suuruus on säädetty laissa täsmällisesti ja kaavamaisesti. Seuraamusten määrääminen ei lähtökohtaisesti edellytä subjektiivisten seikkojen, kuten ilmoitusvelvollisten tuottamuksen, ja muiden tapauskohtaisten seikkojen arviointia. Nykyisin suuri osa verotuksessa määrättävistä seuraamuksista on sellaisia olennaisilta piirteiltään samanlaisina toistuvia ja saman säännön mukaisesti ratkaistavia asioita. Seuraamuksia voidaan määrätä automaatiassa verovelvollisen oikeusturvaa vaarantamatta. Seuraamuksia määrätään verotuksessa lukumääräisesti erittäin paljon. Verotusmenettelyn tehokkuuden ja verotuksen toimeenpanon turvaamiseksi on välttämätöntä, että massaluontoiset seuraamukset voidaan määrätä automaatiassa.

Verohallinto teki vuonna 2021 lähes 300 000 myöhästymismaksupäätöstä myöhässä annetuista ilmoituksista. Oma-aloitteisten verojen veroilmoitusten myöhästymisestä määrättiin noin 210 000, tulorekisteri-ilmoituksista noin 60 000 ja tuloveroilmoituksista yhteensä noin 25 000 myöhästymismaksua. Oma-aloitteisten verojen ja tuloverojen myöhästymismaksut määrättiin lähes aina automaatiassa. Virkailija on määrännyt tulorekisteri-ilmoituksen myöhästymismaksun noin 500 tapauksessa, joissa suorituksen maksaja on antanut selvitystä. Muissa tapauksissa myös tulorekisteri-ilmoitusten myöhästymismaksu on määrätty kokonaan automaatiassa.

Verohallinto määräsi vuonna 2021 veronkorotusta yli 100 000 tapauksessa. Enin osa näistä, noin 75 000 tapauksista, oli oma-aloitteisten verojen automaatiassa tehtyjä arvioverotuksia. Oma-aloitteisessa verotuksessa veronkorotuksia on määrätty automaatiassa lähinnä arvioverotuksen

yhteydessä. Säännönmukaisessa tuloverotuksessa määrättiin veronkorotuksia noin 25 000 verovelvolliselle. Veronkorotuksia on määrätty tuloverotuksessa automaattisesti vain silloin, kun yhteisö laiminlyö veroilmoituksen antamisen ja verotus toimitetaan arvioimalla.

Eräiden laiminlyöntimaksujen osalta Verohallinnolla on kaavamaisia ratkaisukäytäntöjä, joiden mukaisesti laiminlyöntimaksu määrätään, jos tiedonantovelvollinen tai ilmoitusvelvollinen ei ole antanut asiassa selvitystä tai selvityksessä ei ole esitetty laiminlyöntimaksun määräämiseen vaikuttavia seikkoja. Verohallinto määräsi vuonna 2021 erilaisia laiminlyöntimaksuja yli 10 000 tapauksessa. Arvonlisäverotuksen yhteenvetoilmoituksen myöhästymisestä määrättiin automaattiossa laiminlyöntimaksua noin 8 800 tapauksessa ja puuttuneista vuosi-ilmoituksista noin 1 000 tapauksessa.

Oikaisuvaatimukset

Verohallinnon tekemiin verotuspäätöksiin ja muihin päätöksiin haetaan muutosta eräin poikkeuksin oikaisuvaatimuksella verotuksen oikaisulautakunnalta. Verohallinnon päätökseen saa hakea muutosta verovelvollinen, verosta vastuussa oleva ja muu asianomaisen verolain mukaan muutoksenhakuun oikeutettu. Muu muutoksenhakuun oikeutettu on esimerkiksi verotusmenettelylaissa tarkoitettu tiedonantovelvollinen, joka saa vaatia oikaisua tiedonantovelvollisuutta ja laiminlyöntimaksua koskevaan päätökseen. Veronsaajan puolesta oikeus muutoksenhakuun on Veronsaajien oikeudenvallontayksiköllä. Verohallintolain mukaan Veronsaajien oikeudenvallontayksikkö valvoo veronsaajien oikeutta silloin, kun se on lain soveltamisen kannalta muissa samanlaisissa tapauksissa taikka verotus- tai oikeuskäytännön yhtenäisyyden vuoksi tarpeen, asia on taloudellisesti merkittävä tai veronsaajien oikeudenvallonta muutoin sitä edellyttää. Käytännössä Veronsaajien oikeudenvallonta hakee muutosta verotukseen vain periaatteellisesti tai fiskaalisesti merkittävissä asioissa. Lisäksi kunnalla on muutoksenhakuoikeus tuloverotukseen ja kiinteistöverotukseen, seurakunnalla kirkollisverotukseen ja Kansaneläkelaitoksella vakuutetun sairausvakuutusmaksuun. Oikaisuvaatimusmenettelystä säädetään verotusmenettelylaissa, oma-aloitteisten verojen verotusmenettelylaissa ja eräissä muissa verolaeissa.

Verotuksen oikaisulautakunta voi hyväksyä tai hylätä oikaisuvaatimuksen taikka jättää sen tutkimatta. Verotuksen oikaisulautakunta voi myös kumota päätöksen ja palauttaa asian Verohallinnolle uudelleen käsiteltäväksi uuden selvityksen tai menettelyvirheen vuoksi. Verohallinto voi ratkaista verovelvollisen oikaisuvaatimuksen siltä osin kuin verovelvollisen vaatimus hyväksytään. Verohallinto voi verotusmenettelylain mukaan lisäksi kumota verotuksen ja toimittaa sen uudelleen, jos verotus on toimitettu arvioimalla ja verovelvollinen vaatii oikaisua verotukseen antamalla verotuksen päättymisen jälkeen veroilmoituksen. Veronsaajan oikaisuvaatimuksen ratkaisee aina verotuksen oikaisulautakunta. Oikaisuvaatimuksen johdosta annettuun päätökseen haetaan muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen.

Oikaisuvaatimuksella voidaan vaatia muutosta Verohallinnon tutkimaan asiaan, kuten hylättyyn vähennysvaatimukseen tai hakijalle kielteiseen rekisteröintiratkaisuun. Muutosta voidaan vaatia esimerkiksi uuden näytön tai muun selvityksen perusteella taikka sillä perusteella, että veroviranomainen on tulkinnut lakia tai tapauksen tosiseikkoja virheellisesti.

Verovelvollinen voi esittää oikaisuvaatimuksessa myös sellaisia verotukseen kohdistuvia uusia vaatimuksia tai täydentäviä tietoja, joita ei ole käsitelty aikaisemmassa vaiheessa. Varsinkin henkilöasiakkaiden tuloverotuksessa on tavanomaista, että verovelvollinen esittää verovuoden verotuksen päätyttyä vähennysvaatimuksia, joita hän ei ole huomannut ilmoittaa veroilmoituksessaan ja joita ei sen vuoksi ole tosiasiaa käsitelty verovuodelta toimitussa verotuksessa. Täl-

laiset uudet vaatimukset käsitellään nykyisin täydentävää verotuspäätöstä koskevassa menettelyssä. Tuloverotuksen lisäksi täydentävä verotuspäätös on käytössä tonnistoverotuksessa, kiinteistöverotuksessa ja autoverotuksessa. Muissa verolajeissa ei tehdä täydentävää verotuspäätöstä, vaan vaatimus ratkaistaan oikaisuvaatimukseen annettavalla päätöksellä, ellei muusta menettelystä ole säädetty.

Verotusmenettelylain mukaan Verohallinto tekee täydentävän verotuspäätöksen, jos verovelvollinen ilmoittaa oikaisuvaatimuksella tulon, vähennyksen tai muun verotukseen vaikuttavan tiedon, jota tämä ei ole aikaisemmin ilmoittanut tai johon verotuspäätös ei ole muutoin perustunut. Uusi tieto voi olla esimerkiksi matkakuluvähennys, jota verovelvollinen vaatii vasta verovuoden säännönmukaisen verotuksen päättymisen jälkeen. Verovelvollisen vaatimusta ei ratkaista tällöin oikaisuvaatimukseen annettavalla päätöksellä, vaan Verohallinto toimittaa verotuksen tältä osin ja tekee asiassa verovuoden verotusta täydentävän verotuspäätöksen. Verovelvollisen ilmoittama uusi vaatimus tai tieto käsitellään samalla tavalla kuin jos se olisi esitetty jo veroilmoituksessa eli noudattaen verotuksen toimittamista koskevia yleisiä periaatteita. Täydentävä verotuspäätös tehdään muutoin noudattaen, mitä verotuksen oikaisusta verovelvollisen hyväksi ja vahingoksi on säädetty. Oikaisuvaatimuksen tutkimatta jättämisestä ei tehdä eri päätöstä. Täydentävään verotuspäätökseen haetaan muutosta oikaisuvaatimuksella.

Täydentävää verotuspäätöstä koskeva asia tulee vireille verovelvollisen tekemällä oikaisuvaatimuksella. Verohallinto tutkii, onko kyseessä uusi vaatimus vai ei, ja ohjaa sen käsiteltäväksi oikeassa menettelyssä eli joko täydentävää verotuspäätöstä koskevana asiana tai oikaisuvaatimuksena. Käsitelytapa voidaan ratkaista myös automaatiassa, jos verovelvollisen verotustietojen perusteella voidaan todeta ohjelmallisesti, että kyseessä on uusi vaatimus. Tällöin myös täydentävä verotuspäätös voidaan tehdä automaatiassa, jos asia ei nouse valikointisääntöjen perusteella virkailijäkäsittelyyn.

Oikaisuvaatimus on tehtävä kirjallisesti. Vaatimukset ja perustelut voidaan esittää vapaamuotoisesti tai oikaisuvaatimuslomakkeella. Oikaisuvaatimus voidaan tehdä paperilla tai Verohallinnon sähköisessä asiointipalvelussa (OmaVero). Esimerkiksi henkilöasiakkaiden tuloverotuksessa oikaisuvaatimus voidaan tehdä antamalla uudet tulo- ja vähennystiedot OmaVero-palvelussa tai lomakkeella siten, että ne saadaan rakenteiseen muotoon Verohallinnon tietojärjestelmään. Tämä mahdollistaa täydentävän verotuspäätöksen tekemisen automaattisesti.

Oikaisuvaatimusten määrä on lisääntynyt huomattavasti erityisesti henkilöasiakkaiden tuloverotuksessa. Syitä tähän ovat muun muassa mahdollisuus tehdä oikaisuvaatimus sähköisesti ja oikaisuvaatimuksella ensi kertaa esitettyjen vähennysvaatimusten lisääntyminen, mikä johtunee osaksi verovuodesta 2018 käyttöön otetusta verotuksen varhennetusta valmistumisesta. Oikaisuvaatimusten virkailijäkäsittely on usein työlästä. Oikaisuvaatimusten lisääntyminen on johtanut siihen, että verovelvollinen ei aina saa päätöstä kohtuullisessa ajassa, jona on normaalisti pidettävä kuutta kuukautta oikaisuvaatimuksen vireille tulosta. Tammi-helmikuussa 2022 ratkaistuja oikaisuvaatimuksia koskevien tietojen mukaan esimerkiksi henkilöasiakkaiden tuloverotuksessa 61 prosenttia oikaisuvaatimuksista ratkaistiin 6 kuukauden kuluessa ja kaikkiaan 85 prosenttia 12 kuukauden kuluessa oikaisuvaatimuksen tekemisestä. Yhteisöasiakkaiden tuloverotuksessa 9 prosenttia oikaisuvaatimuksista ratkaistiin 6 kuukauden kuluessa ja kaikkiaan 80 prosenttia 12 kuukauden kuluessa oikaisuvaatimuksen tekemisestä. Kiinteistöverotuksessa 5 prosenttia oikaisuvaatimuksista ratkaistiin 6 kuukauden kuluessa ja kaikkiaan 65 prosenttia 12 kuukauden kuluessa oikaisuvaatimuksen tekemisestä.

Oikaisuvaatimukset käsitellään nykyisin virkailijatyönä lukuun ottamatta osaa vaatimuksista, joiden johdosta tehdään täydentävä verotuspäätös. Kaikkien oikaisuvaatimusten käsittelyä ei olekaan mahdollista automatisoida, koska lain mukaisen ratkaisun tekeminen edellyttää usein

virkaileijan suorittamaa selvityksen arviointia. Osa verovelvollisten oikaisuvaatimuksista, jotka hyväksytään kokonaan tai joiden johdosta verotus kumotaan ja palautetaan uudelleen toimitettavaksi, olisi kuitenkin mahdollista käsitellä ja ratkaista Verohallinnon päätöksellä automaattiossa verovelvollisen oikaisuvaatimuksessa ilmoittamien tietojen perusteella. Mahdollisuus ratkaista osa oikaisuvaatimuksista automaattisesti loisi osaltaan edellytyksiä käsittelyaikojen lyhentämiseksi jatkossa. Verovelvollisten oikaisuvaatimuksia, joita ei hyväksytä kokonaan, tai Veronsaajien oikeudenvallontayksikön tai veronsaajien itsensä tekemiä oikaisuvaatimuksia ei voitaisi ratkaista automaattisesti, koska nämä oikaisuvaatimukset ratkaisee aina verotuksen oikaisulautakunta verohallintolaissa säädettyssä kokoonpanossa.

Verovelvolliset tekivät verotuspäätöksistä ja muista Verohallinnon päätöksistä yhteensä noin 137 000 oikaisuvaatimusta vuonna 2020 ja 124 000 oikaisuvaatimusta vuonna 2021. Oikaisuvaatimuksia tehdään eniten tuloverosta ja muista maksuunpantavista veroista. Oma-aloitteisista veroista oikaisuvaatimuksia tehdään vähemmän, koska verosta ei pääsääntöisesti tehdä päätöstä ja säännönmukainen menettely on, että vero oikaistaan verovelvollisen antaman oikaisuilmoituksen perusteella. Myös silloin, kun vero on määrätty arvioimalla, vero oikaistaan yleensä verovelvollisen antaman veroilmoituksen perusteella.

Oikaisuvaatimuksia tehtiin vuosina 2019 ja 2020 ja ratkaistiin maaliskuuhun 2022 mennessä verolajeittain alla olevasta taulukosta ilmenevästi¹.

Taulukko. Vuosien 2019 ja 2020 aikana vireille tulleet oikaisuvaatimukset ja niihin maaliskuuhun 2022 mennessä tehdyt päätökset verolajeittain

Verolaji Vuosi	Oikaisuvaatimuksia yhteensä	Hyväksytty	Hylätty osittain tai kokonaan
Henkilöasiakkaiden tuloverotus			
2019	84 022	70,3 %	16,3 %
2020	76 758	73,5 %	16,0 %
Yhteisöasiakkaiden tuloverotus²			
2019	13 828	53,2 %	5,9 %
2020	11 238	53,6 %	5,1 %
Perintö- ja lahjaverotus			

¹ Taulukossa on tiedot vuosien 2019 ja 2020 aikana vireille tulleista oikaisuvaatimuksista ja niihin maaliskuuhun 2022 mennessä tehdyistä päätöksistä. Oikaisuvaatimukset ovat koskeneet eri verovuosia. Osa oikaisuvaatimuksista on ollut vielä ratkaisematta. Oikaisuvaatimuksen hyväksymisen tai hylkäämisen lisäksi osa oikaisuvaatimuksista on jätetty tutkimatta, rauennut oikaisuvaatimuksen peruuttamisen vuoksi tai verotus on kumottu ja palautettu uudelleen toimitettavaksi. Kiinteistöverotuksen, valmisteverotuksen ja autoverotuksen osalta vuoden 2019 tietoja ei ole käytettävissä.

² Vuonna 2019 tehdyistä yhteisöjen oikaisuvaatimuksista 33 prosenttia ja vuonna 2020 tehdyistä oikaisuvaatimuksista 32 prosenttia johti verotuksen kumoamiseen ja palauttamiseen uudelleen toimitettavaksi.

2019	6 199	83,8 %	9,3 %
2020	7 949	83,7 %	9,4 %
Varainsiirtoverotus			
2019	48	56,3 %	37,5 %
2020	377	19,1 %	79,9 %
Arvonlisäverotus			
2019	4 326	29,2 %	36,3 %
2020	3 181	27,7 %	41,7 %
Työnantajasuoritukset			
2019	2 655	57,1 %	20,2 %
2020	1 033	41,6 %	32,9 %
Lähdeverotus			
2019	69	60,9 %	1,4 %
2020	132	95,1 %	3,7 %
Rekisteröintiasiat			
2019	417	60,9 %	19,9 %
2020	391	64,5 %	24,3 %
Kiinteistöverotus			
2020	35 284	73,1 %	9,9 %
Valmisteverotus			
2020	80	66,7 %	33,3 %
Autoverotus			
2020	619	75,6 %	21,8 %

Vuoden 2020 ja 2021 oikaisuvaatimuksista noin 56 prosenttia on koskenut henkilöasiakkaiden tuloverotusta. Enin osa näistä on tapauksia, joissa verovelvollinen vaatii vähennystä ensimmäisen kerran oikaisuvaatimusvaiheessa. Taulukon luvuissa ovat mukana ne oikaisuvaatimukset, joiden johdosta verovelvolliselle tehtiin täydentävä verotuspäätös.

Täydentäviä verotuspäätöksiä on tehty lähinnä henkilöasiakkaiden tuloverotuksessa. Verovuoden 2018 verotuksessa on tehty maaliskuuhun 2022 mennessä noin 27 000 täydentävää verotuspäätöstä, joista noin 6 000 päätöstä on tehty automaattiossa. Automaattisesti ratkaistuissa tapauksissa täydentävä verotuspäätös on tehty verovelvollisen ilmoittamien tietojen mukaisesti.

Vuonna 2021 Verohallinto teki yhteisöjen tuloverotuksessa noin 6 000 päätöstä arvioverotuksen kumoamisesta ja verotuksen uudelleen toimittamisesta. Päätökset tehtiin virkailijatyönä.

Oma-aloitteisten verojen veroilmoituksen myöhästymismaksun poistamista koskevia vaatimuksia on ratkaistu vuonna 2019 perimättä jättämisasioina ja oikaisuvaatimusasioina yhteensä noin 3 800 kappaletta. Kokonaan tai osittain on hyväksytty noin 1 400 vaatimusta ja hylätty noin 1 700 vaatimusta. Vuonna 2020 vaatimuksia on ratkaistu yhteensä noin 3 200 kappaletta. Kokonaan tai osittain on hyväksytty noin 1 200 vaatimusta ja hylätty noin 1 800 vaatimusta. Vuonna

2021 vaatimuksia on ratkaisu yhteensä noin 1 700 kappaletta. Kokonaan tai osittain on hyväksytty noin 400 vaatimusta ja hylätty noin 1 100 vaatimusta. Myöhästymismaksun poistamista koskevat vaatimukset on ratkaistu virkailijatyönä.

Tulorekisteri-ilmoituksen myöhästymismaksun poistamista koskevia vaatimuksia on ratkaistu tammikuun 2021 ja helmikuun 2022 välisenä aikana perimättä jättämisasioina ja oikaisuvaatimusasioina yhteensä 548 kappaletta. Vaatimuksista on hyväksytty 319 kappaletta ja hylätty 229 kappaletta.

Muut automaattisesti ratkaistavat asiat

Verohallinto voi verotusmenettelylain mukaan yksittäistapauksessa esitetystä pyynnöstä pidentää veroilmoituksen, muun ilmoituksen ja tietojen antamisaikaa. Verohallinto voi myös perintökaaren mukaan pidentää perunkirjoituksen toimittamisaikaa. Lisäaikaa voi pyytää Verohallinnon sähköisessä palvelussa, paperilomakkeella tai tietyiltä osin myös suullisesti. Käytännössä Verohallinto myöntää lisäaikaa ennalta määritellyissä rajoissa, jos pyyntö on esitetty ennen ilmoituksen antamiselle tai perunkirjoituksen toimittamiselle säädetyn määräajan päättymistä. Pyyntö voidaan tällöin hyväksyä myös automaattisella ratkaisulla. Virkailija käsittelee pyynnön, jos pyydetään pidempää lisäaikaa. Pyyntö hylätään tai sitä ei tutkita, jos se on esitetty vasta ilmoituksen antamiselle tai lisäajan pyytämiseksi säädetyn määräajan jälkeen.

Suuri osa pidentämispyynnöistä on mahdollista käsitellä automaatiassa. Hyväksyvien ratkaisujen lisäksi pyyntö voidaan myös hylätä tai jättää tutkimatta automaatiassa, jos se on esitetty vasta veroilmoituksen tai perukirjan antamiselle taikka perunkirjoituksen toimittamiselle tai lisäajan pyytämiseksi säädetyn määräajan jälkeen. Verohallinnon määräajan pidentämisasiassa antamaan päätökseen ei saa hakea muutosta.

Verohallinto teki vuonna 2021 noin 20 000 päätöstä tuloveroilmoituksen antamisajan pidentämisestä. Päätöksistä tehtiin automaatiassa yhteensä noin 1 500. Pyyntö veroilmoituksen antamisajan pidentämisestä hylättiin automaatiassa noin 130 tapauksessa. Automaattisesti ratkaistujen pyyntöjen osuus on lisääntynyt vuonna 2022. Perunkirjoitusajan ja perukirjan antamisajan pidentämisestä tehtiin yhteensä noin 34 000 päätöstä. Päätöksistä tehtiin automaatiassa noin 26 000. Pyyntö perunkirjoituksen toimittamisen ja perukirjan antamisen pidentämisestä hylättiin noin 1 000 tapauksessa, joista päätös tehtiin automaatiassa noin 800 tapauksessa. Hallintolakiin ehdotetun sääntelyn mukaan Verohallinto ei voisi tehdä luonnollisen henkilön pyyntöön muuta kuin hyväksyä päätöstä automaatiassa, koska oikaisuvaatimusmahdollisuutta ei ole.

Ennakkoperintälain (1118/1996) mukaan Verohallinto voi määrätä verovelvolliselle ennakonpidätysprosentin ja ennakonkannossa suoritettavan veron verovelvollista kuulematta. Verohallinto laskee ja lähettää verovelvollisille viran puolesta ns. perusverokortit ja -ennakot verovuoden ennakkoperintää varten. Verohallinnon päätökseen ei voi hakea suoraan muutosta, vaan verovelvollisen on ensin pyydettävä ennakonpidätysprosentin tai ennakkoveron uudelleen määrittämistä ja vasta tähän pyyntöön annetusta päätöksestä voi tehdä oikaisuvaatimuksen siltä osin kuin verovelvollisen vaatimusta ei ole hyväksytty. Hallintolakiin ehdotetun sääntelyn mukaan olisi epävarmaa, voisiko Verohallinto tehdä luonnollisen henkilön perusverokortteja ja -ennakoita koskevia päätöksiä automaattisesti, koska suora oikaisuvaatimusmahdollisuutta ei ole.

Veronkantolain (11/2018) mukaan Verohallinto voi verojen perimiseksi ryhtyä verojen maksujärjestelyyn, jos verovelvollisen veronmaksukyky on tilapäisesti alentunut elatusvelvollisuuden, työttömyyden, sairauden tai heikentyneen maksuvalmiuden taikka muun erityisen syyn vuoksi.

Maksujärjestelyllä verovelvollinen saa veroille maksuaikaa, eikä niitä lähetetä ulosottoon perittäväksi. Verohallinnon maksujärjestelyssä noudatettavasta menettelystä antaman päätöksen mukaan maksujärjestelyyn ei ryhdytä esimerkiksi silloin, kun verovelvollisella on ulosotossa perittävänä veroja, verovastuisiin perustuvia verovelkoja tai muita Verohallinnon saatavia taikka aikaisemmin tehtyyn maksujärjestelyyn sisältyneitä veroja edelleen maksamatta tai verovelvollinen on laiminlyönyt verotusta koskevan ilmoittamisvelvollisuuden. Maksujärjestely raukeaa, jos verovelvollinen ei suorita maksuja maksuaikataulun mukaisesti, verovelvolliselle syntyy uutta maksujärjestelyn ulkopuolista verovelkaa tai jos verovelvollinen laiminlyö verotusta koskevan ilmoittamisvelvollisuuden. Maksujärjestelyn raukeamisesta ei tehdä hallintopäätöstä.

Maksujärjestelyyn ryhtyminen perustuu Verohallinnon eri perintäkeinojen käytön välillä tekemään tarkoituksenmukaisuusharkintaan, eikä maksujärjestelystä tehdä hallintopäätöstä, johon verovelvollinen saisi hakea muutosta.

Verohallinto hyväksyi vuonna 2019 noin 46 000 maksujärjestelypyyntöä ja hylkäsi maksujärjestelypyynnön noin 1 100 tapauksessa. Maksujärjestelyistä lähes puolet tehtiin kokonaan automaatiossa. Vuosina 2020 ja 2021 maksujärjestelyjen määrä on ollut poikkeuksellisen suuri covid-19-pandemiaan liittyvien maksuvaikeuksien ja maksujärjestelyn ehtojen tilapäisten helpotusten vuoksi.

Suuri osa Verohallinnolle tehdyistä maksujärjestelypyynnöistä on mahdollista käsitellä ja ratkaista automaatiossa maksujärjestelyn myöntämisen edellytyksiin ja esteisiin perustuvien sääntöjen perusteella. Hallintolakiin ehdotetun sääntelyn mukaan luonnollisen henkilön maksujärjestelypyyntöön ei kuitenkaan voitaisi antaa muuta kuin hyväksyvää päätöstä automaatiossa, koska oikaisuvaatimusmahdollisuutta ei ole.

Verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetun lain (706/2007) mukaan muutoksenhakuviranomaisen, joka käsittelee verotusta tai ennakkoperintää koskevaa oikaisuvaatimusta, tulee kieltää veron ulosotto tai määrätä se keskeytettäväksi (keskeytysmääräys), jollei oikaisuvaatimus ole ilmeisen aiheeton. Keskeytysasiassa tehtyyn ratkaisuun ei saa hakea erikseen muutosta.

Verohallinto käsittelee vuosittain noin 10 000 verovelvollisten oikaisuvaatimusten yhteydessä esittämää pyyntöä veron täytäntöönpanon keskeyttämiseksi. Suurimmassa osassa tapauksia veron täytäntöönpano keskeytetään oikaisuvaatimuksen käsittelyn ajaksi. Vuonna 2021 Verohallinto hyväksyi noin 4 000 ja hylkäsi noin 2 000 täytäntöönpanon keskeyttämistä koskevaa pyyntöä automaattisella ratkaisulla. Pyyntö on hylätty automaatiossa vain, jos se on koskenut jo maksettua veroa tai veroa, jota koskevaa oikaisuvaatimusta ei ole vireillä. Muissa tilanteissa virkailija on tutkinut asian ja tehnyt ratkaisun pyynnön hylkäämisestä.

Osa Verohallinnolle tehdyistä veron täytäntöönpanon keskeytyspyynnöistä on mahdollista käsitellä ja ratkaista automaatiossa. Hallintolakiin ehdotetun sääntelyn mukaan luonnollisen henkilön täytäntöönpanon keskeyttämistä koskevaan pyyntöön ei kuitenkaan voitaisi antaa muuta kuin hyväksyvää päätöstä automaatiossa, koska oikaisuvaatimusmahdollisuutta ei ole.

2.2.2 Tulli

Yleistä

Myös Tulli hyödyntää vakiintuneesti automaattista tietojenkäsittelyä muun muassa tavaroiden tulliselvityksessä ja -verotuksessa. Automaation hyödyntäminen on välttämätöntä käsiteltävien

asioiden suuren lukumäärän vuoksi. Tullin palveluista yli 90 prosenttia on digitaalisia. Unionin tullikoodeksista annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 952/2013, jäljempänä *tullikoodeksi*, edellyttää jäsenvaltioilta lähtökohtaisesti sähköistä toimintatapaa, jossa kaikki tulli- ja kauppatahtumat on käsiteltävä sähköisesti. Unionin tullilainsäädännön lisäksi Tullin toimintaympäristön kehittyminen lisää tarvetta digitalisoida tullipalveluita ja tehostaa siten Tullin toimintaa.

Euroopan unioni on tulliliitto, jota koskeva sääntely kuuluu unionin yksinomaiseen toimivaltaan. Jäsenvaltioilla on lainsäädäntövaltaa vain siltä osin kuin asian ei voida katsoa kuuluvan unionin toimivaltaan tai sikäli kuin unionin lainsäädännössä nimenomaisesti valtuutetaan jäsenvaltio säättämään tietystä asiasta erikseen. Unionin tullilainsäädäntö on annettu pääasiassa eurooppaoikeudellisin asetuksin, jotka ovat välittömästi sovellettavaa oikeutta unionin jäsenvaltioissa.

Keskeisiä säädöksiä, joissa säädetään tavaroiden tulliselvitykseen ja -verotukseen sovellettavista menettelyistä, ovat tullikoodeksi sekä sen nojalla annetut tullikoodeksin täytäntöönpanoasetus (EU) 2015/2447 ja delegoitu asetus (EU) 2015/2446. Suomen kansallisessa tullilaissa (304/2016) säädetään unionin tullilainsäädännön sallimissa rajoissa joitakin täydentäviä ja täsmäntäviä tavaroiden tulliselvitystä ja -verottamista koskevia säännöksiä. Voimassa olevassa tullilainsäädännössä ei ole asioiden automaattista ratkaisemista koskevia säännöksiä.

Tullit ovat Euroopan unionin perinteisiä omia varoja. Ne tuloutetaan jäsenvaltioille kuuluvaa 25 prosentin kantopalkkiota lukuun ottamatta unionin budjettiin. Euroopan unionin omien varojen järjestelmää koskevista täytäntöönpanotoimenpiteistä ja asetuksen (EU, Euratom) N:o 608/2014 kumoamisesta annetussa neuvoston asetuksessa (EU, Euratom) 2021/768 säädetään omien varojen määrittämisestä, valvonnasta ja seurannasta. Tullitulojen tulouttamisesta säädetään taas perinteisten, ALV- ja BKTL-perusteisten omien varojen käyttöön asettamisessa sovellettavista menetelmistä ja menettelyistä sekä käteisvarojen saamiseksi toteutettavista toimenpiteistä annetussa neuvoston asetuksessa (EU, Euratom) N:o 609/2014 (uudelleenlaadittu). Omia varoja koskevassa lainsäädännössä ei ole asioiden automaattista ratkaisemista koskevia säännöksiä eikä säännöksiä, jotka estäisivät tulliverotusta koskevien asioiden automaattista ratkaisemista.

Tullin automaattioratkaisut koskevat tällä hetkellä vain tulliverotuksen ensivaihetta, eivät oikeasuvaatimusten käsittelyä. Tulli ei myöskään määrää seuraamusmaksuja automaattiossa.

Tavaroiden tulliselvittämiseen liittyvät ilmoitukset annetaan Tullille pääasiassa joko sähköisinä järjestelmien välisinä sanomina tai Tullin sähköisessä asiointipalvelussa internetin välityksellä. Tulli käsittelee vuosittain koneellisesti tulliselvitysjärjestelmässä yhteensä noin 5,6 miljoonaa ennakko-, saapumis-, esittämis- ja tulli-ilmoitusta. Tulli ratkaisee niistä automaattisesti vain tulli-ilmoitusten perusteella annettavat tavaroiden luovuttamista ja tullausta koskevat päätökset. Esimerkiksi tuonnin ennakoilmoitukset ja tavaroiden esittämisilmoitukset ovat luonteeltaan valvonnallisia ilmoituksia eikä niihin anneta erillistä päätöstä. Automaattiset ratkaisut toteutetaan tulliselvitysjärjestelmään sisältyvillä käsittelysäännöillä. Käsittelysäännöillä kuvataan asioiden valitseminen automaattisesti ratkaistavaksi ja se, miten asia ratkaistaan.

Tulli-ilmoitusten oikeellisuuden valvomiseksi tulliselvitysjärjestelmä valikoi ilmoituksia virkailijäkäsittelyyn järjestelmään ennalta määriteltujen riskiperusteisten käsittelysääntöjen tai satunnaisotannan perusteella. Tulli-ilmoituksista keskimäärin 6,3 prosenttia valikoituu virkailijäkäsittelyyn. Kyse voi olla esimerkiksi tavaramalle ilmoitetun tullinimikkeen, arvon tai alkuperän tarkastamisesta. Joissakin tapauksissa ilmoitus valikoituu ilmoitustietojen perusteella virkailijäkäsittelyyn myös sen vuoksi, että jonkin ilmoituksessa olevan tiedon tarkistamista ei ole vielä

automatisoitu. Tällöin kyse on joko joidenkin ilmoitettujen seikkojen todentamisesta, kuten alkuperätodistuksen tai toisen viranomaisen järjestelmään merkityn luvan olemassaolon tarkastamisesta taikka sen varmistamisesta, että ilmoitettu tavara kuuluu sille ilmoitettuun kiintiöön ja että sitä koskeva merkintä tulee tehdä samalla toisen viranomaisen tietojärjestelmään.

Virkailija tutkii virkailijäkäsittelyyn valikoituneen tulli-ilmoituksen järjestelmään sisältyvän käsittelysäännön edellyttämässä laajuudessa. Se ei kuitenkaan rajoita virkailijaa tarkastelemasta käsittelyyn valikoidun ilmoituksen tietoja harkintansa mukaan myös muilta osin. Jos hän pitää annettuja ilmoitustietoja tarkastelemissa asioiden osalta oikeina, hän palauttaa ilmoituksen sellaisenaan järjestelmään käsiteltäväksi ja ratkaistavaksi. Jos asiaa ei voida ratkaista tulli-ilmoituksessa annettujen tietojen mukaisesti, virkailija ratkaisee asian ja tekee päätöksen.

Vuonna 2021 Tulli ratkaisi automaattisesti yli 99 prosenttia tulli-ilmoitusten perusteella tehtävistä tavaroiden luovutus- ja tullauspäätöksistä, joita tehtiin yhteensä noin 3,3 miljoonaa.

Oikaisuvaatimukset

Tullin kaikkiin päätöksiin, joihin ei ole erikseen säädetty muutoksenhakukieltoa, haetaan ensivaiheessa muutosta oikaisuvaatimuksella. Muutoksenhaun kaksivaiheisuudesta säädetään tullikoodeksin 44 artiklassa. Sen 2 kohdan mukaan muutosta voi hakea ensivaiheessa tulliviranomaisilta tai jäsenvaltioiden tähän tarkoitukseen nimeämältä oikeusviranomaiselta tai muulta toimielimeltä ja toisessa vaiheessa korkeammalta riippumattomalta toimielimeltä, joka voi olla oikeusviranomainen tai vastaava erikoistunut toimielin, jäsenvaltiossa voimassa olevien säännösten mukaisesti. Artiklan 4 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että muutoksenhakumenettelyssä voidaan nopeasti vahvistaa tai oikaista tulliviranomaisten tekemät päätökset. Oikaisuvaatimusmenettelystä säädetään tullilaisissa.

Tullilain 88 §:n mukaan Tullin päätökseen saa vaatia oikaisua Tullilta. Myös tullikoodeksin 116 artiklan 1 kohdan a alakohtaan perustuvaa tuonti- tai vientitullien palauttamista tai peruuttamista koskevaa hakemusta pidetään oikaisuvaatimuksena. Muutosta saa hakea tulli-ilmoittaja tai muu henkilö, jota päätös suoraan ja henkilökohtaisesti koskee tai jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa.

Valtion puolesta oikeus vaatia oikaisua Tullin päätökseen on Tullin tulliasiamiehellä. Tulliasiamies voi vaatia oikaisua vain silloin, kun hän katsoo, että se on lain soveltamisen kannalta muissa samanlaisissa tapauksissa taikka verotus- tai oikeuskäytännön yhtenäisyyden vuoksi tarpeen, tai asian ollessa taloudellisesti merkittävä tai jos valtion oikeudenvallvonta muutoin sitä edellyttää.

Oikaisuvaatimus on toimitettava säädettyssä määräajassa Tullille. Oikaisuvaatimus on käsiteltävä ilman aiheetonta viivytystä. Vasta oikaisuvaatimukseen annettuun Tullin päätökseen saa hakea muutosta valittamalla Helsingin hallinto-oikeuteen.

Tullissa käsitellään vuosittain noin 14 000 oikaisuvaatimusta. Oikaisuvaatimukset käsitellään nykyisin virkailijatyönä. Tullissa ei ole pystytty noudattamaan lainsäädännön edellyttämää hakemuksen viivytyksetöntä käsittelyä, ja Tullin oikaisuvaatimusten pitkittyneestä käsittelystä on tehty kanteluita (muun muassa OKA H1701/06.01.02/2022). Näiden lisäksi oikaisuvaatimusten käsittelyn viivästyttämisestä tehtiin ministerin vastattavaksi kansanedustajien kirjallinen kysymys Tullin velvollisuudesta noudattaa laissa säädettyjä käsittelyaikoja (KK 753/2021 vp).

Kaikkien oikaisuvaatimusten käsittelyä ei ole mahdollista Tullissa automatisoida, koska lain mukaisen ratkaisun tekeminen edellyttää usein virkailijan suorittamaa selvityksen arviointia. Osa oikaisuvaatimuksista olisi kuitenkin mahdollista käsitellä ja ratkaista automaatiossa oikaisuvaatimuksessa ilmoitettujen tietojen perusteella. Mahdollisuus ratkaista osa oikaisuvaatimuksista automaattisesti loisi osaltaan edellytyksiä käsittelyaikojen lyhentämiseksi jatkossa.

2.2.3 Liikenne- ja viestintävirasto

Liikenne- ja viestintävirasto toimii veroviranomaisena, kun kyse on ajoneuvoverolaissa (1281/2003) säädetyistä ajoneuvoverotuksesta, autoverolaissa (777/2020) tarkoitetusta ajoneuvon ensimmäisen rekisteröinnin jälkeen ajoneuvon rakenteen, käyttötarkoituksen tai omistuksen muutoksen myötä toimitettavasta autoverotuksesta sekä polttoainemaksulaissa (1280/2003) säädetyin polttoainemaksun kantamisesta.

Liikenne- ja viestintävirasto hyödyntää ajoneuvoverotuksessa automaatiota siltä osin kuin kyse on ajoneuvoveron määräämisestä, eräiden hallinnollisten seuraamusten määräämisestä sekä eräistä verotuksen toimittamista koskevien päätösten antamisesta. Oikaisuvaatimuksia ei ratkaista automaattisesti. Ajoneuvoverolaissa ei ole automaattisesta päätöksenteosta säännöksiä lukuun ottamatta sähköistä allekirjoitusta.

Ajoneuvovero on päiväkohtainen vero, joka maksuunpannaan etukäteen 12 kuukauden pituiselta verokaudelta. Ajoneuvoverotuksen toimittaminen on luonteeltaan massaluonteista ja sisältää vain yksittäisissä tilanteissa tapauskohtaista harkintaa, sillä verotus perustuu liikenteen palveluista annetussa laissa (320/2017) tarkoitettuun liikenneasioiden rekisteriin merkittyihin tietoihin. Liikenne- ja viestintäviraston ylläpitämän liikenneasioiden rekisterin muutostapahtumat vaikuttavat verotukseen. Ajoneuvoveron maksuunpano toteutetaan pääasiassa automaatiossa, jossa liikenneasioiden rekisteriin ilmoitettujen tietojen perusteella verovelvolliselle tehdään maksuunpanopäätös.

Ajoneuvoveroa palautetaan eräissä tapauksissa sekä viranomaisaloitteisesti että verovelvollisen tekemän hakemuksen perusteella. Palautustapaukset koskevat ajoneuvon liikennekäytöstä poisoton ajalta etukäteen maksettua ajoneuvoveroa, verovelvollisen vaihtumista, rekisteritietojen muuttamista sekä ajoneuvoveron verovelvollisuudesta vapautumista esimerkiksi vammaisuuden perusteella. Palautus perustuu lähtökohtaisesti liikenneasioiden rekisterin kautta tulevaan tietoon palautusperusteesta.

Suurin osa ajoneuvoveron palautuksista syntyy tapauksissa, joissa Liikenne- ja viestintävirasto on määrännyt verovelvolliselle myös muuta veroa. Tällaisissa tilanteissa Liikenne- ja viestintävirasto ajoneuvoverolain nojalla siirtää palautuksen verovelvollista kuulematta veron suorituksiksi. Siirto tehdään, vaikka vero ei ole eräännytynyt. Päätös veron siirtämisestä tehdään automaatiossa, ja palautettavan määrän siirrosta ja käyttämisestä veron suorituksiksi ilmoitetaan verovelvolliselle seuraavassa verotuspäätöksessä.

Muut palautuspäätökset tehdään joko manuaalisesti virkailijatyönä tai automaattisesti riippuen siitä, mitä asiaa palautus koskee sekä tekeekö verovelvollinen palautushakemuksen ja mitä asiointikanavaa käyttäen. Verovelvollinen voi tehdä palautushakemuksen Liikenne- ja viestintäviraston ylläpitämässä sähköisessä asiointipalvelussa taikka puhelimitse tai kirjallisesti Liikenne- ja viestintävirastolle. Sähköisesti saapuneet palautushakemukset käsitellään lähtökohtaisesti automaatiossa, kun taas muut kuin sähköisesti saapuneet palautushakemukset käsitellään manuaalisesti virkailijatyönä järjestelmäteknisistä syistä. Jos palautusperuste ajoneuvolain nojalla on syntynyt mutta verovelvollinen ei ole hakenut palautusta omalla hakemuksellaan viimeistään 12 kuukauden kuluttua palautusperusteen syntymisestä, tehdään palautuspäätös automaatiossa.

Liikenne- ja viestintäviraston tavoitteena on tulevaisuudessa jatkaa päätöksenteon automatisointia edellä mainituissa virkailijatyönä tehtävissä päätöksissä.

Lisäksi ajoneuvoverolaissa säädetään muun muassa verovelvollisuuden siirtämisestä ja ajoneuvoveron eräisyysvalinnasta eli veron jakamisesta osamaksueiin. Kyseiset asiat on katsottu ilmoitusasioiksi, jotka voivat vaikuttaa verotuspäätökseen mutta joista ei tehdä erillistä päätöstä.

Ajoneuvoveropäätöksiä annetaan vuosittain noin 7,5 miljoonaa kappaletta. Automaatiossa tehtäviä veron siirtopäätöksiä tehdään 3 miljoonaa kappaletta ja muita palautuspäätöksiä noin 180 000 kappaletta. Käsiteltävien asioiden lukumäärän vuoksi automaation laajamittainen hyödyntäminen ajoneuvoverotuksen tietojen käsittelyssä ja päätöksenteossa on välttämätöntä. Ilman automaatiota verotusta ei voitaisi toimittaa ja asioita ratkaista laissa säädetyissä määräajoissa tai hyvän hallinnon edellyttämässä kohtuullisessa ajassa lisäämättä merkittävästi henkilöstöresursseja.

Liikenne- ja viestintäviraston toimittama autoverotus on pienimuotoista ja tapaukset usein tulokinnanvaraisia. Tästä johtuen autoverotuksen menettelyjä ei ole automatisoitu, eikä niiden automatisointia voi pitää asian luonteen vuoksi tarkoituksenmukaisena. Vastaavasti Liikenne- ja viestintäviraston kantamaa sanktioluonteista polttoainemaksua ei käsitellä automaatiossa, vaan tapaukset käsitellään aina virkailijatyönä.

2.3 Myöhästymismaksumenettely oma-aloitteisessa verotuksessa

Verohallinnon toimivaltaan kuuluvien verojen seuraamusjärjestelmän uudistamisen johdosta ilmoittamisvelvollisuuden laiminlyönnistä määrättävät seuraamukset ovat aiempaa yhtenäisemmät ja kaavamaisemmat ja seuraamusten määräämiseen liittyvää viranomaisharkintaa on vähennetty. Myöhästymismaksujen määräämisperusteet ja suuruus on säädetty laissa täsmällisesti ja kaavamaisesti. Myöhästymismaksu määrätään, jos veroilmoitus on annettu säädetyn määräpäivän jälkeen.

Oma-aloitteisten verojen verotusmenettelylain mukaan Verohallinto määrää verovelvollisen maksettavaksi myöhästymismaksun, jos veroilmoitus annetaan säädetyn ajankohdan jälkeen. Myöhästymismaksun määrä on kolme euroa jokaiselta veroilmoituksen antamisen määräpäivää seuraavalta päivältä ilmoituksen antamisajankohtaan saakka, kuitenkin enintään 135 euroa. Jos ilmoitus annetaan yli 45 päivää ilmoituksen antamisen määräpäivän jälkeen, myöhästymismaksun määrä on kuitenkin edellä mainittu määrä lisätyn kahdella prosentilla myöhässä ilmoitetun maksettavan veron määrästä. Verokaudelta annettavan oikaisuilmoituksen perusteella määrättävän myöhästymismaksun määrä on kuitenkin kaksi prosenttia myöhässä ilmoitetun maksettavan veron määrästä. Jos oikaisuilmoitus annetaan enintään 45 päivää ilmoituksen antamisen määräpäivän jälkeen, myöhästymismaksua ei kuitenkaan määrätä. Veron määrän perusteella määräytyvä myöhästymismaksu on verolajilta enintään 15 000 euroa verokaudessa. Koska seuraamussäännökset ovat kaavamaisia, lopputulokseen ei lähtökohtaisesti vaikuta, määrääkö seuraamuksen virkailija vai määrätäänkö se automaatiossa.

Verohallinto on tehnyt kalenterivuoden 2020 verokausille oma-aloitteisten verojen veroilmoitusten myöhästymisen johdosta noin 297 850 myöhästymismaksupäätöstä syyskuun 2022 alkuun mennessä. Myöhästymismaksu on ollut enintään 135 euroa (päiväkohtainen myöhästymismaksu) noin 273 870 tapauksessa, yli 135 euroa ja enintään 200 euroa noin 19 000 tapauksessa ja yli 200 euroa noin 4 980 tapauksessa. Keskimääräinen myöhästymismaksu on ollut noin 55 euroa ja keskimääräinen päiväkohtainen myöhästymismaksu noin 49 euroa.

Kalenterivuoden 2021 verokausille Verohallinto on tehnyt oma-aloitteisten verojen veroilmoitusten myöhästymisen johdosta noin 290 180 myöhästymismaksupäätöstä syyskuun 2022 alkuun mennessä. Myöhästymismaksu on ollut enintään 135 euroa (päiväkohtainen myöhästymismaksu) noin 267 170 tapauksessa, yli 135 euroa ja enintään 200 euroa noin 18 420 tapauksessa ja yli 200 euroa noin 4 590 tapauksessa. Keskimääräinen myöhästymismaksu on ollut noin 55 euroa ja keskimääräinen päiväkohtainen myöhästymismaksu noin 49 euroa.

Myöhästymismaksut määrättiin lähes aina automaatiossa.

Verovelvolliselle on varattava tilaisuus selvityksen antamiseen ennen myöhästymismaksun määräämistä, jos se on erityisestä syystä tarpeen. Kuulemiseen ei ole pääsääntöisesti tarvetta, koska myöhästymismaksun määräytymisperusteeseen ei sisälly Verohallinnon tapauskohtaista harkintaa ja laskentatapa on kaavamainen. Käytännössä verovelvollisia ei ole kuultu ennen myöhästymismaksun määräämistä.

Myöhästymismaksu voidaan jättää määräämättä, jos veroilmoituksen myöhässä antaminen johtuu yleisessä tietoverkossa tai Verohallinnon sähköisessä asiointipalvelussa olevasta toimintahäiriöstä. Lain esitöiden mukaan hallinnollisen yksinkertaisuuden vuoksi myöhästymismaksu voidaan jättää määräämättä, jos veroilmoituksen antaminen viivästyy etukäteen Verohallinnon tiedossa olevan yleisen tietoverkon häiriön tai Verohallinnon sähköisessä asiointipalvelussa olevan yleisen toimintahäiriön vuoksi.

Veronkantolain mukaan Verohallinto voi jättää myöhästymismaksun osaksi tai kokonaan perimättä, jos veroilmoituksen antaminen on viivästynyt verovelvollisesta riippumattomasta syystä, pätevistä syistä tai muusta erityisestä syystä. Ratkaisu myöhästymismaksun perimättä jättämisestä voidaan tehdä vasta sen jälkeen, kun myöhästymismaksu on määrätty. Myöhästymismaksun perimättä jättämisestä lähetetään erillinen muutoksenhakukelpoinen päätös verovelvolliselle. Perimättä jättämisen menettelyssä on tehty myöhästymismaksun poistamista tai perimättä jättämistä koskevia vaatimuksia noin yhdessä prosentissa vuosittain määrättävistä noin 300 000 myöhästymismaksusta. Verovelvollisesta riippumattomina syinä voidaan pitää esimerkiksi yleisen tietoverkon toimintahäiriötä tai muuta vastaavaa syytä. Myös Verohallinnon sähköisen asiointipalvelun toimintahäiriötä voidaan pitää säännöksessä tarkoitettuna syynä. Erityisenä syynä pidetään esimerkiksi verovelvollisen vahingossa tekemää lasku-, kirjoitus- tai ilmaisuerehdystä. Perimättä jättäminen voi tulla vireille joko asianosaisen pyynnöstä tai viranomaisaloitteisesti.

Perustuslakivaliokunta katsoi tulotietojärjestelmästä annetun lain (53/2018) eduskuntakäsittelyn yhteydessä, että mainitun lain myöhästymismaksun määräämättä jättämistä koskevaa säännöstä on välttämätöntä täydentää nimenomaisella säännöksellä myöhästymismaksun määräämättä jättämisestä kokonaan tai osittain esimerkiksi myöhästymisen vähäisyyden tai myöhästymiselle osoitetun pätevän syyn perusteella tai muutenkin, jos maksun määrääminen olisi erityisestä syystä kohtuutonta (PeVL 49/2017 vp s. 6). Perustuslakivaliokunta katsoi myös, että suorituksen maksajan kuulemisen osalta hallituksen esityksessä ei ollut esitetty sellaisia perusteita, joiden johdosta nyt arvioitava, enimmäismäärältään verraten suuri rangaistuksenluonteinen rahamääräinen seuraamusmaksu olisi mahdollista määrätä pääsääntöisesti ilmoitusvelvollista kuulematta. Tulorekisterilakiin ehdotettua myöhästymismaksusäännöstä oli tämän johdosta muutettava siten, että ilmoitusvelvollisen kuuleminen määrättäessä 135 euron kiinteän enimmäismäärän ylittävää myöhästymismaksua muodostuu pääsäännöksi, josta sinänsä on mahdollista säätää erikseen poikkeuksia määrittelemällä poikkeamisen peruste yksityiskohtaisesti (muun muassa PeVL 58/2006 vp). Perustuslakivaliokunta piti tätä muutosta lainsäätämisyjärjestyskysymyksenä.

Perustuslakivaliokunnan kannanottojen johdosta tulorekisterilakiin ehdotettua sääntelyä muutettiin eduskuntakäsittelyssä kuulemisen osalta siten, että suorituksen maksajalle on varattava tilaisuus selvityksen antamiseen ennen myöhästymismaksun määräämistä, ellei suorituksen maksajan kuuleminen ennen myöhästymismaksun määräämistä ole ilmeisen tarpeetonta. Jos myöhästymismaksua määrätään enintään 200 euroa, on tilaisuus selvityksen antamiseen varattava vain, jos se on erityisestä syystä tarpeen. Myöhästymismaksun määräämättä jättämisen perusteita muutettiin siten, että myöhästymismaksu jätetään määräämättä, jos ilmoituksen antaminen on viivästynyt suorituksen maksajasta riippumattomasta syystä tai laiminlyönnille on pätevä syy tai muu erityinen syy.

Valmisteverotusmenettelyn ja autoverotusmenettelyn uudistamista koskevan hallituksen esityksen (HE 54/2020 vp) käsittelyn yhteydessä perustuslakivaliokunta katsoi, että oma-aloitteisten verojen verotusmenettelylain myöhästymismaksun määräämättä jättämistä koskevaa säännöstä tulee täydentää maininnoin seuraamuksen määräämättä jättämisestä kohtuuttomuuden perusteella (PeVL 21/2020 vp s. 4). Oma-aloitteisten verojen verotusmenettelylain mukaista myöhästymismaksusääntelyä ei kuitenkaan muutettu hallituksen esityksen 54/2020 vp käsittelyn yhteydessä. Valtiovarainvaliokunta katsoi, ottaen huomioon myöhästymismaksua koskevan sääntelyn laaja-alaisuuden ja myöhästymismaksun laajan käyttöalan sekä automaattiseen päätöksentekoon liittyvän säädösvalmistelun, että sääntelyn muuttaminen ei ollut tarkoituksenmukaista tuossa yhteydessä. Valiokunta piti kuitenkin tärkeänä, että hallitus arvioi myöhästymismaksua koskevan sääntelyn uudistamistarpeet automaattiseen päätöksentekoon liittyvän säädösvalmistelun yhteydessä huomioiden perustuslakivaliokunnan lausunnossaan esittämät näkökohdat (VaVM 16/2020 vp s. 9–10).

Perustuslakivaliokunnan kannanottojen johdosta oma-aloitteisten verojen verotusmenettelylain mukaiseen myöhästymismaksuun liittyvä kuulemismenettely ja myöhästymismaksun määräämättä jättämisen edellytykset on arvioitava uudelleen. Kuuleminen on myös yksi suojatoimista ja oikeusturvan tae automaattisessa päätöksenteossa.

2.4 Rekisteröintiasiassa annettava päätös

Yleistä

Verohallinnon eri rekisteröintipäätösten antamista ja muutoksenhakua koskevat menettelyt poikkeavat toisistaan. Valmiste- ja autoverotuksessa rekisteröinnistä annetaan säännönmukaisesti muutoksenhakukelpoinen päätös. Arvonlisäverovelvolliseksi, ennakkoperintärekisteriin ja työnantajarekisteriin rekisteröinneissä menettely on erilainen.

Rekisteröinti arvonlisäverovelvolliseksi

Liiketoiminnan harjoittajalla on yleensä velvollisuus rekisteröityä arvonlisäverovelvolliseksi. Verovelvollisella on myös tietyissä tilanteissa mahdollisuus hakeutua vapaaehtoisesti arvonlisäverovelvollisten rekisteriin.

Elinkeinonharjoittaja voidaan rekisteröidä arvonlisäverovelvolliseksi viranomaisen aloitteesta. Viranomaisaloitteisesta rekisteröinnistä ei säädetä erikseen, vaan tilanteisiin sovelletaan yleisiä rekisteröintiä koskevia lainkohtia. Yritys poistetaan rekisteristä yleensä sen tekemän lopettamisilmoituksen perusteella. Yritys voidaan poistaa arvonlisäverovelvollisten rekisteristä myös viranomaisaloitteisesti.

Asianomaiselle lähetetään ilmoitus arvonlisäverovelvolliseksi rekisteröintiä koskevasta asiasta eli rekisteriin merkitsemisestä, rekisteriin merkitsemättä jättämisestä sekä rekisteristä poistamisesta. Asiassa annetaan muutoksenhakukelpoinen päätös asianomaisen tai Veronsaajien oikeudenvilvontayksikön pyynnöstä.

Yrityksen rekisteröintiin liittyviä tietoja voidaan muuttaa tai oikaista verovelvollisen tai viranomaisen aloitteesta. Muutokset voivat koskea esimerkiksi rekisteröinnin alku- tai päättymispäivää. Yritykselle lähetetään tehdystä muutoksesta ilmoitus tai pyynnöstä päätös.

Kahta tai useampaa elinkeinonharjoittajaa voidaan hakemuksen perusteella tietyin edellytyksin pitää arvonlisäverotuksessa yhtenä elinkeinonharjoittajana (*verovelvollisuusryhmä*). Verohallinto ilmoittaa elinkeinonharjoittajille verovelvollisuusryhmän muodostamisesta ja purkamisesta. Ilmoitus annetaan myös silloin, kun verovelvollisuusryhmää ei ole muodostettu tai se puretaan taikka sitä ei ole purettu. Verohallinto antaa verovelvollisuusryhmää koskevassa asiassa asianomaisen tai Veronsaajien oikeudenvilvontayksikön pyynnöstä päätöksen.

Laissa ei ole säädetty määräaikaa sille, kuinka pitkän ajan kuluttua ilmoituksesta päätöstä voidaan pyytää. Oma-aloitteisten verojen verotusmenettelylain mukaan tilanteissa, joissa verovelvolliselle annetaan päätös, muutoksenhaku-aika on 60 päivää siitä, kun muutoksenhakija on saanut tiedon päätöksestä, tai muutoksenhakijan ollessa Veronsaajien oikeudenvilvontayksikkö siitä, kun päätös on tehty. Määräajan puuttuminen on johtanut käytännössä tilanteisiin, joissa asiakkaat ovat vielä vuosien kuluttua ilmoituksesta pyytäneet asiassa päätöstä. Tämän vuoksi menettelyt Verohallinnon eri asiaryhmissä ovat muodostuneet epäyhtenäisiksi ja oikeusvarmuus on heikentynyt.

Rekisteröinti ennakkoperintärekisteriin

Elinkeino toimintaa, maataloutta tai muuta tulonhankkimistoimintaa harjoittavat yritykset voivat hakeutua ennakkoperintärekisteriin, jos ennakkoperintälaissa säädetty edellytykset täyttyvät. Yritys merkitään ennakkoperintärekisteriin vain sen omasta hakemuksesta, ei viranomaisen aloitteesta.

Ennakkoperintälaissa ei ole rekisteröintipäätöksen antamisesta nimenomaista säännöstä. Verotuskäytännön mukaan yritys saa ennakkoperintärekisteröinnistä ilmoituksen. Jos rekisteröintihakemus hylätään, yritys saa asiasta suoraan muutoksenhakukelpoisen päätöksen. Myös veronsaajien oikeudenvilvontayksiköllä on oikeus hakea muutosta ennakkoperintärekisteröintiä koskevaan päätökseen.

Yrityksen rekisteröintiin liittyviä tietoja voidaan muuttaa tai oikaista verovelvollisen tai viranomaisen aloitteesta. Muutokset voivat koskea esimerkiksi rekisteröinnin alku- tai päättymispäivää. Yritykselle lähetetään tehdystä muutoksesta ilmoitus tai pyynnöstä päätös.

Yritys poistetaan ennakkoperintärekisteristä sen tekemän lopettamisilmoituksen perusteella taikka olennaisten verotuksellisten laiminlyöntien perusteella viranomaisaloitteisesti. Ensimmäisessä tapauksessa yritys saa rekisteristä poistamisesta ilmoituksen, ja jälkimmäisessä tapauksessa yritykselle annetaan suoraan muutoksenhakukelpoinen päätös.

Työnantajarekisteri

Työnantajarekisteriin merkitsemisestä säädetään ennakkoperintälaissa. Säännöllisesti palkkoja maksava työnantaja merkitään työnantajarekisteriin. Satunnaisesti palkkoja maksavaa työnantajaa ei lähtökohtaisesti merkitä rekisteriin, mutta työnantaja voi kuitenkin halutessaan rekisteröityä.

Yritys voidaan merkitä työnantajarekisteriin viranomaisaloitteisesti. Viranomaisaloitteisesta rekisteröinnistä ei säädetä erikseen, vaan tilanteisiin sovelletaan yleisiä rekisteröintiä koskevia lainkohtia.

Työnantajarekisteröinnistä ei anneta päätöstä vaan ilmoitus. Rekisteröinnistä ei ole muutoksenhakuoikeutta. Yrityksen rekisteröintiin liittyviä tietoja voidaan muuttaa tai oikaista verovelvollisen tai viranomaisen aloitteesta. Muutokset voivat koskea esimerkiksi rekisteröinnin alku- tai päättymispäivää. Yritykselle lähetetään tehdystä muutoksesta ilmoitus.

Yritys poistetaan työnantajarekisteristä yleensä sen tekemän lopettamisilmoituksen perusteella.

Työnantajarekisteröinti vaikuttaa suorituksen maksajan tulorekisteriin liittyviin velvollisuuksiin. Verovelvollisella voi olla intressi hakea muutosta työnantajarekisteröintiä koskevaan päätökseen esimerkiksi silloin, kun ulkomainen yhteisö katsoo, että sitä ei tule merkitä Suomessa työnantajarekisteriin.

2.5 Verokaudet

Verokaudella tarkoitetaan ajanjaksoa, jolta vero on ilmoitettava ja maksettava. Oma-aloitteisessa verotuksessa verokausi on pääsääntöisesti kalenterikuukausi. Arvonlisäverotuksessa sellaisen alkutuottajan ja taide-esineen tekijän, joka ei harjoita muuta arvonlisäverollista toimintaa, verokausi on kalenterivuosi. Myös apteekkiverotuksessa verokausi on kalenterivuosi. Paliskuntaryhmän arvonlisäverotuksessa verokausi on poronhoitovuosi. Verovelvollisen verokausi voi olla eri verolajeissa eri pituinen.

Oma-aloitteisessa verotuksessa verovelvollinen voi tietyin edellytyksin valita verokaudeksi kalenterikuukauden sijasta myös neljänneskalenterivuoden tai kalenterivuoden. Pidennettyä verokautta sovelletaan hakemuksesta. Jos arvonlisäverovelvollisen, säännöllisesti palkkaa maksavan työnantajan tai muun suorituksen maksajan kuin satunnaisesti palkkaa maksavan työnantajan kirjanpitolaissa tarkoitettu liikevaihto on kalenterivuodelta enintään 100 000 euroa, verovelvollinen voi hakemuksesta valita verokaudeksi neljänneskalenterivuoden. Jos arvonlisäverovelvollisen kalenterivuoden kirjanpitolaissa tarkoitettu liikevaihto on enintään 30 000 euroa, verovelvollinen voi valita verokaudeksi kalenterivuoden.

Verokausi voi muuttua myös sen vuoksi, että verovelvollisen liikevaihto nousee niin, ettei hänellä ole enää oikeutta kalenterikuukautta pidempään verokauteen. Verovelvollisen tulee tällöin ilmoittaa, etteivät lyhyemmän verokauden edellytykset enää täyty. Jos Verohallinto muutoin kuin verovelvollisen ilmoituksen johdosta toteaa, etteivät pidemmän verokauden edellytykset enää täyty, Verohallinto siirtää verovelvollisen viranomaisaloitteisesti oikeaan verokauteen.

Uuden yrittäjän verokaudeksi voidaan valvonnallisista syistä määrätä kalenterikuukauden mittainen verokausi enintään vuoden ajaksi toiminnan alkamisesta. Arvonlisäverovelvollisen ja suorituksen maksajan, joka olennaisesti laiminlyö tai jonka voidaan ennakkoperintälaissa tarkoitettulla tai muulla vastaavalla perusteella olettaa olennaisesti laiminlyövä ennakkoperintälaissa tarkoitettua velvollisuutensa verotuksessa taikka tulotietojärjestelmästä annetussa laissa

säädetyt velvollisuutensa, verokautena pidetään kalenterikuukautta, vaikka hänellä olisi liikevaihdon perusteella oikeus soveltaa neljänneskalenterivuoden tai kalenterivuoden verokautta. Verovelvolliselle annetaan näissä tilanteissa päätös.

Muissa kuin edellisessä kappaleessa mainituissa verokauden muuttumista koskevissa tilanteissa annetaan verovelvollisen tai Veronsaajien oikeudenvalvontayksikön pyynnöstä päätös. Pynnön esittämiselle ei ole laissa asetettu määräaika. Muutoksenhakuaika lasketaan siitä, kun verovelvollinen on saanut päätöksen tiedokseen, tai muutoksenhakijan ollessa Veronsaajien oikeudenvalvontayksikkö siitä, kun päätös on tehty. Tämän johdosta verovelvolliseen sovellettu verokausi voi tulla muutoksenhakumenettelyssä arvioitavaksi vasta pitkänkin ajan kuluttua, mitä ei voida pitää oikeusvarmuuden eikä muutoksenhakujärjestelmän selkeyden näkökulmasta tarkoituksenmukaisena.

2.6 Veronkorotus ajoneuvoverotuksessa

Ajoneuvoverotuksessa rangaistusluonteisia hallinnollisia seuraamuksia ovat veronkorotus ja lisävero. Seuraamusten määräämisperusteista ja suuruudesta säädetään ajoneuvoverolaissa. Ajoneuvoverolaissa säädetään myös ajoneuvoverorikkomuksesta. Lisäksi ajoneuvoverotuksessa voidaan myös määrätä eräin perustein ajoneuvolain mukaista liikennevirhemaksua. Näistä seuraamuksista Liikenne- ja viestintävirastolla on toimivalta määrätä veronkorotuksia ja lisäveroa.

Ajoneuvoverolain mukaan veronkorotus määrätään, jos verovelvollinen on laiminlyönyt ajoneuvon omistusoikeuden siirtymistä koskevan rekisteri-ilmoituksen eikä rekisteriin ole merkitty uutta omistajaa. Veronkorotus määrätään, ellei verovelvollinen ensimmäisen maksuunpanon yhteydessä annetun kehotuksen myötä täytä ilmoitusvelvollisuuttaan. Ensimmäisen verokauden maksuunpanon yhteydessä maksuunpannaan seuraavan verokauden vero enintään 50 prosentilla korotettuna ja seuraavilta verokausilta vero enintään 100 prosentilla korotettuna.

Ajoneuvoverolain mukaan veronkorotus määrätään myös, jos verovelvollinen on ilman pätevää syytä antanut asiakirjan tai muun tiedon puutteellisenä, erehdyttävänä tai vääränä ja menettely on ollut omiaan aiheuttamaan sen, että verovelvolliselle olisi voinut jäädä veroa maksuunpanematta tai veroa olisi palautettu liikaa. Veronkorotus on tällöin vähintään 100 euroa mutta enintään 2 000 euroa. Lisäksi jos ajoneuvo on toimittamatta jätetyn taikka puutteellisen tai tiedoiltaan väärän ilmoituksen tai muun tiedon tai asiakirjan johdosta jäänyt kokonaan tai osaksi verottamatta tai veroa on aiheettomasti palautettu, Liikenne- ja viestintävirasto voi korottaa jälkiverotuksena maksuunpantavaa veroa enintään kolminkertaiseksi, jos verovelvollisen menettelyä veron välttämiseksi voidaan pitää törkeänä.

Ajoneuvoverolain mukaan korotuksen suuruutta määrättäessä otetaan huomioon menettelyn moitittavuus, toistuvuus ja muut näihin rinnastettavat seikat. Veronkorotus tulisi siis lain perusteella määrätä tapauskohtaisen harkinnan perusteella.

Ajoneuvon omistusoikeuden siirtymistä koskevan rekisteri-ilmoituksen laiminlyönnistä määrättävä veronkorotus eroaa luonteeltaan muissa verolajeissa sovellettavista veronkorotuksista, sillä kyseessä on enemmän rekisteri-ilmoituksen tekemiseen kannustava viivästysmaksu kuin verotusta tai veroilmoittamisen laiminlyöntiä koskeva veronkorotus. Myös ajoneuvoverolain hallituksen esityksen HE 111/2003 vp veronkorotusta koskevien yksityiskohtaisten perusteluiden mukaan veronkorotus rekisteröinnin laiminlyöntitilanteissa oli ensisijaisesti tarpeellista, jotta ajoneuvorekisterin tiedot pysyisivät mahdollisimman hyvin ajan tasalla ja luotettavina. Yksityiskohtaisten perusteluiden mukaan omistusoikeuden siirtymistä koskevan ilmoittamisvel-

vollisuuden laiminlyönnin voitiin katsoa vastaavan yleisessä verotusmenettelyssä tavallaan veroilmoituksen laiminlyöntiä, jolloin veron korottaminen olisi yleisen verotusmenettelyn mukaista ja perusteltua.

Veronkorotuksen määräämiseen omistusoikeuden siirtymistä koskevan rekisteri-ilmoituksen laiminlyönnin perusteella liittyy myös kaksoisrangaistavuuden kieltö, sillä samasta teosta on vuodesta 2020 alkaen määrätty liikennevalvonnan yhteydessä ajoneuvolaissa tarkoitettu liikennevirhemaksu ja tätä ennen kumotussa tieliikennelaissa (267/1981) tarkoitettu rikesakko. Seuraamusten etusijasta ei säädetä. Epäselvässä tilanteessa Liikenne- ja viestintävirasto on soveltanut veronkorotuksen määräämisessä käytäntöä, jossa kaikki veronkorotukset palautetaan verovelvolliselle sen jälkeen, kun tämä rekisteröi ajoneuvon liikenneasioiden rekisteriin. Käytännön taustalla on ollut tavoite varmistaa verovelvollisyyden osalta, ettei samasta teosta määrätä kahta eri rangaistusta. Käytäntö ei kuitenkaan perustu lainsäädäntöön. Päätökset veronkorotuksen määräämisestä tehdään ajoneuvoveroa koskevan päätöksen yhteydessä verovelvollista kuulematta. Sekä päätös että Liikenne- ja viestintäviraston käytäntöön perustuva palautus toteutetaan automaattisesti.

Veronkorotuksia omistusoikeuden siirtymisen ilmoittamisvelvollisuuden laiminlyönnistä määrätään vuosittain noin 100 000 kappaletta. Keskimääräinen veronkorotus on noin 325 euroa. Vastaava määrä palautetaan verovelvollisille. Kun otetaan huomioon liikennevalvonnassa rekisteröinnin laiminlyönnistä määrättävä virhemaksu ja Liikenne- ja viestintäviraston veron palauttamista koskeva käytäntö, veronkorotuksen kannustevaikutus on nykyisin vähämerkityksellinen. Muita veronkorotuksia Liikenne- ja viestintävirasto määrää vain vähäisesti.

3 Tavoitteet

Ehdotuksen tavoitteena on mahdollistaa tietyissä tilanteissa Verohallinnon automaattinen päätöksenteko oikaisuvaatimusten käsittelyssä ja eräissä muissa asioissa, joissa se ei olisi sallittua hallintolakiin ehdotetun sääntelyn mukaan. Tullin osalta tavoitteena on mahdollistaa oikaisuvaatimusten automaattinen ratkaiseminen tietyin edellytyksin. Esityksen tavoitteena on myös lisätä verovelvollisen oikeusturvaa oma-aloitteisten verojen myöhästymismaksun määräämismenettelyssä. Lisäksi tavoitteena on yhtenäistää Verohallinnon menettely rekisteröintiä ja verokausia koskevien päätösten antamisessa.

Liikenne- ja viestintäviraston osalta esityksen tavoitteena on selkeyttää ajoneuvoverolain seuraamusjärjestelmää veronkorotuksen osalta.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

4.1.1 Yleistä

Esityksessä ehdotetaan, että verotus- ja tullimenettelyssä poikettaisiin eräiltä osin hallintolakiin ehdotetusta asian automaattista ratkaisemista koskevasta sääntelystä. Ehdotetut säännökset mahdollistaisivat Verohallinnossa nykyistä vastaavan oikaisuvaatimusten automaattisen ratkaisemisen sekä automaattisen päätöksenteon eräissä muissakin asioissa, joissa se ei olisi sallittua hallintolakiin ehdotetun sääntelyn mukaan. Tämän lisäksi oikaisuvaatimusten automaattinen ratkaiseminen voitaisiin Verohallinnossa laajentaa tiettyihin tilanteisiin, joissa sitä ei nykyisin käytetä. Tullin osalta ehdotettu sääntely mahdollistaisi automaattisen päätöksenteon laajentamisen nykyisestä koskemaan myös eräitä oikaisuvaatimustilanteita.

Esityksessä ehdotetaan muutoksia myös oma-aloitteisten verojen myöhästymismaksumenettelyyn. Lisäksi Verohallinnon menettelyä rekisteröintiä ja verokausia koskevien päätösten antamisessa yhtenäistettäisiin.

Esityksessä ehdotetaan lisäksi muutosta ajoneuvoveron veronkorotusta koskevaan sääntelyyn.

4.1.2 Oikaisuvaatimukset

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi verotusmenettelylaissa, että oikaisuvaatimus voitaisiin ratkaista automaattisesti, jos verovelvollinen esittää oikaisuvaatimuksessaan uuden vaatimuksen tai uutta selvitystä ja oikaisuvaatimus hyväksytään. Myös tullilakiin ehdotetaan oikaisuvaatimuksen automatisoinnin mahdollistavaa säännöstä niissä tilanteissa, joissa Tullille tehty oikaisuvaatimus sisältäisi uuden vaatimuksen tai uutta selvitystä ja vaatimus hyväksyttäisiin kaikilta osin. Automatisointi ei koskisi tulliasiamiehen tekemän oikaisuvaatimuksen käsittelyä ja ratkaisemista. Automatisointi ei koskisi myöskään Veronsaajien oikeudenvallontayksikön tekemiä oikaisuvaatimuksia, jotka käsitellään aina oikaisulautakunnassa.

Oikaisuvaatimus voitaisiin ratkaista automaattisesti, jos vaatimuksen oikeellisuus voidaan riittävästi todeta ohjelmallisesti. Viranomaisen voisi määritellä oikaisuvaatimusten automaattiselle käsittelylle, kuten muullekin automaattiselle päätöksenteolle, riskiarvioon perustuvia kriteereitä, joiden täytyessä vaatimus siirrettäisiin virkailijan ratkaistavaksi. Tällaisia kriteereitä voisivat olla tavallisesta poikkeavat tiedot, kuten epätavallisen suuret tai pienet lukuarvot taikka epäloogisuudet verovelvollisen esittämien ja viranomaisella olevien tietojen välillä. Kriteerit olisivat viranomaisen salassa pidettäviä tietoja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999), jäljempänä *julkisuuslaki*, 24 §:n 1 momentin 15 kohdan edellyttämässä laajuudessa. Automatisoidussa toimintaprosessissa oleva oikaisuvaatimus voitaisiin myös ohjata virkailijan käsiteltäväksi esimerkiksi viranomaisen sisäisen laillisuusvalvonnan tai laadunvalvonnan toteuttamiseksi satunnaisotannalla.

Käytännössä oikaisuvaatimuksen automaattinen käsittely edellyttäisi myös, että oikaisuvaatimuksen tekijä voi ilmoittaa ja on ilmoittanut kyseistä asiaa koskevat vaatimuksensa ja sen perusteena olevat seikat sähköisessä palvelussa tai lomakkeella riittävän yksilöidysti ja tarkasti siten, että tiedot saadaan Verohallinnon tai Tullin tietojärjestelmään rakenteisessa muodossa.

Ehdotettu oikaisuvaatimusten automatisointi mahdollistaisi selkeiden vaatimusten, joiden käsittely ei edellytä tapauskohtaista harkintaa ja jotka ovat automatisoitavissa, nopeamman ratkaisemisen. Ehdotus ei merkitsisi muutosta oikaisuvaatimuksen nykyiseen käyttöalaaan eikä oikaisuvaatimusta koskevaan muutoksenhakuoikeuteen. Kun oikaisuvaatimus ehdotuksen mukaan voitaisiin automaatioissa ratkaista vain, jos vaatimus kaikilta osin hyväksytään, automatisoinnin ei voida myöskään katsoa vaarantavan verovelvollisen tai tullivelallisen oikeusturvaa.

Asia voitaisiin verotusmenettelylain mukaan ratkaista automaattisesti myös, jos verovelvollisen oikaisuvaatimuksen johdosta verotuspäätös tai muu Verohallinnon päätös kumotaan ja Verohallinto käsittelee asian uudelleen. Säännös koskisi esimerkiksi verotusmenettelylaissa tarkoitettua tilannetta, jossa verotus on toimitettu arvioimalla ja verovelvollinen hakee muutosta verotukseen antamalla verotuksen päättymisen jälkeen veroilmoituksen. Verohallinto voisi tällöin kumota arvioverotuksen ja toimittaa verotuksen uudelleen automaatioissa, jos asian automaattisen ratkaisemisen edellytykset muutoinkin täyttyvät.

Verohallinnon toimivaltaan kuuluvissa veroissa oikaisuvaatimus tehdään verotuksen oikaisulautakunnalle, joka voi hyväksyä tai hylätä oikaisuvaatimuksen tai jättää sen tutkimatta taikka kumota päätöksen ja palauttaa asian Verohallinnolle uudelleen käsiteltäväksi. Verohallinto voi

kuitenkin ratkaista oikaisuvaatimuksen, jos verovelvollisen vaatimus hyväksytään. Koska verotuksen oikaisulautakunta voi ratkaista oikaisuvaatimuksen vain säädettyssä kokoonpanossa, oikaisuvaatimuksen automaattinen ratkaiseminen voisi koskea vain tilanteita, joissa Verohallinto hyväksyy verovelvollisen oikaisuvaatimuksessa esitetyn vaatimuksen kokonaisuudessaan. Automaattinen ratkaiseminen ei olisi mahdollista, jos verovelvollisen vaatimus hylätään osittainkin tai se jätetään tutkimatta.

Esityksessä ehdotetaan lisäksi säädettäväksi verotusmenettelylaissa, että asia voitaisiin ratkaista automaattisesti, jos asiassa tehdään täydentävä verotuspäätös. Säännöksen johdosta Verohallinnon ratkaisu siitä, ettei asiaa ratkaistaisi oikaisuvaatimukseen annettavalla päätöksellä vaan täydentävällä verotuspäätöksellä, voitaisiin tehdä automaattisesti.

Ehdotetulla sääntelyllä poikettaisiin hallintolakiin ehdotetusta säännöksestä, jonka mukaan oikaisuvaatimusta ei saa ratkaista automaattisesti. Oikaisuvaatimuksen automaattinen ratkaiseminen edellä mainituissa tilanteissakin olisi mahdollista vain, jos hallintolakiin ehdotetut yleiset edellytykset asian automaattiselle ratkaisemiselle täyttyvät. Viranomaisen tulisi lisäksi tehdä oikaisuvaatimuksen automaattisesti ratkaisevasta toimintaprosessista tiedonhallintalakiin ehdotetun sääntelyn mukainen perusteltu käyttöönottopäätös, josta ilmenevät prosessin käyttöönoton edellytykset ja sovelletut säännökset.

Viranomaisen olisi siten etukäteen harkittava, missä tilanteissa oikaisuvaatimuksen ratkaiseminen voidaan automatisoida niin, että tuloksena on lain mukainen ratkaisu. Automaattinen ratkaiseminen voisi siten koskea sellaisia oikaisuvaatimuksia, joiden ratkaiseminen ei viranomaisen etukäteen harkinnan mukaan sisällä seikkoja, jotka edellyttävät tapauskohtaista harkintaa tai jos virkailija on harkinnut oikaisuvaatimukseen liittyvät tapauskohtaista harkintaa edellyttävät seikat. Käytännössä viranomaisella tulisi olla oikaisuvaatimusten käsittelyssä vakiintunut ratkaisukäytäntö ja säännöt, joiden mukaisesti vaatimukset tutkitaan ja ratkaistaan samanlaisissa tapauksissa.

4.1.3 Muut automaattisesti ratkaistavat asiat

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi verotusmenettelylaissa ja perintö- ja lahjaverolaissa, että veroilmoituksen, perukirjan, muun ilmoituksen tai tietojen antamisajan taikka perunkirjoituksen toimittamisajan pidentämistä koskeva asia voitaisiin ratkaista automaattisesti myös, jos luonnollisen henkilön vaatimusta ei hyväksytä. Säännöksellä poikettaisiin hallintolakiin ehdotetusta oikeussuojaedellytyksestä. Hakemuksen hylkääminen automaattiossa voisi tulla kyseeseen tapauksissa, joissa asian ratkaiseminen ei edellytä tapauskohtaista harkintaa, kuten silloin, kun hakemus on tehty vasta säädetyn määräajan jälkeen.

Ennakkoperintälaissa ehdotetaan säädettäväksi, että Verohallinto voisi tehdä pidätysprosenttia ja ennakonkannossa maksettavaa veroa koskevat päätökset automaattisesti sen estämättä, että päätöksiin ei voi suoraan vaatia oikaisua. Säännöksellä poikettaisiin luonnollista henkilöä koskevasta oikeussuojaedellytyksestä. Säännös olisi välttämätön, jotta Verohallinto voi laskea verovuoden verokortit ja ennakkoverot noin viidelle miljoonalle henkilöasiakkaalle siten, että ne ovat heillä ja suorituksen maksajilla ajoissa.

Veronkantolaissa ehdotetaan säädettäväksi, että veron täytäntöönpanon keskeyttämisasia voitaisiin ratkaista automaattisesti myös, jos luonnollisen henkilön vaatimusta ei hyväksytä. Säännöksellä poikettaisiin hallintolakiin ehdotetusta oikeussuojaedellytyksestä. Hakemuksen hylkääminen automaattiossa voisi tulla kyseeseen selvissä tapauksissa, joissa verovelvollisella ei ole oikeussuojan tarvetta, kuten silloin, kun vero, jonka täytäntöönpanolle keskeytystä haetaan, on jo maksettu tai jos verovelvollisella ei ole vireillä kyseistä veroa koskevaa oikaisuvaatimusta.

Veronkantolaissa ehdotetaan lisäksi säädettäväksi, että jos luonnollinen henkilö pyytää verojensa maksujärjestelyä Verohallinnon sähköisessä palvelussa, hän voisi samalla vaatia, että Verohallinto ei ratkaise asiaa automaattisesti. Jos vaatimus olisi esitetty, Verohallinto voisi ratkaista maksujärjestelyyn ryhtymistä koskevan pyynnön automaattisesti vain, jos maksujärjestelyä koskeva pyyntö hyväksytään. Maksujärjestelyyn ryhtyminen on Verohallinnon päätösvallassa, eikä Verohallinnon ratkaisuun ole muutoksenhakuoikeutta. Luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/679, jäljempänä *yleinen tietosuojasetus*, mukainen oikeus vaatia ihmisen osallistumista tietojen käsittelyyn toteutettaisiin sen vuoksi siten, että vaatimus voitaisiin esittää jo maksujärjestelyä pyydettyä.

4.1.4 Myöhästymismaksumenettely oma-aloitteisessa verotuksessa

Esityksessä ehdotetaan, että oma-aloitteisten verojen verotusmenettelylain mukaisen myöhästymismaksun kuulemismenettelyä ja määräämättä jättämisen perusteita muutettaisiin.

Koska myöhästymismaksun määräämisperusteet ja suuruus on laissa täsmällisesti ja kaavamaisesti määritelty, verovelvollisen kuuleminen myöhästymismaksun perusteesta ja suuruudesta on lähtökohtaisesti tarpeetonta. Tätä tukee myös se seikka, että nykyisessä myöhästymismaksun perimättä jättämismenettelyssä myöhästymismaksun poistamista tai perimättä jättämistä koskevien vaatimusten määrä on hyvin vähäinen.

Verovelvolliselle olisi varattava tilaisuus selvityksen antamiseen ennen myöhästymismaksun määräämistä, ellei verovelvollisen kuuleminen ennen myöhästymismaksun määräämistä olisi ilmeisen tarpeetonta. Jos myöhästymismaksua määrättäisiin enintään 200 euroa, olisi tilaisuus selvityksen antamiseen varattava vain, jos se on erityisestä syystä tarpeen. Verovelvollisen kuuleminen muodostuisi siten pääsäännöksi, jos myöhästymismaksua tulisi määrättäväksi enemmän kuin 200 euroa. Sääntely vastaisi kuulemismenettelyä tulorekisterilain perusteella määrätyn myöhästymismaksun yhteydessä. Muutoksen seurauksena oma-aloitteisten verojen myöhästymismaksun määräämisen yhteydessä noudatettava kuulemisvelvollisuus laajenisi nykyisestä.

Myöhästymismaksun määräämättä jättämisen perusteita laajennettaisiin siten, että myöhästymismaksu jätettäisiin määräämättä, jos ilmoituksen antaminen on viivästynyt verovelvollisesta riippumattomasta syystä tai laiminlyönnille on pätevä syy tai muu erityinen syy. Lisäksi myöhästymismaksun määräämättä jättämistä koskeva säännös muutettaisiin oikeusharkintaiseksi.

Ilmoittamisvelvollisuuden täyttäminen, eli oikean sisältöisen ilmoituksen antaminen oikea-aikaisesti, on veron tehokkaan kertymisen kannalta keskeinen verovelvollisen velvoite. Myöhästymismaksua uudistettaessa kiinnitettiin lisäksi erityisesti huomiota siihen, että ilmoitusten oikea-aikainen antaminen on veronsaajien tilitysten oikea-aikaisuuden vuoksi tärkeää, koska tilityksiä varten tarvitaan verovelvollisten antamia ilmoitustietoja. Lisäksi todettiin, että tilitettävien määrien maksaminen veronsaajille aikataulussa edellyttää, että veroilmoitukset ovat Verohallinnon käytävissä viimeistään kuukauden 12. päivänä (HE 29/2016 vp). Näin ollen myöhästymismaksun tavoitteiden kannalta ei ole tarkoituksenmukaista, että myöhästymisen vähäisyys olisi peruste myöhästymismaksun määräämättä jättämiselle. Tavoitteena on nimenomaan ollut varmistaa ilmoitusten antaminen eräpäivään mennessä muun muassa veronsaajien tilitysten oikea-aikaisuuden varmistamiseksi.

Veronkantolain säännös myöhästymismaksun perimättä jättämisestä kumottaisiin. Säännös liittyy nykyiseen menettelyyn, jossa verovelvollista ei pääsääntöisesti kuulla ennen myöhästymismaksun määräämistä. Myöhästymismaksu on voitu jättää perimättä, jos veroilmoituksen antaminen on viivästynyt verovelvollisesta riippumattomasta syystä, pätevästä syystä tai muusta erityisestä syystä. Perimättä jättämistä koskevalle säännökselle ei olisi enää tarvetta, kun myöhästymismaksu jätettäisiin vastaavilla perusteilla määräämättä. Säännöksen kumoamisen johdosta myöskään tulorekisterilain perusteella määrätyn myöhästymismaksun poistamista koskevia vaatimuksia ei enää käsiteltäisi perimättä jättämistä koskevinä asioina. Myöhästymismaksujen määräämättä jättäminen ratkaistaisiin ennen myöhästymismaksun määräämistä ja myöhästymismaksua koskevassa muutoksenhakumenettelyssä.

4.1.5 Rekisteröintiasiassa annettava päätös

Oikeustilan selkeyttämiseksi, sääntelyn yhtenäistämiseksi sekä oikeusvarmuuden parantamiseksi esityksessä ehdotetaan, että arvonlisäverovelvolliseksi rekisteröinnistä, ennakkoperintärekisteriin ja työnantajarekisteriin merkitsemisestä ja rekisteristä poistamisesta annettaisiin verovelvolliselle muutoksenhakukelpoinen päätös. Päätös annettaisiin myös silloin, kun yritys jätetään merkitsemättä rekisteriin.

Rekisteröintipäätöksiä koskevat säännökset lisättäisiin asianomaisiin verolakeihin. Ennakkoperintälakiin lisättäisiin säännös, jonka mukaan Verohallinto antaa päätöksen asianomaiselle rekisteröintiasiassa eli työnantajarekisteröinnistä ja ennakkoperintärekisteröinnistä, rekisteristä poistamisesta, sekä siitä, ettei asianomaista ilmoituksesta tai hakemuksesta poiketen ole merkitty rekisteriin tai poistettu rekisteristä. Lisäksi ennakkoperintälaiasta kumottaisiin kohta, jossa säädetään työnantajarekisteröinnin muutoksenhakukiellosta. Arvonlisäverolain (1501/1993) rekisteröintiä koskevaa säännöstä muutettaisiin vastaavasti siten, että rekisteröintiasiasta annettaisiin muutoksenhakukelpoinen päätös.

Rekisteröintipäätösten tiedoksiantoon ja niitä koskevaan muutoksenhakuun sovellettaisiin oma-aloitteisten verojen verotusmenettelylain säännöksiä. Verohallinto voisi antaa rekisteröintipäätöksen tiedoksi sähköisesti, jos verovelvollinen on antanut suostumuksen sähköiseen asiointiin. Päätöksiin haettaisiin muutosta samalla tavalla kuin tiedonantovelvollisuutta ja laiminlyöntimaksua koskeviin päätöksiin.

4.1.6 Verokaudet

Määräajan puuttumisesta aiheutuvien ongelmien välttämiseksi esityksessä ehdotetaan myös, että verovelvollisille annetaan verokausia koskevassa asiassa ilman pyyntöä muutoksenhakukelpoinen päätös niistä ratkaisuihin, joista lain mukaan voi nykyisin pyytää päätöstä.

Vastaavasti kuin rekisteröintipäätösten osalta myös verokausia koskevien päätösten tiedoksiantoon ja niitä koskevaan muutoksenhakuun sovellettaisiin oma-aloitteisten verojen verotusmenettelylain säännöksiä. Verohallinto voisi antaa verokautta koskevan päätöksen tiedoksi sähköisesti, jos verovelvollinen on antanut suostumuksen sähköiseen asiointiin. Päätöksiin haettaisiin muutosta samalla tavalla kuin tiedonantovelvollisuutta ja laiminlyöntimaksua koskeviin päätöksiin.

4.1.7 Veronkorotus ajoneuvoverotuksessa

Esityksessä ehdotetaan lisäksi, ettei Liikenne- ja viestintävirasto jatkossa enää määräisi veronkorotusta, jos ajoneuvon omistusoikeuden siirtymistä koskevan rekisteri-ilmoituksen antaminen on laiminlyöty. Tällaista veronkorotusta koskevasta sääntelystä luovuttaisiin tarpeettomana.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

4.2.1 Taloudelliset vaikutukset

Ehdotuksilla ei arvioida olevan vaikutuksia vero- ja tullituottoihin.

Esityksessä ehdotetut muutokset mahdollistaisivat Verohallinnon automaattisen päätöksenteon jatkamisen esityksessä tarkoitetuissa asiaryhmissä hallintolakiin ehdotettujen muutosten mahdollistaman automaattisen ratkaisemisen lisäksi. Jos automaattisesta päätöksenteosta niissä luovuttaisiin ja asiat ratkaistaisiin virkailijatyönä, tästä aiheutuisi Verohallinnolle lisää resurssitarpeita ja henkilöstökustannuksia. Oikaisuvaatimusta koskevat ehdotukset loisivat pidemmällä aikavälillä edellytyksiä automaation laajentamiselle ja henkilöstöresurssien kohdentamiselle tapauskohtaista harkintaa edellyttäviin asioihin.

Nykyisin automaattisesti ratkaistavien oikaisuvaatimusten ratkaiseminen virkailijatyönä lisäisi Verohallinnon virkailijatyötä noin kolmella henkilötyövuodella, vastaten noin 0,2 miljoonan euron vuosittaisia kustannuksia.

Luonnollisten henkilöiden ennakonpidätysprosentteja ja ennakkoveroja koskevien päätösten tarkistaminen ja hyväksyminen virkailijatyönä lisäisi Verohallinnon vuosittaista virkailijatyötä vähintään 800 henkilötyövuodella, vastaten noin 48,0 miljoonan euron vuotuisia kustannuksia.

Veroilmoituksen ja perukirjan määräaikojen pidentämistä, maksujärjestelyyn ryhtymistä ja täytäntönnäköiden keskeyttämistä koskevien ratkaisujen tekeminen virkailijatyönä niissä tapauksissa, joissa luonnollisen henkilön vaatimusta ei hyväksytä, lisäisi Verohallinnon vuosittaista virkailijatyötä arviolta kahdella henkilötyövuodella vuosittain, vastaten noin 0,12 miljoonan euron vuotuisia kustannuksia.

Esityksessä ehdotettavista oma-aloitteisten verojen myöhästymismaksumenettelyä ja rekisteröintipäätöksiä koskevista muutoksista arvioidaan aiheutuvan Verohallinnolle kustannuksia seuraavasti. Oma-aloitteisten verojen myöhästymismaksuun ehdotettavan kuulemismenettelyn toteuttaminen aiheuttaisi Verohallinnolle arviolta noin 50 000 euron kertaluonteiset tietojärjestelmäkustannukset. Myöhästymismaksun menettelymuutosten arvioidaan lisäksi aiheuttavan Verohallinnossa yhden henkilötyövuoden virkailijatyön lisäyksen, vastaten 60 000 euron vuotuisia kustannuksia.

Rekisteröintipäätöksiä koskeva menettelymuutos aiheuttaisi Verohallinnolle arviolta 310 000 euron kertaluonteiset tietojärjestelmäkustannukset. Päätöksen antamisesta verokausiasiassa aiheutuisi Verohallinnolle noin 50 000 euron kertaluonteiset kustannukset.

Muilta osin ehdotuksilla ei arvioida olevan merkittäviä taloudellisia vaikutuksia Verohallinnolle.

Nykyisin tulli-ilmoitusten oikaisuvaatimuksia ei ratkaista automaatiossa, joten Tullissa automaattisen päätöksenteon toteutumatta jääminen ei lisäisi henkilöstökustannuksia.

Automaattisen päätöksenteon mahdollistavat järjestelmämuutokset on Tullissa tehty osana tulliselvitysjärjestelmän kokonaisuudistusta, ja siinä yhteydessä oikaisuvaatimusten automaattinen käsittely on määritetty ja testattu osana automaattisen käsittelyn kokonaisuutta. Järjestelmään jo toteutettujen muutosten käyttöönotto ei aiheuttaisi vähäistä suurempia kustannuksia.

Automaatio nopeuttaisi kaikkien oikaisuvaatimusten keskimääräistä käsittelyaikaa ja antaisi mahdollisuuden käyttää resursseja tehokkaammin vaativimpien, virkailijakäsittelyä edellyttävien oikaisuvaatimusten käsittelyyn.

4.2.2 Vaikutukset viranomaisen toimintaan

Automaattisen päätöksenteon salliminen oikaisuvaatimusten ratkaisemisessa ja muissa esityksessä ehdotetuissa asiaryhmissä jouduttaisi asioiden käsittelyä ja mahdollistaisi virkailijatyön suuntaamisen yksinkertaisemmista asioista monimutkaisempiin ja yksilöllistä harkintaa vaativiin tapauksiin. Oikaisuvaatimusten automaattinen ratkaiseminen loisi edellytyksiä oikaisuvaatimusten käsittelyaikojen lyhentämiselle pidemmällä aikavälillä Verohallinnossa ja Tullissa. Sääntely ei merkitsisi sitä, että viranomaisen tulisi lain voimaantultua ottaa automaattinen toimintaprosessi käyttöön esimerkiksi oikaisuvaatimusten ratkaisemisessa, vaan käyttöönotto ja sen aikataulu olisivat viranomaisen harkinnassa niin vero- kuin tullihallinnonkin osalta. Automaattisen prosessin edellyttämien tietojen kerääminen ja hyödyntäminen voi vaatia mittavaa kehitystyötä sekä asiakasrajapinnassa että veroviranomaisen tietojärjestelmässä. Vaikka lain mukaiset edellytykset tietyn asiaryhmän asioiden automaattiselle ratkaisemiselle sinänsä täyttyisivät, viranomainen voisi myös päätyä siihen, ettei automatisointi ole tarkoituksenmukaista. Näin voisi olla esimerkiksi silloin, kun ratkaistavien tapausten lukumäärä on vähäinen suhteessa automatisoidun toimintaprosessin vaatimien tietojärjestelmämuutosten laajuuteen.

Verohallinnon arvion mukaan oikaisuvaatimusten automaattinen ratkaiseminen voisi ensi vaiheessa koskea yhteensä enimmillään 10 000–20 000 oikaisuvaatimusta vuodessa. Sellaisia määräjän pidentämistä, maksujärjestelyn myöntämistä ja veron täytäntöönpanon keskeyttämistä koskevia tapauksia, joissa verovelvollisen vaatimusta ei hyväksytä, on vuosittain enintään muutamia tuhansia.

Oma-aloitteisten verojen myöhästymismaksuun esitetyn euromääräisen kuulemisrajan vaikutuksista Verohallinnon ja verovelvollisen kannalta ei ole vielä kokemusperäistä tietoa. Tulorekisterin myöhästymismaksua koskevasta kuulemisrajasta ei voida tehdä suoraan johtopäätöksiä tämän myöhästymismaksun osalta, muun muassa sen vuoksi, että oma-aloitteisten verojen myöhästymismaksuja määrätään lukumääräisesti paljon enemmän. Verohallinnon kannalta yhtenäisen kuulemisraja olisi jonkin verran yksinkertaisempi soveltaa. Myöhästymismaksun kuuleminen ja määräämättä jättämisperusteiden laajentamisen arvioidaan joka tapauksessa lisäävän verovelvollisten vastineiden ja oikaisuvaatimusten käsittelyyn liittyvää virkailijatyötä Verohallinnossa ja verotuksen oikaisulautakunnassa.

Yhtenäinen menettely päätöksen antamisessa yksinkertaistaisi rekisteröinti- ja verokausiasioiden käsittelyä Verohallinnossa.

Tullissa uudet säännökset mahdollistaisivat vain rajallisesti oikaisuvaatimusten automatisoinnin, ja valtaosa oikaisuvaatimuksista käsiteltäisiin jatkossakin virkailijoiden toimesta. Tullissa käsiteltävät oikaisuvaatimukset pitävät sisällään useiden asioiden huomioon ottamista ja pääsääntöisesti edellyttävät sellaista oikeudellista harkintaa, joka ei ole automatisoitavissa. Sen sijaan ne päätökset, jotka voitaisiin automatisoida, mahdollistaisivat vapautuvien henkilöstöresurssien kohdentamisen harkittavien vaativien oikaisuvaatimusten käsittelyyn. Muilta osin oikaisuvaatimusten automatisoinnin vaikutukset Tullin toimintaan jäisivät vähäisiksi.

Liikenne- ja viestintävirastossa ajoneuvon omistusoikeuden siirtymistä koskevan rekisteri-ilmoituksen laiminlyönnistä määrättävän veronkorotuksen poistaminen vähentäisi veronkorotuksen määräämisestä ja sen palauttamisesta aiheutuvia viranomaiskustannuksia. Rekisteritietojen ajantasaisuus varmistettaisiin ajoneuvolain (82/2021) mukaisilla seuraamuksilla.

Oikaisuvaatimuksen automaattista ratkaisemista koskevalla ehdotuksella ei arvioida olevan vaikutuksia hallintotuomioistuinten toimintaan. Verotusmenettelylain mukaan oikaisuvaatimukseen annettua päätöstä ei nykyisinkään tarvitse perustella, jos verovelvollisen oikaisuvaatimuksesta ei poiketa. Säännös soveltuu myös automaattisiin ratkaisuihin. Tämän ei kuitenkaan arvioida johtavan siihen, että hallintotuomioistuinten ratkaistavaksi tulisi nykyistä enemmän päätöksiä, joita ei ole perusteltu. Oikaisupäätöksen saajalla itsellään ei ole lähtökohtaisesti syytä hakea muutosta saamaansa hyväksyvään ratkaisuun. Automaattisilla päätöksillä ei myöskään käytännössä ratkaistaisi sellaisia ennakkopäätösluonteisia tai taloudellisesti merkittäviä asioita, joissa Veronsaajien oikeudenvilvontayksikkö tai tulliasiamies käyttää muutoksenhakuoikeuttaan.

4.2.3 Vaikutukset verovelvollisille

Automaattisen päätöksenteon salliminen esityksessä ehdotetuissa asiaryhmissä jouduttaisi asioiden käsittelyä, ja verovelvollinen sekä Tullille oikaisuvaatimuksen tehnyt henkilö saisivat ratkaisun asiaansa nopeammin. Tähän vaikuttaisi se, missä laajuudessa ja millä aikataululla viranomaiset ottaisivat automaattisen ratkaisemisen käyttöön. Automaattinen päätöksenteko myös edistäisi tasapuolisen kohtelun toteutumista, kun samanlaiset tapaukset ratkaistaisiin automaattion käsittelysääntöjen perusteella samalla tavoin.

Ehdotukset eivät vaarantaisi verovelvollisen oikeusturvaa. Myös automaattisessa päätöksenteossa verovelvollisen oikeusturva taataan ja hyvän hallinnon mukaiset vaatimukset toteutetaan. Asianosaisella on oikeus tulla kuulluksi, vaatimuksia päätösten perustelemisesta noudatetaan ja päätöksiin on oikeus hakea muutosta.

Oma-aloitteisten verojen myöhästymismaksua koskevat muutokset edistäisivät verovelvollisen oikeusturvaa, koska verovelvollinen voisi esittää selvitystä jo ennen myöhästymismaksua koskevan ratkaisun tekemistä ja myöhästymismaksu voitaisiin jättää tällöin määräämättä.

Kun Verohallinto antaisi rekisteröintiasian ja verokauden muuttamista koskevista ratkaisuista verovelvolliselle aina päätöksen, verovelvollisen ei tarvitsisi enää erikseen pyytää päätöstä muutoksenhakua varten. Muutos yhtenäistäisi menettelyjä näissä asioissa yksinkertaistaen niiden soveltamista, ja sillä olisi oikeusvarmuutta parantava vaikutus.

Esityksessä ehdotetuilla muutoksilla ei arvioida olevan taloudellisia vaikutuksia verovelvollisille tai tullivelallisille.

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

Valmistelussa on arvioitu sitä vaihtoehtoa, ettei automaattisesta päätöksenteosta verotus- ja tulliasioissa säädettäisi miltään osin hallintolaista poikkeavasti vaan kaikilta osin noudatettaisiin yleissääntelyä. Tämä tarkoittaisi, ettei oikaisuvaatimuksia koskeva automaattinen ratkaiseminen olisi mahdollista verotus- ja tulliasioissa. Myöskään veroilmoituksen ja perukirjan määräaikojen pidentämistä, maksujärjestelyyn ryhtymistä ja täytäntöönpanon keskeyttämistä koskevia ratkaisuja ei voitaisi tehdä automaattiossa niissä tapauksissa, joissa luonnollisen henkilön vaatimusta ei hyväksytä.

Oikaisuvaatimusten käsittely kaikissa tilanteissa virkailijatyönä vaikuttaisi eniten Verohallinnon toimintaan, sillä automaattinen ratkaiseminen näissä asioissa ei ole nykyisin käytössä Tullissa. Kun lisäksi huomioidaan ennakkoperintää, veroilmoituksen ja perukirjan määräaikojen pidentämistä, maksujärjestelyyn ryhtymistä ja täytäntöönpanon keskeyttämistä koskevien ratkaisujen tekeminen virkailijatyönä, Verohallinnon arvioidaan tarvitsevan pysyvästi yhteensä

804 henkilötyövuotta lisää, jos automaatiota ei voitaisi hyödyntää edellä mainituissa asioissa. Tämä tarkoittaisi noin 48,24 miljoonan euron vuotuista lisäkustannusta.

Tullin osalta vastaavanlaisia kustannuksia ei syntyisi, sillä Tulli käsittelee oikaisuvaatimukset nykyisin virkailijavoimin. Digitaalisessa toimintaympäristössä viranomaisten tulisi silti voida paremmin keskittää virkailijakäsittelyä tehtäviin, joissa se on hyvän hallinnon ja verovelvollisen oikeusturvan kannalta tarpeellista. Tehtävien automatisointia voidaan pitää niin hallinnon kuin verovelvollisten kannalta tarkoituksenmukaisena silloin, kun tehtävät eivät edellytä virkailijakäsittelyä ja kun ne ovat omiaan edistämään myös hyvää hallintoa ja oikeusturvaa.

Sen lisäksi, että virkailijakäsittelyyn siirtymisellä olisi huomattavia taloudellisia vaikutuksia erityisesti Verohallinnon osalta, olisi sillä myös verovelvollisen oikeusturvaan liittyviä vaikutuksia. Virkailijatyöhön liittyvä inhimillisten virheiden riski kasvaisi, mikä saattaisi heikentää verovelvollisten oikeusturvaa. Automaation vaikutus verotuksen yhtenäisyyden edistämiseksi jäisi tietyin osin toteutumatta, samoin kuin automaation hyöty oikaisuvaatimusten käsittelyaikojen lyhentämisessä.

Edellä mainituista syistä valmistelussa on päädytty siihen, että esityksessä ehdotettavat verotusta ja tullimenettelyä koskevat poikkeukset ehdotetusta automaattista päätöksentekoa koskevasta yleissääntelystä ovat perusteltuja ja välttämättömiä.

6 Lausuntopalaute

Yleistä lausunnoista

Esitysluonnoksesta annettiin lausuntokierroksella 22 lausuntoa. Lausuntojen perusteella esitystä on tietyin osin muutettu sekä monin paikoin täydennetty ja täsmennetty.

Osa lausunnonantajista kannatti automaattista päätöksentekoa koskevaa erityissääntelyä ja näki sen mahdollistavan muun muassa virkailijatyön kohdentamisen monimutkaisempiin ja yksilöllistä harkintaa vaativiin tapauksiin. Osa lausunnonantajista suhtautui kriittisesti rangaistusluonteisten hallinnollisten seuraamusten määräämiseen ja oikaisuvaatimusten ratkaisemiseen automaatiossa.

Ehdotettuja säännöksiä pidettiin yleisesti liian avoimina muotoiluiltaan. Säännösten täsmentäminen ja perustelujen täydentäminen nähtiin tarpeelliseksi. Huomiota kiinnitettiin erityisesti siihen, ettei säännöksistä ilmennyt perusteluja vastaavasti se, että erityissääntelykin mukainen automaattinen päätöksenteko olisi mahdollista vain, jos hallintolakiin ehdotettujen automaattisen päätöksenteon yleiset edellytykset täyttyisivät. Lausunnoissa pidettiin tärkeänä, ettei automaation käyttö heikennä verovelvollisten oikeusturvaa, vaan perustuslaissa asetetut hyvän hallinnon ja oikeusturvan vaatimukset täyttyvät.

Myöhästymismaksua koskevan kuulemismenettelyn muutoksen osalta lausunnonantajien kannat jakaantuivat jossain määrin. Myöhästymismaksun määräämättä jättämistä koskevien perusteiden laajentamista kannatettiin useissa elinkeinoelämän edustajien lausunnoissa.

Muutoksenhakukelpoisen päätöksen antamista rekisteröinneistä kannatettiin lausunnoissa laajasti.

Yhdessä lausunnossa otettiin kantaa ajoneuvoverolaissa säädetyistä rekisteri-ilmoituksen laiminlyönnistä johtuvasta veronkorotuksesta luopumiseen ja katsottiin sen olevan tarkoituksenmukaista ja kannatettavaa, koska veronkorotuksen kannuste rekisteri-ilmoituksen tekemiseen ei ole enää merkityksellinen.

Rangaistusluonteiset hallinnolliset seuraamukset

Hallituksen esitystä julkisen hallinnon automaattista päätöksentekoa koskevaksi lainsäädännöksi muutettiin jatkovalmistelussa lausuntopalautteen perusteella muun muassa siten, että hallintolain 53 e §:ää koskevasta ehdotuksesta poistettiin kielto rangaistusluonteisten hallinnollisten seuraamusten automaattisesta määräämisestä. Hallituksen esityksen mukaan käyttöaläsääntöjen katsottiin rajaavan jo tarpeeksi mahdollisuuksia hyödyntää automaattista päätöksentekoa seuraamusten osalta. Esityksessä todetaan, että hallinnollisiin seuraamuksiin voi myös liittyä erityistä oikeasuhteisuuden arvioimisen tarvetta, jolloin kyse olisi tapauskohtaisesta harkinnasta. Esimerkiksi muut kuin kaavamaiset sanktiot jäisivät suoraan automaattisen ratkaisemisen käyttöalan ulkopuolelle jo ilman erillistä kieltä.

Verotuksessa käytössä olevat seuraamukset, kuten Verohallinnon toimivaltaan kuuluvien verojen osalta myöhästymismaksut, veronkorotukset ja laiminlyöntimaksut sekä Liikenne- ja viestintäviraston osalta ajoneuvoverolaissa säädetty lisävero-niminen rangaistusluonteinen hallinnollinen seuraamus, voitaisiin määrätä automaattisessa päätöksenteossa jo yleislainsäädännön perusteella, jos yleislainsäädännössä asetetut automaattisen päätöksenteon edellytykset täyttyvät. Seuraamusten automaattista määräämistä koskevalle erityissääntelylle ei näin ollen ole tarvetta. Tämän vuoksi tästä esityksestä on jatkovalmistelussa poistettu lausuntokierroksella olleeseen luonnokseen sisältyneet rangaistusluonteisia hallinnollisia seuraamuksia koskevat ehdotukset.

Oikaisuvaatimukset

Osa lausunnonantajista suhtautui ehdotukseen oikaisuvaatimusten automaattisesta ratkaisemisesta lähtökohtaisesti kriittisesti ja näki, että säännösten tulisi ainakin olla tarkkarajaisempia ja täsmällisempiä. Säännösten tarkentamista pidettiin yleisemminkin tarpeellisena. Keskeiseksi nähtiin kysymys siitä, mitkä olisivat tilanteita, joissa verovelvollisen tekemän oikaisuvaatimuksen ratkaisemiseen ei liittyisi tapauskohtaisen harkinnan tarvetta. Esityksessä katsottiin jäävän epäselväksi, voitaisiinko oikaisuvaatimus hyväksyä automaatiassa vain osittain. Siihen, että automaatiassa tehtyä päätöstä koskeva oikaisuvaatimus ratkaistaisiin myös automaatiassa, suhtauduttiin kielteisesti.

Osassa lausuntoja automaation hyödyntämistä pidettiin tarkoituksenmukaisena, ja automaation katsottiin muun muassa mahdollistavan oikaisuvaatimusten käsittelyaikojen lyhentämisen. Lausunnoissa todettiin kuitenkin, ettei automaation käyttö saa kuitenkaan johtaa oikeusturvan heikentymiseen.

Jatkovalmistelussa verotusmenettelylakiin ja tullilakiin ehdotettuja oikaisuvaatimuksen automaattista ratkaisemista koskevia säännöksiä on täsmennetty ja perusteluja on täydennetty. Tullilain osalta ehdotettu sääntely on lisäksi rajattu koskemaan vain tulliverotusta. Verotusmenettelylakiin ehdotettuun uuteen 26 f §:ään ja tullilain 88 §:ään ehdotettuun uuteen 5 momenttiin on lisätty nimenomaiset säännökset siitä, että oikaisuvaatimusten automaattinen ratkaiseminen olisi mahdollista vain, jos hallintolain 53 e §:n 2 momentissa säädetyt asian automaattisen ratkaisemisen edellytykset täyttyvät. Oma-aloitteisten verojen osalta jatkovalmistelussa ei ole tunnistettu riittäväällä tarkkuudella sellaisia oikaisuvaatimusvaiheen niin sanottuja tyyppitapauksia,

jotka olisivat ratkaistavissa automaatioissa ilman tapauskohtaista harkintaa. Tämän vuoksi oma-aloitteisten verojen verotusmenettelylakiin ehdotetusta oikaisuvaatimusten automaattista hyväksymistä koskevasta säännöksestä on luovuttu.

Muut automaattisesti ratkaistavat asiat

Veroilmoituksen, perukirjan, muun ilmoituksen tai tietojen antamisajan taikka perunkirjoituksen toimittamisajan pidentämistä koskevan asian automaattista ratkaisemista koskevien säännöshdotusten todettiin olevan muotoilultaan avoimia. Katsottiin, että ainakin perusteluissa tulisi selostaa tarkemmin ja esimerkein, mitä kyseiset ilmoitukset ja tiedot voisivat olla.

Ennakkoperintälakiin ehdotettua säännöstä ennakonpidätysprosentin ja ennakkoveron automaattisesta ratkaisemisesta pidettiin perusteltuna.

Veronkantolakiin ehdotetun täytäntöönpanon keskeytystä koskevan säännöksen osalta todettiin, ettei siitä ilmene automaattisen ratkaisemisen rajautumista asioihin, jotka eivät ole tulkinnallisia ja harkinnanvaraisia.

Luonnollisen henkilön maksujärjestelyä koskevan pyynnön osalta lausuntopalautteessa katsottiin, että tietosuoja-asetuksen johdanto-osan 71 perustelukappaleessa edellytetty suojatoimi automaattisen käsittelyn ilmoittamisesta rekisteröidylle ei toteutuisi siinä tarkoitetulla tavalla, jos rekisteröity saisi tiedon asian automaattisesta ratkaisusta vasta kirjallisesta hallintopäätöksestä siitä huolimatta, että rekisteröity olisi vaatinut asiassa manuaalista käsittelyä. Lausunnossa ehdotettiin sääntelyn täydentämistä erityisellä informointisäännöksellä, jossa edellytettäisiin rekisteröidyn etukäteistä informointia mahdollisuudesta hyväksyä pyyntö automaattisesti manuaalikäsiteltävä koskevasta vaatimuksesta huolimatta.

Jatkovalmistelussa verotusmenettelylain veroilmoituksen, muun ilmoituksen tai tietojen antamisajan sekä perintö- ja lahjaverolain perunkirjoituksen toimittamisajan pidentämistä koskevia säännöksiä on tarkennettu siten, että niistä ilmenee suoraan se, miltä osin hallintolakiin ehdotetusta 53 f §:n 1 momentista poikettaisiin. Poikkeus koskisi nimenomaan tilannetta, jossa luonnollisen henkilön pyyntöä tai hakemusta ei hyväksyttäisi. Hyväksyvä päätös voitaisiin piden- nysasiassa tehdä jo yleislainsäädännön nojalla. Lisäksi ehdotettua ilmoituksen tai tietojen antamisajan pidentämistä koskevaa verotusmenettelylain poikkeussäännöstä täsmennettäisiin lisää- mällä säännös siitä, että asia voitaisiin ratkaista automaattisesti vain, jos hallintolain 53 e §:n 2 momentissa säädettyt asian automaattisen ratkaisemisen edellytykset täyttyvät. Vastaava täsmennys on tehty myös veronkantolain maksujärjestelyyn ryhtymistä ja täytäntöönpanon keskeytystä koskeviin säännöshdotuksiin. Maksujärjestelyyn ryhtymistä koskevan asian auto- maattista ratkaisemista koskevaan ehdotukseen on lausuntopalautteen perusteella lisäksi lisätty Verohallinnolle erityinen informointivelvollisuus luonnollista henkilöä koskevassa asiassa.

Myöhästymismaksumenettely

Myöhästymismaksumenettelyyn ehdotettuun 200 euron kuulemisrajaan suhtauduttiin osin krii- tisesti oikeusturvaa nykyisestä heikentävänä, ja osin sitä kannatettiin. Tuotiin myös esille, että vastaavan suuruinen kuulemisraja on jo käytössä tulotietojärjestelmästä annetussa laissa.

Jatkovalmistelussa kuulemisrajaa koskevaa säännöshdotusta ei ole muutettu esityksestä ilme- nevillä perusteilla, muun muassa koska sääntely parantaa verovelvollisen oikeusturvaa nykyi- sestä. Perusteluja on täydennetty muun muassa myöhästymismaksupäätösten määriä ja määrät- tyjen myöhästymismaksujen suuruutta koskevilla tiedoilla.

7 Säännöskohtaiset perustelut

7.1 Verotusmenettelystä annettu laki

26 f §. Asian automaattinen ratkaiseminen. Lakiin lisättäisiin uusi 26 f §, jossa säädettäisiin eräitä poikkeuksia hallintolain 8 b luvun säännöksiin asian automaattisesta ratkaisemisesta. Pykälän mukaan Verohallinto voisi tietyin edellytyksin tehdä ratkaisun automaattisesti myös eräissä asiaryhmissä, joissa se ei ole sallittua hallintolain mukaan. Automaattinen ratkaiseminen olisi näissäkin asiaryhmissä mahdollista eräin oikeussuojaedellytystä koskevin poikkeuksin vain silloin, kun hallintolaissa ja julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetussa laissa säädetyt edellytykset asian automaattiselle ratkaisemiselle myös täyttyvät. Pykälä laajentaisi automaattisen päätöksenteon käyttöalaa verotusmenettelyssä hallintolain yleissääntelyyn verrattuna. Siinä mainittujen tilanteiden lisäksi Verohallinto voisi ratkaista asian automaattisesti niissä tapauksissa, joissa se on hallintolain mukaan mahdollista.

Pykälää sovellettaisiin tuloverotuksen lisäksi tonnistoverotuksessa, perintö- ja lahjaverotuksessa, kiinteistöverotuksessa, autoverotuksessa ja rakennusverotuksessa niitä koskevista laeissa olevien viittaussäännösten perusteella siltä osin kuin mainituissa verolajeissa tehdään pykälässä tarkoitettuja ratkaisuja. Lisäksi sitä sovellettaisiin ennakkoperintälain mukaisissa suorituksen saajaa koskevista asioissa.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan Verohallinto voisi ratkaista verovelvollisen oikaisuvaatimuksen automaattisesti, jos verovelvollinen on esittänyt oikaisuvaatimuksessaan uuden vaatimuksen tai uutta selvitystä ja oikaisuvaatimus hyväksytään. Säännöksellä poikettaisiin hallintolain 53 e §:n 4 momentista, jonka mukaan oikaisuvaatimusta ei voida ratkaista automaattisesti.

Oikaisuvaatimuksen automaattinen ratkaiseminen edellyttäisi, että oikaisuvaatimuksessa on esitetty uusi vaatimus tai uutta selvitystä. Esimerkiksi tuloverotuksessa kyse voi olla tyypillisesti siitä, että verovelvollisen veroilmoituksen tiedoissa ja sen mukaisesti tehdyssä verotuspäätöksessä on ollut puute tai virhe, jonka korjaamista hän itse vaatii oikaisuvaatimuksella. Säännöstä havainnollistavat seuraavat esimerkit.

Esimerkki 1. Verovelvollinen luonnollinen henkilö on myynyt pörssiyhtiö A:n osakkeita. Pankki on antanut osakkeiden myynnistä Verohallinnolle vuosi-ilmoituksen. Myynnistä syntynyt voitto tai tappiota ei voida laskea valmiiksi esitetyille veroilmoitukselle, koska tiedot osakkeiden hankinta-ajasta ja hankintamenosta puuttuvat. Verovelvollinen ei kehotuksesta huolimatta selvitä hankinta-aikaa eikä hankintamenoa ennen verotuksen päättymistä, minkä vuoksi Verohallinto laskee osakkeiden luovutusvoiton vähentämällä niiden myyntihinnasta 20 prosentin hankintameno-olettaman.

Verovelvollinen vaatii luovutusvoiton oikaisemisesta ilmoittamalla puuttuvat osakkeiden hankinta-aikaa ja hankintahintaa koskevat tiedot Verohallinnon OmaVero -palvelussa olevalla, kyseistä osakemyyntiä koskevalla erittelyllä. Osakkeisiin tai niiden hankintaa koskeviin tietoihin ei liity epäloogisuuksia tai muita seikkoja, joiden johdosta verovelvollisen ilmoittamien tietojen oikeellisuus olisi syytä ottaa virkailijan arvioitavaksi. Verovelvollisen oikaisuvaatimus voidaan hyväksyä automaattisella ratkaisulla.

Esimerkki 2. Osakeyhtiö on antanut veroilmoituksen määräajassa. Osakeyhtiön yhtiökokouksessa, joka pidetään yhtiölainsäädännön mukaisessa määräajassa, tilinpäätökseen hyväksytään eräitä muutoksia. Yhtiö antaa korjatun veroilmoituksen viipymättä yhtiökokouksen jälkeen ja vaatii verotuksen oikaisemista sen mukaisesti. Korjattuun veroilmoitukseen ei liity epäloogisuuksia tai muita seikkoja, joiden vuoksi sen hyväksyminen verotuksen perusteeksi olisi syytä

ottaa virkailijan arvioitavaksi. Osakeyhtiön oikaisuvaatimus voidaan hyväksyä automaattisella ratkaisulla.

Automaattinen ratkaisu ei olisi mahdollinen, jos verovelvollinen vain vaatii muutoksenhaun kohteena olevan ratkaisun oikeellisuuden uudelleen arviointia ja muuttamista aikaisemmin esitettyjen tosiseikkojen pohjalta. Oikaisuvaatimusta ei voitaisi ratkaista automaattisesti myöskään silloin, kun vaatimus tai sen perustelut esitetään vapaamuotoisesti.

Esimerkki 3. Verovelvollinen on vaatinut veroilmoituksessaan asunnon ja työpaikan välisten matkojen kustannusten vähentämistä oman auton käytön mukaan laskettuina. Verotuksessa kulut on vähennetty halvemman julkisen kulkuneuvon kustannusten mukaan laskettuina, koska virkailijan hankkiman selvityksen mukaan matkat voitu suorittaa julkisella kulkuneuvolla. Verovelvollinen tekee oikaisuvaatimuksen ja uudistaa vaatimuksensa matkakulujen vähentämisestä oman auton käytön mukaan laskettuina ja esittää oikaisuvaatimuksen perusteluissa vapaamuotoista lisäselvitystä työajoistaan ja julkisen kulkuneuvon käyttöön liittyvistä odotusajoista. Oikaisuvaatimusta ei voida ratkaista automaattisella päätöksellä.

Verovelvollisella ei ole yleensä syytä vaatia verotukseensa oikaisua siltä osin kuin verotus on toimitettu automaattiossa hänen ilmoittamiensa tietojen mukaisesti. Jos verotusta toimitettaessa poiketaan verovelvollisen ilmoittamasta tiedosta, kyseistä asiakysymystä ei ratkaista automaattiossa, vaan virkailija käsittelee ja ratkaisee asian. Siten verotuksessa ei lähtökohtaisesti synny tilanteita, joissa sama asiakysymys ratkaistaisiin automaattisesti sekä verotuksessa että oikaisuvaatimusmenettelyssä.

Pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaan Verohallinto voisi ratkaista asian automaattisesti, jos Verohallinnon päätös kumotaan verovelvollisen oikaisuvaatimuksen johdosta ja Verohallinto käsittelee asian uudelleen. Säännös koskisi niitä tilanteita, joissa Verohallinnolla on toimivalta kumota päätös oikaisuvaatimuksen johdosta. Säännöksen perusteella Verohallinto voisi nykytilassa ratkaista oikaisuvaatimuksen ja toimittaa verotuksen uudelleen automaattisesti verotusmenettelylain 61 §:n 2 momentissa tarkoitettussa tilanteissa.

Säännöstä havainnollistaa seuraava esimerkki.

Esimerkki 4. Osakeyhtiö ei ole antanut veroilmoitusta kehotuksesta huolimatta. Yhtiön verotus on toimitettu arvioimalla. Verotettavaksi tuloksi on arvioitu 30 000 euroa ja yhtiölle on määrätty viiden prosentin eli 1 500 euron veronkorotus verotusmenettelylain 32 a §:n 3 momentin nojalla.

Yhtiö tekee oikaisuvaatimuksen, jossa se vaatii arvioverotuksen kumoamista ja verotuksen toimittamista oikaisuvaatimukseen liitetyn veroilmoituksen mukaisesti. Verohallinto kumoo arvioverotuksen ja toimittaa yhtiön verotuksen uudelleen siten, että verotettavaksi tuloksi vahvistetaan veroilmoituksessa ilmoitettu 25 000 euroa ja veronkorotus alennetaan verotusmenettelylain 32 a §:n 1 momentissa säädettyyn kahteen prosenttiin verotettavasta tulosta eli 500 euroon. Arvioverotus voidaan kumota ja verotus toimittaa uudelleen automaattiossa.

Pykälän 1 momentin 3 kohdan mukaan Verohallinto voisi ratkaista asian automaattisesti, jos verovelvollisen oikaisuvaatimuksen johdosta tehdään lain 51 a §:ssä tarkoitettu täydentävä verotuspäätös. Verohallinto tekee täydentävän verotuspäätöksen, jos verovelvollinen ilmoittaa oikaisuvaatimuksessaan uuden tulon, vähennyksen tai muun verotukseen vaikuttavan tiedon. Asiaa ei tällöin ratkaista oikaisuvaatimukseen annettavalla päätöksellä, ja oikaisuvaatimuksen tutkimatta jättämisestä ei tehdä eri päätöstä. Säännös olisi tarpeen sen selventämiseksi, että Verohallinnon ratkaisu siitä, ettei asiaa ratkaistaisi oikaisuvaatimukseen annettavalla päätöksellä

vaan täydentävällä verotuspäätöksellä, voitaisiin tehdä automaattisessa menettelyssä. Itse täydentävä verotuspäätös voitaisiin tehdä automaattisesti, jos hallintolain 53 e §:n 1 momentissa säädetyt yleiset edellytykset asian automaattiselle ratkaisemiselle täyttyvät.

Pykälän 2 *momentin* mukaan Verohallinto voisi ratkaista automaattisesti veroilmoituksen, muun ilmoituksen tai tietojen antamisajan pidentämistä koskevan asian myös, jos luonnollisen henkilön pyyntöä tai hakemusta ei hyväksytä. Säännös koskisi tilanteita, joissa Verohallinnolla on toimivalta pidentää ilmoituksen määräaika yksittäisessä tapauksessa. Ehdotetulla säännöksellä poikettaisiin hallintolain 53 f §:n 1 momentista. Sen mukaan automaattisen ratkaisemisen edellytyksenä on, että luonnollinen henkilö, johon päätös on kohdistettu, voi vaatia ratkaisuun oikaisua niissä tapauksissa, joissa hänen vaatimustaan ei hyväksytä. Lain 8 §:n 3 momentin mukaan Verohallinnon pidentämisasiassa antamaan ratkaisuun ei saa hakea muutosta.

Määräajan pidentämistä koskeva luonnollisen henkilön pyyntö voitaisiin hyväksyä automaattisessa hallintolakiin ehdotetun säännöksen nojalla. Nyt ehdotettavan säännöksen perusteella Verohallinto voisi myös hylätä luonnollisen henkilön määräajan pidentämistä koskevan pyynnön automaattisessa. Käytännössä näin voitaisiin tehdä esimerkiksi silloin, kun pyyntö määräajan pidentämisestä on jätetty vasta veroilmoituksen antamiselle säädetyin määräajan jälkeen. Verovelvollisen on noudatettava ilmoittamisvelvollisuuden täyttämiseksi säädetyt määräaika. Hänellä on tarvittaessa mahdollisuus pyytää lisäaikaa ilmoituksen antamiselle ennen määräajan päättymistä, mitä varten Verohallinto tarjoaa joustavat menettelytavat. Asian laatuun nähden ehdotettavaa poikkeusta hallintolain 53 f §:n 1 momentissa säädetyistä oikaisuvaatimusedellytyksestä voidaan pitää hyväksyttävänä. Sillä, että virkailija käsittelee hakemuksen edellä mainitun kaltaisissa oikeudellisesti selvissä tapauksissa, ei olisi merkitystä verovelvolliselle suoja-toimena, koska virkailijallakaan ei olisi asiassa harkintavaltaa, vaan pyyntö tulisi hylätä. Määräajan pidentämistä koskevalla ratkaisulla on verovelvolliselle merkitystä, koska veroilmoituksen myöhästymisestä määrätään seuraamuksena myöhästymismaksu. Jos myöhästymisen on vähäinen tai myöhästymiseen on ollut verovelvollisesta riippumaton syy, pätevä syy tai muu erityinen syy, myöhästymismaksu jätetään määräämättä. Verovelvollinen voi verotus- tai muutoksenhakuvaiheessa esittää selvityksen myöhästymiseen johtaneesta syystä ja näin välttää myöhästymismaksun, jos sen määräämättä jättämiselle on edellä mainittu peruste.

Pykälän 3 *momentin* mukaan 1 ja 2 momentissa tarkoitettu asia voitaisiin ratkaista automaattisesti vain, jos hallintolain 53 e §:n 2 momentissa säädetyt asian automaattisen ratkaisemisen edellytykset täyttyvät. Verohallinto voisi siten ratkaista oikaisuvaatimuksen ja määräajan pidentämistä koskevan asian automaattisesti vain, jos siihen ei sisälly seikkoja, jotka Verohallinnon etukäteisen harkinnan mukaan edellyttäisivät tapauskohtaista harkintaa, tai jos virkamies tai muu asian käsittelevä on arvioinut tapauskohtaista harkintaa edellyttävät seikat. Ratkaisemisen on myös perustuttava sovellettavan lain perusteella laadittuihin käsittelysääntöihin. Säännös on luonteeltaan informatiivinen. Sen tarkoituksena on korostaa, että hallintolain mukaiset automaattisen ratkaisemisen yleiset edellytykset koskevat ja rajoittavat myös oikaisuvaatimusten ja määräajan pidentämistä koskevien asioiden automaattista ratkaisemista.

Pykälän 4 *momentin* mukaan verovelvolliseen rinnastettaisiin tiedonantovelvollinen, muu ilmoitusvelvollinen ja verosta vastuussa oleva. Pykälässä tarkoitetuissa tilanteissa myös näitä koskeva päätös voitaisiin tehdä kokonaan automaattisessa menettelyssä.

51 §. Verotuspäätös ja verotustodistus. Pykälän 1 momentissa säädetään verotuspäätöksen sisällöstä hallintolain 44 §:n 1 momentista poikkeavasti. Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin viittaus hallintolain 53 g §:n 1 momenttiin. Nykyisin verotuspäätöksessä olevien tietojen lisäksi verotuspäätöksestä tulisi siten käydä ilmi, jos asia on ratkaistu automaattisesti sekä tieto siitä, missä

tiedonhallintalain 28 d §:ssä tarkoitettu käyttöönottopäätös on saatavilla. Perintö- ja lahjavero- lain 59 §:ssä olevan viittaussäännöksen perusteella säännöstä sovellettaisiin myös perintö- ja lahjaverotuksessa tehtäviin päätöksiin.

7.2 Oma-aloitteisten verojen verotusmenettelystä annettu laki

35 §. Myöhästymismaksu. Pykälän 4 momentissa oleva säännös verovelvollisen kuulemisesta ehdotetaan muutettavaksi. Verovelvolliselle olisi varattava tilaisuus selvityksen antamiseen ennen myöhästymismaksun määräämistä, ellei se ole ilmeisen tarpeetonta. Jos myöhästymismak- sua määrättäisiin enintään 200 euroa, tilaisuus selvityksen antamiseen varattaisiin vain, jos se on erityisestä syystä tarpeen.

Verovelvollisen kuuleminen 200 euroa suuremmista myöhästymismaksuista voisi olla ilmeisen tarpeetonta siinä poikkeuksellisessa tilanteessa, jossa veroilmoituksen myöhästymiseen johta- neet seikat ovat Verohallinnon tiedossa jo veroilmoitusta annettaessa sen johdosta, että ne on jo selvitetty verovelvollisen kanssa. Käytännössä verovelvollisen kuuleminen olisi pääsääntö, jos myöhästymismaksua määrättäisiin yli 200 euroa. Jos myöhästymismaksua määrättäisiin enin- tään 200 euroa, verovelvollista kuultaisiin ennen myöhästymismaksun määräämistä vain poik- keuksellisesti. Verovelvollista kuultaisiin esimerkiksi silloin, kun ilmoituksen saapumisajan- kohdasta olisi epäselvyyttä. Kuulemiseen liittyvä 200 euron raja olisi veroilmoituskohtainen. Jos sama verovelvollinen antaisi useita veroilmoituksia myöhässä, kuulemisvelvoitetta ei olisi, jos kukin erillinen veroilmoituksen myöhästymisen takia määrättävä myöhästymismaksu olisi enintään 200 euroa.

Pykälän 5 momentissa oleva myöhästymismaksun määräämättä jättämistä koskeva säännös eh- dotetaan muutettavaksi. Myöhästymismaksun määräämättä jättämisen perusteita laajennettais- iin ja säännös muutettaisiin oikeusharkintaiseksi. Myöhästymismaksu jätettäisiin määräämättä, jos ilmoituksen antaminen on viivästynyt verovelvollisesta riippumattomasta syystä tai jos lai- minlyönnille on muu pätevä syy tai muu erityinen syy. Määräämättä jättämisen perusteet vas- taisivat niitä perusteita, joilla myöhästymismaksu on voitu jättää perimättä tässä lakiehdotuk- sessa kumottavaksi ehdotetun veronkantolain 68 §:n 1 momentin mukaan. Myöhästymismaksun tavoitteiden kannalta ei ole tarkoituksenmukaista, että myöhästymisen vähäisyys olisi peruste myöhästymismaksun määräämättä jättämiselle. Eri verolajien veron ajallista kohdistamista kos- keva sääntely sekä ilmoituksen antamiselle varattu lakisääteinen aika varmistavat sen, että ve- rovelvolliset voivat käytännössä antaa ilmoituksen oikea-aikaisesti, ellei kyseessä ole verovel- vollisesta riippumaton syy, sairastuminen tai ylivoimainen este.

Verovelvollisesta riippumattomina syinä voitaisiin pitää esimerkiksi yleisen tietoverkon toimin- tahäiriötä ja Verohallinnon sähköisen asiointipalvelun toimintahäiriötä, jonka johdosta myöhäs- tymismaksu voidaan jo nykyisin jättää määräämättä, sekä muuta vastaavaa syytä. Jos laimin- lyönti johtuu sen sijaan esimerkiksi verovelvollisen valtuuttaman toimijan menettelystä, kysy- mys ei olisi verovelvollisesta riippumattomasta syystä. Pätevänä syynä pidettäisiin taas muun muassa sairastumista tai ylivoimaista estettä. Ilmoittamisvelvollisuus tulisi kuitenkin täyttää mahdollisimman nopeasti esteen lakattua, jotta myöhästymismaksu voitaisiin jättää määrää- mättä. Muuna erityisenä syynä voitaisiin pitää esimerkiksi verovelvollisen vahingossa tekemää lasku-, kirjoitus- tai ilmaisuerehdystä. Myöhästymisen vähäisyys ei olisi peruste myöhästymis- maksun määräämättä jättämiselle.

Säännöksen nojalla myöhästymismaksu voitaisiin jättää myös osittain määräämättä esimerkiksi silloin, kun ilmoituksen myöhästymiseen johtanut pätevä syy on koskenut vain osaa myöhästy- misajasta.

52 §. Päätöksen antaminen. Pykälän 2 momenttia muutettaisiin siten, että myös 12–14 §:ssä ja 15 §:n 2 ja 3 momenteissa tarkoitetuissa asiassa annettaisiin aina päätös. Nykyisin päätöksen saanti näissä asioissa edellyttää päätöksen pyytämistä.

Lain 12 §:ssä säädetään verovelvollisen tai suorituksen maksajan oikeudesta valita pidennetty neljänneskalenterivuoden tai kalenterivuoden pituinen verokausi, jos laissa säädetyt liikevaihdon suuruutta koskevat edellytykset täyttyvät. Lain 13 §:ssä säädetään pidennetyn verokauden muuttamisesta lyhyempään verokauteen. Lisäksi 13 §:ssä säädetään sellaisen alkutuottajan ja taide-esineen tekijän, jonka laissa säädetty verokausi on kalenterivuosi, oikeudesta soveltaa lyhyempää verokautta. Lain 14 §:ssä säädetään ajankohdista, joista lukien verokausia aletaan soveltaa. Lisäksi 14 §:ssä säädetään edellytyksestä, jonka mukaan verokauden on oltava sama vähintään yhden vuoden ajan. Lain 15 §:n 2 momentissa säädetään ajankohdasta, josta lukien verokauden muutosta sovelletaan tilanteissa, joissa verovelvollinen ilmoittaa, että laissa säädetyt edellytykset tietyn verokauden soveltamiselle eivät enää täyty. Säännös koskee sekä valittua pidempää verokautta että sellaista alkutuottajaa ja taide-esineen tekijää, jonka soveltama verokausi on kalenterivuosi. Lain 15 §:n 3 momentissa säädetään ajankohdasta, josta lukien verokausi muuttuu silloin, kun Verohallinto muutoin kuin verovelvollisen ilmoituksesta toteaa, että verokauden soveltamisen edellytykset eivät enää täyty.

53 §. Päätös verovelvollisen pyynnöstä. Pykälä ehdotetaan kumottavaksi tarpeettomana. Päätös 12–15 §:ssä tarkoitettussa asiassa annettaisiin aina 52 §:n perusteella.

55 §. Päätöksen sisältö. Pykälän 1 momentissa säädetään päätöksen sisällöstä hallintolain 44 §:n 1 momentista poikkeavasti. Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin viittaus hallintolain 53 g §:n 1 momenttiin. Nykyisin päätöksessä olevien tietojen lisäksi päätöksestä tulisi siten käydä ilmi, jos asia on ratkaistu automaattisesti sekä tieto siitä, missä tiedonhallintalain 28 d §:ssä tarkoitettu käyttöönottopäätös on saatavilla. Varainsiirtoverolain (931/1996) 56 c §:ssä olevan viittaussäännöksen perusteella säännöstä sovellettaisiin myös varainsiirtoverotuksessa tehtäviin päätöksiin.

7.3 Veronkantolaki

43 §. Maksujärjestelyn edellytykset. Pykälään lisättäisiin uusi 5 momentti väliaikaisesti voimassa olleen 5 momentin (513/2021) tilalle.

Ehdotetun momentin mukaan luonnollinen henkilö voisi verojensa maksujärjestelyä koskevassa pyynnössä vaatia, että asiaa ei ratkaista automaattisesti. Säännöksellä poikettaisiin hallintolain 53 f §:n 1 momentissa säädetyistä oikeussuojaedellytyksestä.

Verohallinto voi veronkantolain 41 §:n mukaan ryhtyä maksujärjestelyyn, jos se harkitsee maksujärjestelyn olevan tarkoituksenmukainen veron perintäkeino. Maksujärjestelyyn ryhtyminen on Verohallinnon päätösvallassa, eikä Verohallinnon ratkaisuun ole muutoksenhakuoikeutta.

Muutoksenhakumahdollisuuden puuttumisen vuoksi yleisen tietosuoja-asetuksen mukainen rekisteröidyn oikeus vaatia ihmisen osallistumista tietojen käsittelyyn toteutettaisiin siten, että luonnollinen henkilö, joka pyytää maksujärjestelyä Verohallinnon sähköisessä palvelussa (OmaVero) voisi samalla esittää vaatimuksen siitä, että Verohallinto ei ratkaise asiaa automaattisesti. Jos vaatimus olisi esitetty, Verohallinto ei voisi hylätä pyyntöä automaattisella ratkaisulla, vaan virkailijan olisi ratkaistava asia. Verohallinto voisi kuitenkin aina ratkaista maksujärjestelyyn ryhtymistä koskevan asian automaattisesti, jos hallintolain 53 e §:n 1 momentissa säädetyt yleiset edellytykset automaattiselle ratkaisemiselle täyttyvät ja pyyntö hyväksytään.

Verohallinnon olisi maksujärjestelypyynnön vireillepanon yhteydessä informoitava luonnollista henkilöä siitä, että hänen esittämästään vaatimuksesta huolimatta asia voidaan ratkaista automaattisesti, jos maksujärjestelypyyntö hyväksytään. Informaatio voitaisiin antaa esimerkiksi sähköisessä palvelussa vaatimuksen esittämiseksi tarkoitetun valintaruudun yhteydessä. Säännös ei koskisi muulla tavoin kuin sähköisessä palvelussa esitettyjä maksujärjestelypyyntöjä. Verovelvollinen voi pyytää maksujärjestelyä myös puhelimitse, vapaamuotoisella kirjallisella pyynnöllä tai sähköpostilla. Virkailija ratkaisee aina muulla tavoin kuin sähköisessä palvelussa esitetyn pyynnön, joten mahdollisuus vaatia virkailijakäsittelyä ja siihen liittyvä Verohallinnon informointivelvollisuus ei koskisi näitä muita vireillepanotapoja.

Muuten maksujärjestelyyn ryhtymistä koskevassa asiassa noudatettaisiin hallintolain ja tiedonhallintolain säännöksiä. Ehdotetussa momentissa säädettäisiin lisäksi nimenomaisesti, että maksujärjestelyyn ryhtymistä koskeva asia voidaan ratkaista automaattisesti vain, jos hallintolain 53 e §:n 2 momentissa säädetyt asian automaattisen ratkaisemisen edellytykset täyttyvät. Verohallinto voisi siten ratkaista maksujärjestelypyynnön automaattisesti vain, jos siihen ei sisälly seikkoja, jotka Verohallinnon etukäteisen harkinnan mukaan edellyttäisivät tapauskohtaista harkintaa, tai jos virkamies tai muu asian käsittelijä on arvioinut tapauskohtaista harkintaa edellyttävät seikat. Ratkaisemisen olisi myös perustuttava sovellettavan lain perusteella laadittuihin käsittelysääntöihin. Säännös olisi informatiivinen. Sen tarkoituksena olisi korostaa, että hallintolain mukaiset automaattisen ratkaisemisen yleiset edellytykset koskevat ja rajoittavat myös maksujärjestelypyyntöjen automaattista ratkaisemista.

Säännös ei koskisi maksujärjestelyn raukeamista. Verovelvolliselle myönnetty maksujärjestely raukeaa, jos verovelvollinen ei noudata maksujärjestelyn ehtoja, joista on säädetty maksujärjestelyssä noudatettavasta menettelystä annetussa Verohallinnon päätöksessä. Päätöksen mukaan maksujärjestely raukeaa, jos verovelvollinen ei suorita maksuja maksuaikataulun mukaisesti, verovelvolliselle syntyy uutta verovelkaa tai jos verovelvollinen laiminlyö verotusta koskevan ilmoittamisvelvollisuuden. Maksujärjestelyn raukeamisesta Verohallinnon päätöksessä säädetyillä perusteilla ei liity mitään tapauskohtaista viranomaisen tarkoituksenmukaisuusharkintaa tai muutakaan harkintavallan käyttöä, vaan maksujärjestely raukeaa aina, kun edellä mainittu laiminlyönti tapahtuu. Maksujärjestelyn raukeamisesta edellä mainitussa tilanteessa ei tehdä erillistä hallintolain 53 e §:ssä tarkoitettua ratkaisua, vaan raukeaminen seuraa siitä, että maksujärjestelypäätöksen voimassa olon edellytykset lakkaavat.

Esityksessä ei myöskään ehdoteta säädettäväksi muihin veronkantolain 41 §:ssä tarkoitettuihin perintäkeinoihin liittyvistä automaattisista menettelyistä. Muut perintäkeinot ovat täytäntöönpanotoimia, jotka viranomainen suorittaa verovelvolliselle määrätyn tai säädetyt maksuvelvoitteen perimiseksi. Toisin kuin maksujärjestelyssä, jossa Verohallinto antaa ratkaisun verovelvollisen maksujärjestelypyyntöön, muiden perintäkeinojen käyttämisestä ei katsota tehtävän hallintolain 53 e §:n 1 momentissa tarkoitettuja ratkaisuja. Esimerkiksi veron lähettäminen ulosottoon perittäväksi tapahtuu automaattisessa menettelyssä, mutta Verohallinto ei tee siitä ratkaisua. Vero lähetetään ulosottoon, jos erääntynyttä veroa ei ole veronkantolain 42 §:n mukaisesti kehotuksesta huolimatta maksettu ja ulosottoon lähettämiseksi ei ole veron täytäntöönpanon kiellosta johtuvaa tai muuta estettä. Verovelvollisen velvollisuus suorittaa vero syntyy jo verotuspäätöksellä tai oma-aloitteisesti suoritettavasta verosta annetun ilmoituksen perusteella. Verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetun lain 3 §:n mukaan vero on suoraan eli ilman eri päätöstä ulosottokelpoinen. Verohallinto lähettää veron ulosottoon ja ryhtyy muihin perintätoimiin tämän täytäntöönpanokelpoisen saatavan perimiseksi, mutta sillä ei ole itsellään täytäntöönpanotoimivaltaa. Verotuspäätökseen liittyy verotusmenettelylakien mukainen muutoksenhakuoikeus ja verovelvollinen voi verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetun lain mukaan hakea veron täytäntöönpanon keskeytystä, joka on myönnettävä, jos muutoksenhaku ei ole il-

meisesti aiheeton. Verovelvollinen voi siten saada verotuksen muutoksenhakumenettelyssä veron ulosottoon vaikuttavan ratkaisun. Ulosottolainsäädännössä on lisäksi säädetty ulosottomenettelyyn ja muihin maksukyvyttömyysmenettelyihin liittyvistä velallisen oikeussuojakeinoista.

67 a §. Keskeytysasian automaattinen ratkaiseminen. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 67 a §. Säännöksellä poikettaisiin hallintolain 53 f §:n 1 momentissa säädetyistä oikeussuojaedellytyksestä. Keskeytysasiassa annettua ratkaisua koskevasta muutoksenhakukiellosta on säädetty verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetun lain 17 §:n 2 momentissa, jonka mukaan ratkaisuun ei saa hakea erikseen muutosta. Täytäntöönpanon keskeytysasia eli veron täytäntöönpanon kieltämistä tai keskeyttämistä koskeva asia voitaisiin ratkaista automaattisesti myös silloin, kun luonnollisen henkilön vaatimusta ei hyväksytä. Muuten keskeytysasiassa noudatettaisiin hallintolain ja julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain säännöksiä. Ehdotetussa säännöksessä säädettäisiin lisäksi nimenomaisesti, että täytäntöönpanon keskeyttämistä koskeva asia voidaan ratkaista automaattisesti vain, jos hallintolain 53 e §:n 2 momentissa säädetyt asian automaattisen ratkaisemisen edellytykset täyttyvät. Verohallinto voisi siten ratkaista täytäntöönpanon keskeyttämistä koskevan hakemuksen automaattisesti vain, jos siihen ei sisälly seikkoja, jotka Verohallinnon etukäteisen harkinnan mukaan edellyttäisivät tapauskohtaista harkintaa, tai jos virkamies tai muu asian käsittelijä on arvioinut tapauskohtaista harkintaa edellyttävät seikat. Ratkaisemisen olisi myös perustuttava sovellettavan lain perusteella laadittuihin käsittelysääntöihin. Säännös on informatiivinen. Sen tarkoituksena on korostaa, että hallintolain mukaiset automaattisen ratkaisemisen yleiset edellytykset koskevat ja rajoittavat myös täytäntöönpanon keskeyttämistä koskevien asioiden automaattista ratkaisemista.

68 §. Myöhästymismaksun perimättä jättäminen. Pykälä muutettaisiin yksimomenttiseksi. Nykyisen 1 momentin säännöksestä myöhästymismaksun perimättä jättämisestä luovuttaisiin. Myöhästymismaksun määräämättä jättämisestä säädettäisiin ehdotetussa oma-aloitteisten verojen verotusmenettelylain 35 §:n 5 momentissa. Tulorekisteri-ilmoituksen myöhästymismaksun määräämättä jättämisestä on säädetty tulotietojärjestelmästä annetun lain 22 §:n 3 momentissa. Muutettu pykälä sisältäisi jatkossa nykyisen 2 momentin sisällön eli valtiovarainministeriölle osoitetun asetuksenantovallan.

69 §. Päätöksen sisältö. Pykälässä säädetään veronkantalain nojalla annetun päätöksen sisällöstä hallintolain 44 §:n 1 momentista poikkeavasti. Pykälään lisättäisiin viittaus hallintolain 53 g §:n 1 momenttiin. Nykyisin päätöksessä olevien tietojen lisäksi päätöksestä tulisi siten käydä ilmi, jos asia on ratkaistu automaattisesti sekä tieto siitä, missä tiedonhallintalain 28 d §:ssä tarkoitettu käyttöönottopäätös on saatavilla.

7.4 Ennakkoperintälaki

7 §. Suorituksen saajaa koskevan asian ratkaiseminen automaattisesti. Lakiin lisättäisiin uusi 7 § lailla 1225/2006 kumotun 7 §:n paikalle. Pykälä koskisi suorituksen saajaa koskevan asian automaattista ratkaisemista.

Pykälän 1 momentin mukaan Verohallinto voisi tehdä pidätysprosenttia ja ennakkoveroa koskevat päätökset automaattisesti, vaikka luonnollinen henkilö ei voi vaatia kyseiseen päätökseen oikaisua. Säännöksellä poikettaisiin hallintolain 53 f §:n 1 momentissa säädetyistä luonnollista henkilöä koskevasta oikeussuojaedellytyksestä.

Säännös koskisi käytännössä niin sanottuja perusverokortteja ja -ennakoita, jotka Verohallinto laskee verovelvolliselle viranomaisaloitteisesti verovuoden ennakkoperintää varten ennakkoperintälaissa ja sen nojalla annetuissa Verohallinnon päätöksissä säädettyjen perusteiden mukai-

sesti. Perusverokortteja ja -ennakoita koskevista päätöksistä ei voi tehdä suoraan oikaisuvaatimusta, vaan verovelvollisen on ensin pyydettävä pidätysprosentin tai ennakonkannossa maksettavan veron uudelleen määräämistä ennakkoperintälain 18 ja 24 §:n mukaisesti ja vasta uudelleen määräämistä koskevaan pyyntöön annetusta päätöksestä verovelvollinen voi tehdä oikaisuvaatimuksen verotusmenettelylain 65 a §:n 6 momentin mukaisesti siltä osin kuin pyyntöä ei ole hyväksytty.

Säännös olisi välttämätön, jotta Verohallinto kykenee laskemaan verovelvollisille pidätysprosentit ja ennakonkannossa maksettavat verot. Sääntely ei vaarantaisi verovelvollisen oikaisuutuvaa, koska hän voisi pyytää pidätysprosentin ja -perusennakon uudelleen määräämistä ja tehdä tarvittaessa oikaisuvaatimuksen pyyntönsä johdosta saamastaan päätöksestä.

Pykälän 2 momentin mukaan suorituksen saajaa koskevan ennakkoperintäasian automaattisessa ratkaisemisessa noudatettaisiin muuten hallintolain 8 b lukua verotusmenettelylain 26 f §:ssä säädettyin poikkeuksin.

7 a §. Päätöksen sisältö. Pykälässä säädetään ennakkoperintälain nojalla tehtävän päätöksen sisällöstä hallintolain 44 §:n 1 momentista poikkeavasti. Pykälään lisättäisiin viittaus hallintolain 53 g §:n 1 momenttiin. Nykyisin päätöksessä olevien tietojen lisäksi päätöksestä tulisi siten käydä ilmi, jos asia on ratkaistu automaattisesti sekä tieto siitä, missä tiedonhallintalain 28 d §:ssä tarkoitettu käyttöönottopäätös on saatavilla.

32 §. Rekisteröintiä koskeva päätös. Lakiin lisättäisiin uusi 32 § lailla 775/2016 kumotun 32 §:n paikalle.

Pykälässä säädettäisiin ennakkoperintä- ja työnantajarekisteriin merkitsemisestä ja niistä poistamisesta annettavasta päätöksestä. Päätös annettaisiin myös, jos asianomaista ei ilmoituksesta tai hakemuksesta poiketen ole merkitty rekisteriin tai poistettu rekisteristä. Yritys merkitään ennakkoperintärekisteriin hakemuksesta ja työnantajarekisteriin ilmoituksesta.

48 §. Muutoksenhaku. Pykälän 3 momentista poistettaisiin kieltö hakea muutosta työnantajan rekisteröintiä koskevaan asiaan.

7.5 Perintö- ja lahjaverolaki

33 b §. Lakiin lisättäisiin uusi 33 b §, joka koskisi asian automaattista ratkaisemista.

Pykälän 1 momentin mukaan asian automaattiseen ratkaisemiseen perintö- ja lahjaverotuksessa sovellettaisiin, mitä verotusmenettelylain 26 f §:ssä säädetään. Asian automaattiseen ratkaisemiseen sovellettaisiin siten ehdotettuja hallintolain 8 b luvun säännöksiä verotusmenettelylaissa säädettyin poikkeuksin.

Verotusmenettelylain 26 f §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan verovelvollisen oikaisuvaatimus voitaisiin ratkaista automaattisesti, jos verovelvollinen esittää oikaisuvaatimuksessaan uuden vaatimuksen tai uutta selvitystä ja oikaisuvaatimus hyväksytään. Myös perintö- ja lahjaverotusta koskeva oikaisuvaatimus voitaisiin näissä tilanteissa ratkaista automaattisesti, jos edellytykset asian automaattiselle ratkaisemiselle muutoinkin täyttyvät. Säännöksen soveltamista havainnollistaa seuraava esimerkki.

Esimerkki 5. Verovelvollinen on saanut perinnön äitinsä jälkeen. Jäämistöön kuuluneiden asunto-osakkeiden arvoksi on perintöverotuksessa vahvistettu perukirjaan merkitty arvo 200 000 euroa. Perintöverotuksen toimittamisen jälkeen verovelvollinen myy asunto-osakkeet 170

000 eurolla ja vaatii oikaisuvaatimuksessaan perintöverotusarvon alentamista kauppahintaa vastaavaan määrään. Verovelvollisen oikaisuvaatimuksella ilmoittamien ja Verohallinnolla olevien tietojen perustella osakkeet on myyty noin vuoden kuluttua perinnönjättäjän kuolemasta ja kauppahintatilastojen perusteella ei voida olettaa, että perintöverotusarvoa alempi kauppahinta on johtunut perinnönjättäjän kuoleman jälkeen tapahtuneesta asunto-osakkeiden hintojen alenemisesta. Verovelvollisen oikaisuvaatimus voidaan hyväksyä automaattisella ratkaisulla.

Pykälän 2 momentin mukaan Verohallinto voisi lisäksi ratkaista automaattisesti perunkirjoitusajan pidentämistä koskevan asian myös, jos luonnollisen henkilön vaatimusta ei hyväksytä. Verohallinnon perunkirjoitusajan pidentämisasiassa antamaa päätöstä koskevasta muutoksenhakuksiellosta on säädetty perintökaaren 20 luvun 12 §:ssä. Ehdotetulla säännöksellä poikettaisiin hallintolain 53 f §:n 1 momentista. Sen mukaan automaattisen ratkaisemisen edellytyksenä on, että luonnollinen henkilö, johon päätös on kohdistettu, voi vaatia ratkaisuun oikaisua niissä tapauksissa, joissa hänen vaatimustaan ei hyväksytä. Ehdotetun säännöksen perusteella Verohallinto voisi myös hylätä perunkirjoituksen toimittamisajan pidentämistä koskevan pyynnön automaattiossa, jos hallintolain 53 e §:n 1 ja 2 momentissa säädettyt yleiset edellytykset asian automaattiselle ratkaisemiselle täyttyvät. Käytännössä näin voitaisiin tehdä, jos asian ratkaiseminen ei edellytä tapauskohtaista harkintaa, kuten silloin, kun pyyntö määräajan pidentämisestä on jätetty vasta perunkirjoituksen toimittamiselle säädetyn määräajan jälkeen. Sillä, että virkailija käsittelee hakemuksen edellä mainitun kaltaisissa oikeudellisesti selvissä tapauksissa, ei olisi merkitystä verovelvolliselle suojatoimena, koska virkailijallakaan ei olisi asiassa harkintavaltaa, vaan pyyntö tulisi hylätä. Asian laatuun nähden ehdotettavaa poikkeusta hallintolain 53 f §:n 1 momentissa säädetystä oikaisuvaatimusedellytyksestä voidaan pitää hyväksyttävänä.

7.6 Ajoneuvoverolaki

22 §. Verolipun tiedot. Pykälässä säädetään ajoneuvoveron maksuunpanosta annettavan verolipun sisällöstä hallintolain 44 ja 45 §:stä poikkeavasti. Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin aineellinen viittaus hallintolain 53 g §:n 1 momenttiin. Verolipulla nykyisin jo olevien tietojen lisäksi verolipusta tulisi siten käydä ilmi, jos asia on ratkaistu automaattisesti sekä tieto siitä, missä tiedonhallintalain 28 d §:ssä tarkoitettu käyttöönottopäätös on saatavilla.

45 §. Veronkorotus. Pykälässä säädetään ajoneuvoverolain nojalla määrättävistä veronkorotuksista. Pykälän 1 momentissa säädetävästä veronkorotuksesta luovuttaisiin tarpeettomana, ja muilta osin pykälä säilyisi asiasisällöltään muuttumattomana.

Pykälän 1 momentissa säädetään ajoneuvon omistusoikeuden siirtymistä koskevan rekisteri-ilmoituksen laiminlyönnistä määrättävästä veronkorotuksesta. Tilanteet liittyvät ajoneuvon omistajanvaihdoksiin, joissa ajoneuvon myyjä on antanut luovutusilmoituksen, mutta ostaja ei ole vastaavasti ilmoittanut omistajanvaihdoksesta ja rekisteröinyt ajoneuvoa nimiinsä. Näissä tapauksissa ostajalle eli verovelvolliselle määrätään ajoneuvoverolain mukaan veronkorotus, ellei verovelvollinen rekisteröi ajoneuvoa.

Veronkorotuksen tavoite on luoda kannustin ajoneuvon rekisteri-ilmoitusten tekemiselle. Ajoneuvoverolain hallituksen esityksen HE 111/2003 veronkorotusta koskevien yksityiskohtaisten perusteluiden mukaan veronkorotus rekisteröinnin laiminlyöntitilanteissa oli ensisijaisesti tarpeellista, jotta ajoneuvorekisterin tiedot pysyisivät mahdollisimman hyvin ajan tasalla ja luotettavina. Lisäksi rekisteri-ilmoituksen tekemisen ajateltiin tuolloin vastaavan ”tavallaan veroilmoittamista”. Nykyisin rekisteri-ilmoituksen merkitys veroilmoituksena on vähäinen, sillä tieto verovelvollisuuden siirtymisestä tulee Liikenne- ja viestintävirastolle jo ennen omistusoikeuden rekisteröintiä ja verotuspäätös voidaan tehdä ennen kyseistä ilmoitusta.

Veronkorotuksen määräämiseen omistusoikeuden siirtymistä koskevan rekisteri-ilmoituksen laiminlyönnin perusteella liittyy myös kaksoisrangaistavuuden kieltö, sillä samasta teosta on vuodesta 2020 alkaen määrätty liikennevalvonnan yhteydessä ajoneuvolaissa tarkoitettu liikennevirhemaksu ja tätä ennen kumotussa tieliikennelaissa tarkoitettu rikesakko. Seuraamusten etusijasta ei kuitenkaan säädetä. Tulkinallisesti epäselvässä tilanteessa Liikenne- ja viestintävirasto on palauttanut kaikki pykälän 1 momentissa säädetty veronkorotukset verovelvollisille ajoneuvon rekisteröintien jälkeen. Käytännön taustalla on ollut tavoite varmistaa verovelvollismyönteisesti, ettei samasta teosta määrätä kahta eri rangaistusta.

Edellä kuvatun perusteella 1 momentissa säädetty veronkorotus on katsottavissa enemmän rekisteri-ilmoituksen tekemiseen kannustavaksi viivästysmaksuksi kuin muussa verolainsäädännössä tarkoitettu verotusta tai veroilmoittamisen laiminlyöntiä koskevaksi veronkorotukseksi. Myös Liikenne- ja viestintäviraston soveltama palautusmenettely on poikkeava ratkaisu verrattuna muuhun verolainsäädäntöön ja viittaa tältäkin osin enemmän muuhun kuin verotukseen liittyvään seuraamusmaksuun. Toisaalta ajoneuvon rekisteröintiin kohdistuva kannustinvaikutus on itsessäänkin jäänyt nykyisellään vähämerkitykselliseksi. Taustalla tässä on se, että veronkorotus palautetaan rekisteröinnin jälkeen, ja se, että liikennevirhemaksu kohdentuu liikennevalvonnassa samaan tekoon.

Edellä olevan perusteella ehdotetaan, että pykälän 1 momentissa säädettävästä veronkorotuksesta luovutaan tarpeettomana. Muut pykälässä säädettävät veronkorotukset jäisivät asiasisällöltään samanlaisina voimaan. Muutoksen myötä pykälän nykyinen 2 momentti siirtyisi 1 momentiksi, nykyinen 3 momentti siirtyisi 2 momentiksi ja nykyinen 4 momentti siirtyisi 3 momentiksi.

7.7 Tullilaki

88 §. *Oikaisuvaatimus.* Pykälään lisättäisiin uusi 5 momentti, jossa säädettäisiin oikaisuvaatimuksen automaattisesta ratkaisemisesta.

Tulli voisi ratkaista tulliverotusta koskevan oikaisuvaatimuksen automaattisesti, jos oikaisuvaatimuksessa esitetään uusi vaatimus tai uutta selvitystä ja oikaisuvaatimus hyväksytään kaikilta osin. Vastaavasti kuin verotusmenettelyssä myös valtion puolesta oikaisua vaativan tulliasiamiehen oikaisuvaatimus tulisi kuitenkin edelleen ratkaista muutoin kuin automaattisesti. Säännöksellä poikettaisiin hallintolain 53 e §:n 4 momentista, jonka mukaan oikaisuvaatimusta ei voida ratkaista automaattisesti. Asian automaattisessa ratkaisemisessa sovellettaisiin muuten hallintolakiin ehdotettua asian automaattista ratkaisemista koskevaa uutta 8 b lukua.

Ehdotetun momentin mukaan oikaisuvaatimus voitaisiin ratkaista automaattisesti lisäksi vain, jos hallintolain 53 e §:n 2 momentissa säädetty asian automaattisen ratkaisemisen edellytykset täyttyvät. Tulli voisi siten ratkaista oikaisuvaatimuksen automaattisesti vain, jos siihen ei sisälly seikkoja, jotka Tullin etukäteisen harkinnan mukaan edellyttäisivät tapauskohtaista harkintaa, tai jos virkamies tai muu asian käsittelijä on arvioinut tapauskohtaista harkintaa edellyttävät seikat. Ratkaisemisen olisi myös perustuttava sovellettavan lain perusteella laadittuihin käsittelysääntöihin. Säännös olisi tältä osin luonteeltaan informatiivinen. Sen tarkoituksena on korostaa, että hallintolain mukaiset automaattisen ratkaisemisen yleiset edellytykset koskevat ja rajoittavat myös oikaisuvaatimusten automaattista ratkaisemista.

Oikaisuvaatimuksen automaattinen ratkaiseminen edellyttäisi, että oikaisuvaatimuksessa on esitetty uusi vaatimus tai uutta selvitystä. Tällä tarkoitettaisiin käytännössä uutta ilmoitustietoa, joka annetaan aiemmin virheellisesti ilmoitetun tilalle. Kyse on tyypillisesti siitä, että Tullille annetun tullilaki-ilmoituksen tiedoissa ja sen mukaisesti tehdyssä tulliverotuspäätöksessä on ollut

puute tai virhe, jonka korjaamista ilmoittaja itse vaatii oikaisuvaatimuksella. Tällainen tilanne olisi kyseessä esimerkiksi silloin, kun ilmoittaja on epähuomiossa ilmoittanut kauppahinnan, rahdin tai muun tullaesarvoon vaikuttavan tiedon virheellisesti ja kyseisen virheen korjaaminen johtaa veronpalautukseen. Virheellinen tieto voisi johtua esimerkiksi näppäilyvirheestä tai siitä, että on ilmoitettu epähuomiossa väärän laskun tiedot tai kauppahinta väärässä valuutassa.

Oikaisuvaatimus on muutoksenhakujärjestelmän kokonaisuuteen kuuluva oikeussuojakeino, joka varmistaa muutoksenhakijan oikeusturvaa. Silloin, kun oikaisuvaatimuksen ratkaiseminen edellyttää oikeudellista harkintaa, ei automaatiolla voitaisi tutkia oikaisuvaatimuksen kohteena olevan päätöksen asianmukaisuutta, vaan asian ratkaiseminen edellyttäisi oikaisuvaatimuksen kohteena olevan päätöksen kokonaisvaltaista tutkimista. Vain näin voidaan varmistaa oikaisuvaatijan oikeusturva asianmukaisesti kyseisissä tapauksissa. Tilannetta, jossa oikaisuvaatimusta ei voitaisi ratkaista automaatiolla, havainnollistaa seuraava esimerkki.

Esimerkki 6. Tulli on kantanut jälkitullauspäätöksellä tullia ja maahantuontiverot väliaikaisen maahantuonnin menettelyyn asetetusta tavarasta, koska menettelyä ei ole päätetty asetettuun määräaikaan mennessä ja velvoitteen rikkominen on synnyttänyt tullivelan tullikoodeksin 79 artiklan mukaisesti. Tullivelallinen toimittaa Tulliin oikaisuvaatimuksen, jossa tämä vaatii tullivelan kumoamista, koska menettelyyn asetetut laitteet on tosiasiallisesti viety maasta määräajassa. Tullivelallinen on liittänyt vaatimuksensa tueksi kirjallisen todisteen, jota ei ole aiemmin toimitettu jälkitullauspäätöksen kuulemisvaiheessa. Oikaisuvaatimuksen käsittelijä tutkii toimitetun todisteen ja sen vaikutuksen tullivelkaan. Jos todiste on asianmukainen, voidaan vaatimus hyväksyä ja kannetut tulli ja verot palauttaa. Jos todiste taas ei ole asianmukainen, virkailija hylkää vaatimuksen.

7.8 Kiinteistöverolaki

22 §. Verotuksen toimittaminen. Pykälän 4 momenttiin lisättäisiin viittaus verotusmenettelylain asian automaattista ratkaisemista koskeviin säännöksiin. Asian automaattiseen ratkaisemiseen kiinteistöverotuksessa sovellettaisiin hallintolain 8 b luvun säännöksiä verotusmenettelylain 26 f §:ssä säädetyin poikkeuksin.

24 §. Verotuspäätös. Pykälässä säädetään verotuspäätöksen sisällöstä hallintolain 44 §:n 1 momentista poikkeavasti. Pykälään lisättäisiin viittaus hallintolain 53 g §:n 1 momenttiin. Nykyisin verotuspäätöksessä olevien tietojen lisäksi verotuspäätöksestä tulisi siten käydä ilmi, jos asia on ratkaistu automaattisesti sekä tieto siitä, missä tiedonhallintalain 28 d §:ssä tarkoitettu käyttöönottopäätös on saatavilla.

7.9 Autoverolaki

65 §. Verotuksessa noudatettavat yleiset säännökset. Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin viittaus verotusmenettelylain 26 f §:ään. Asian automaattiseen ratkaisemiseen autoverotuksessa sovellettaisiin hallintolain 8 b luvun säännöksiä verotusmenettelylain 26 f §:ssä säädetyin poikkeuksin.

Verotusmenettelylain 26 f §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan verovelvollisen oikaisuvaatimus voitaisiin ratkaista automaattisesti myös, jos verovelvollinen esittää oikaisuvaatimuksessaan uuden vaatimuksen tai uutta selvitystä ja oikaisuvaatimus hyväksytään. Myös autoverotuksessa oikaisuvaatimus voitaisiin näissä tilanteissa ratkaista automaattisesti, jos edellytykset kyseisen asian automaattiselle ratkaisemiselle muutoinkin täyttyvät. Säännöksen soveltamista havainnollistaa seuraava esimerkki.

Esimerkki 7. Rekisteröity autoveroilmoittaja on antanut jaksokohtaisen veroilmoituksen ja verotus on toimitettu annetun veroilmoituksen perusteella. Verotuksen toimittamisen jälkeen rekisteröity autoveroilmoittaja havaitsee virheen antamassaan veroilmoituksessa ja antaa viipymättä korvaavan veroilmoituksen, jossa virhe on korjattu. Korjattuun veroilmoitukseen ei liity epäloogisuuksia tai muita seikkoja, joiden vuoksi sen hyväksyminen verotuksen perusteeksi olisi syytä ottaa virkailijan arvioitavaksi. Oikaisuvaatimus voidaan hyväksyä automaattisella ratkaisulla.

67 §. Päätöksen sisältö ja perusteleminen. Pykälässä säädetään autoverolain nojalla annettavan päätöksen sisällöstä hallintolain 44 §:n 1 momentista poikkeavasti. Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin viittaus hallintolain 53 g §:n 1 momenttiin. Nykyisin päätöksessä olevien tietojen lisäksi päätöksestä tulisi siten käydä ilmi, jos asia on ratkaistu automaattisesti sekä tieto siitä, missä tiedonhallintalain 28 d §:ssä tarkoitettu käyttöönottopäätös on saatavilla.

7.10 Tonnistoverolaki

31 §. Verotuksen toimittaminen. Pykälän 2 momenttiin lisättäisiin viittaus verotusmenettelylain asian automaattista ratkaisemista koskeviin säännöksiin. Asian automaattiseen ratkaisemiseen tonnistoverotuksessa sovellettaisiin hallintolain 8 b luvun säännöksiä verotusmenettelyn 26 f §:ssä säädetyin poikkeuksin.

7.11 Arvonlisäverolaki

175 §. Pykälässä säädetään Verohallinnon velvollisuudesta antaa asianomaiselle ilmoitus verovelvollisten rekisteriin merkitsemistä ja arvonlisäverolain 13 a §:ssä tarkoitettua verovelvollisuusryhmää koskevassa asiassa. Pykälää muutettaisiin siten, että Verohallinto antaisi mainituissa asioissa päätöksen.

Rekisteröintiä koskeva päätös annettaisiin rekisteriin merkitsemisestä ja rekisteristä poistamisesta. Päätös tulisi antaa myös silloin, kun asianomaista ei vaatimuksesta huolimatta merkittäisi rekisteriin tai poistettaisi siitä.

Ilmoituksen sijasta Verohallinnon tulisi antaa päätös myös rahoitus- ja vakuutusalan verovelvollisuusryhmän muodostamista tai purkamista koskevassa asiassa. Päätös tulisi antaa myös silloin, kun ryhmää ei elinkeinonharjoittajien vaatimuksesta huolimatta muodosteta.

Eräistä vakuutusmaksuista suoritettavasta verosta annetun lain (664/1966) 7 §:n mukaan vakuutusmaksuista suoritettavasta verosta on muutoin voimassa, mitä arvonlisäverosta arvonlisäverolain II osassa. Myös vakuutusmaksuveroa koskevissa rekisteröintiasioissa asianomaiselle annettaisiin siten ilmoituksen sijasta muutoksenhakukelpoinen päätös.

Pykälän 2 momentin sisältö muuttuisi muutoksen johdosta tarpeettomaksi.

8 Voimaantulo

Lait ehdotetaan tuleviksi voimaan 1.1.2024 mutta kuitenkin aikaisintaan julkisen hallinnon automaattista päätöksentekoa koskevaan hallitukseen esitykseen (145/2022 vp) sisältyvien hallintolakiin ja tiedonhallintalakiin ehdotettujen muutosten tultua voimaan.

Oma-aloitteisten verojen verotusmenettelylain myöhästymismaksua koskevia 35 §:n 4 ja 5 momenttia sekä veronkantolain perimättä jättämistä koskevaa 68 §:ää sovellettaisiin ensimmäisen kerran sen verokauden verotusmenettelyyn, joka on alkanut ehdotettujen lakien tultua voimaan.

Oma-aloitteisten verojen verotusmenettelylain 11 §:n 3 momentissa tarkoitetun paliskuntaryhmän arvonlisäverotuksessa sovellettavan verokauden osalta ehdotettuja säännöksiä sovellettaisiin ensimmäisen kerran lain voimaantulon jälkeen päätyvältä verokaudelta määrättävään myöhästymismaksuun. Paliskuntaryhmän arvonlisäverotuksessa sovellettava verokausi on poronhoitovuosi eli 1.6.–31.5. Ennen ehdotettujen lakien voimaantuloa päätyneeltä verokaudelta määrättävään myöhästymismaksuun sovellettaisiin ehdotettujen lakien voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Ajoneuvoveron veronkorotukseen ehdotettavia muutoksia sovellettaisiin vasta 12 kuukauden mittaisen siirtymäajan jälkeen. Tämä johtuisi siitä, että ajoneuvovero on päiväkohtainen ja kannetaan etukäteen 12 kuukauden pituiselta ajoneuvokohtaiselta verokaudelta. Myös veronkorotukset on määrätty ajoneuvoveron maksuunpanon yhteydessä. Vuoden siirtymäaika olisi perusteltu verovelvollisten yhdenvertaisen kohtelun takia. Siten jos laki tulisi voimaan ehdotuksen mukaisesti 1.1.2024, lakia sovellettaisiin 1.1.2025 ja sen jälkeisiltä päiviltä maksuunpantavan veron korotuksiin. Kumottavaa veronkorotusta ei siis käytännössä enää määrättäisi verolipuilla, jotka lähetetään tammikuusta 2024 alkaen.

9 Suhde muihin esityksiin

Esitys liittyy hallituksen eduskunnalle 19.9.2022 antamaan esitykseen julkisen hallinnon automaattista päätöksentekoa koskeväksi lainsäädännöksi (HE 145/2022 vp). Mainitussa esityksessä ehdotetaan säädettäväksi automaattista päätöksentekoa julkisessa hallinnossa koskevat yleiset säännökset. Hallintolakiin, tiedonhallintalakiin ja digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annettuun lakiin tehtävien muutosten ehdotetaan tulevan voimaan 1.1.2023.

Tässä esityksessä ehdotettavilla muutoksilla poikettaisiin eräiltä osin hallintolakiin ehdotetusta yleissääntelystä. Esitykseen sisältyvien lakien voimaantulo on sidoksissa yleissääntelyn voimaantuloon siten, että erityissääntely tulisi voimaan 1.1.2024 mutta kuitenkin aikaisintaan yleislainsäädännön tultua voimaan.

Esityksen 1., 3.–5. ja 7.–9. lakiehdotus sisältävät säädösviittauksia ehdotettuihin automaattista päätöksentekoa koskeviin hallintolain säännöksiin. Lakiehdotusten säädösviittaukset tulisi huomioida eduskuntakäsittelyn aikana.

10 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Erityissääntelyn lähtökohdat

Hallituksen esityksessä eduskunnalle julkisen hallinnon automaattista päätöksentekoa koskeväksi lainsäädännöksi ehdotetaan hallintolakiin lisättäväksi uusi asioiden automaattista ratkaisemista koskeva luku. Tiedonhallintalakiin lisättäisiin automaattisen päätöksenteon virkavastuun kohdentumista ja hyvän hallinnon periaatteiden toteutumista edistävät säännökset muun muassa automatisoidun toimintaprosessin kehittämisen dokumentoinnista, laadunvarmistamisesta, laadunvalvonnasta ja käyttönotosta sekä velvollisuudesta tiedottaa automaattisista toimintaprosesseista.

Verohallinto, Tulli ja Liikenne- ja viestintävirasto ovat hyödyntäneet automaattista tietojen käsittelyä vakiintuneesti verotus- ja tullimenettelyn eri vaiheissa. Hallintolakiin ja tiedonhallintalakiin ehdotetun yleissääntelyn arvioidaan mahdollistavan pääosin mainittujen virastojen automaattisen päätöksenteon verotusta ja tullia koskevissa asioissa.

Hallintolakiin ehdotetusta sääntelystä poiketen verotuksessa on lisäksi perusteltu tarve sallia automaattinen päätöksenteko oikaisuvaatimusten ratkaisemisessa sekä eräiden Verohallinnon ratkaisujen osalta, joihin ei voi hakea muutosta. Ehdotettavat poikkeukset yleislakiin olisivat hallintolain 5 §:ssä tarkoitettua erityissääntelyä. Sääntely perustaisi viranomaisille toimivallan tehdä automaattisia ratkaisuja myös näissä asioissa. Vastaavasti tulliverotuksessa olisi tarpeen sallia automaattinen päätöksenteko oikaisuvaatimusten ratkaisemisessa.

Ehdotettava erityissääntely rakentuisi kuitenkin hallintolakiin ja tiedonhallintalakiin ehdotetulle yleissääntelylle siten, että automaattinen ratkaiseminen olisi erityissääntelyssä tarkoitetuissa asioissakin sallittua vain niissä tilanteissa, joissa hallintolaissa ja tiedonhallintalaissa tarkoitettujen yleiset edellytykset asian automaattiselle ratkaisemiselle täyttyvät. Verohallinto, Tulli ja Liikenne- ja viestintävirasto voisivat siten ratkaista automaattisesti erityissääntelyssä tarkoitettua asiaa vain silloin, kun asiaan ei sisälly seikkoja, jotka viranomaisen etukäteisen harkinnan mukaan edellyttävät tapauskohtaista harkintaa tai silloin, kun virkamies tai muu asian käsittelijä on arvioinut asiaan sisältyvät tapauskohtaista harkintaa edellyttävät seikat. Automaattisesti ratkaistavat asiat olisi valittava ja ratkaistava sovellettavan lain perusteella laadittujen käsittelysääntöjen mukaisesti.

Yleislaista poikkeamisen perusteena olisi ennen kaikkea verotus- ja tulliverotusmenettelyn luonne massamuotoisena hallintomenettelynä ja tarve käyttää automaatiota kaavamaisissa tyyppitapauksissa, joissa päätöksenteon edellytykset on täsmällisesti säädetty laissa tai niitä koskee vakiintunut oikeus- ja soveltamiskäytäntö. Tapauksen huomattavan määrän johdosta verotusta ei voitaisi toimeenpanna lain edellyttämässä määräajossa, eikä verovelvollisten olisi mahdollista saada veroasioitaan käsiteltyksi hallintolaissa tarkoitettulla tavalla ilman aiheutonta viivytystä ilman automaatiota, jollei virkailijaresursseja merkittävästi lisättäisi. Hallintolaista poikkeamiseen katsotaan edellä mainituilla perusteilla olevan hyväksyttävät perusteet.

Verohallinto tekee vuosittain yli 16 miljoonaa päätöstä, joista noin 14,5 miljoonaa päätöstä tehdään automaattisesti. Suurin osa verotuksen automaattisista päätöksistä voidaan tehdä jatkossa ehdotetun yleislain perusteella. Ehdotettava erityissääntely laajentaisi automaattisen ratkaisemisen käyttöalaa yleislakiin nähden määrällisesti huomattavammin vain ennakkoperinnän peruslaskennan päätösten osalta, joita tehdään vuosittain noin 5 miljoonaa kappaletta. Ennakkoperintää koskevalla sääntelyllä poikettaisiin hallintolain 53 f §:n 1 momenttiin ehdotetusta luonnollista henkilöä koskevasta oikeussuojaedellytyksestä. Asiallisesti poikkeus yleislakiin olisi vain vähäinen, koska kyse olisi siitä, että oikaisuvaatimusta ei voi tehdä suoraan ennakkoperinnän päätöksestä, vaan verovelvollisen on ensin pyydettävä ennakonpidätysprosentin tai ennakonkannossa maksettavan veron uudelleen määräämistä ja vasta pyynnön johdosta annettua päätöksestä hän voi tehdä oikaisuvaatimuksen. Oikaisuvaatimusmahdollisuudella sinänsä on vain vähäinen merkitys, koska verovelvollinen saa käytännössä pyyntönsä johdosta uuden verokortin tai ennakkoveron, eikä hänellä ole tarvetta muutoksenhakuun.

Oikaisuvaatimuksia tehdään vuosittain yli 100 000 kappaletta. Verotusmenettelylakiin ehdotetun sääntelyn mukaan oikaisuvaatimus voitaisiin ratkaista automaattisesti, jos verovelvollinen esittää oikaisuvaatimuksessaan uuden vaatimuksen tai uutta selvitystä ja oikaisuvaatimus hyväksytään. Lisäksi oikaisuvaatimus voitaisiin ratkaista automaattisesti, kun päätös kumotaan verovelvollisen oikaisuvaatimuksen johdosta ja Verohallinto käsittelee asian uudelleen tai kun verovelvollisen oikaisuvaatimuksen johdosta tehdään täydentävä verotuspäätös. Sen lisäksi, että oikaisuvaatimuksen automaattinen ratkaiseminen olisi lain mukaan mahdollista vain edellä mainituissa tilanteissa, automaattinen ratkaiseminen tulisi käytännössä kyseeseen niissäkin tilanteissa vain harvemmin, koska asian ratkaiseminen ei saisi edellyttää tapauskohtaista harkintaa ja vaatimuksen oikeellisuus tulisi voida riittävästi todeta ohjelmallisesti. Verohallinnon arvion mukaan automaattinen ratkaiseminen edellä mainituissa tilanteissa voisi ensi vaiheessa koskea

yhteensä enimmillään 10 000–20 000 oikaisuvaatimusta vuodessa. Määräajan pidentämistä, maksujärjestelyn myöntämistä ja veron täytäntöönpanon keskeyttämistä koskevien asioiden osalta sääntelyllä poikettaisiin hallintolain 53 f §:n 1 momenttiin ehdotetusta luonnollista henkilöä koskevasta oikeussuojaedellytyksestä. Poikkeus koskisi tapauksia, joissa verovelvollisen vaatimusta ei hyväksytä. Tällaisten tapausten lukumäärä on vuosittain enintään muutamia tuhansia. Oikaisuvaatimusten ja muiden edellä mainittujen asioiden osalta poikkeamista yleislain mukaisesta automaattisen päätöksenteon käyttöalasta voidaan siten pitää varsin vähäisenä sekä Verohallinnon automaatiopäätösten kokonaismäärään että kyseisissä asioissa tehtävien päätösten lukumäärään nähden.

Verotuksessa automaattiset ratkaisut toteutetaan tietojärjestelmään sisältyvillä ennalta määritellyillä käsittelysäännöillä. Ehdotuksessa on otettu huomioon se, että automatisoitu päätöksenteko ei sovellu sellaiseen hallinnolliseen päätöksentekoon, joka edellyttää päätöksentekijän käytävän laajaa harkintavaltaa (PeVL 7/2019 vp, s. 9). Verotuksen käsittelysäännöillä kuvataan asioiden valikoituminen automaattisesti ratkaistavaksi ja se, miten asia ratkaistaan.

Erityissääntely koskisi verovelvollisia sekä tiedonantovelvollisia ja muita ilmoitusvelvollisia, jotka rinnastuvat verovelvolliseen. Sääntely koskisi luonnollisia henkilöitä ja oikeushenkilöitä.

Yleinen tietosuoja-asetus sisältää säännöksen automatisoidusta yksittäispäätöksestä. Asetuksen 22 artiklan 1 kohdan mukaan rekisteröidyllä on oikeus olla joutumatta sellaisen päätöksen kohteeksi, joka perustuu pelkästään automaattiseen käsittelyyn, kuten profilointiin, ja jolla on häntä koskevia oikeusvaikutuksia tai joka vaikuttaa häneen vastaavalla tavalla merkittävästi. Artiklan 1 kohtaa ei kuitenkaan sovelleta, jos päätös on välttämätön rekisteröidyn ja rekisterinpitäjän välisen sopimuksen tekemistä tai täytäntöönpanoa varten, on hyväksytty rekisterinpitäjään sovellettavassa unionin oikeudessa tai jäsenvaltion lainsäädännössä, jossa vahvistetaan myös asianmukaiset toimenpiteet rekisteröidyn oikeuksien ja vapauksien sekä oikeutettujen etujen suojaamiseksi tai perustuu rekisteröidyn nimenomaiseen suostumukseen.

Siltä osin kuin erityissääntelyssä tarkoitetuissa tilanteissa käsiteltäisiin erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja, automaattiset päätökset perustuisivat myös yleisen tietosuoja-asetuksen 22 artiklan 4 kohtaan, jonka mukaan automaattiset päätökset eivät saa perustua 9 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuihin erityisiin henkilötietoryhmiin, paitsi jos sovelletaan 9 artiklan 2 kohdan a tai g alakohtaa ja asianmukaiset toimenpiteet rekisteröidyn oikeuksien ja vapauksien sekä oikeutettujen etujen suojaamiseksi on toteutettu. Yleinen tietosuoja-asetus jättää lainsäätäjälle kansallista liikkumavaraa, jonka puitteissa on mahdollista säätää automatisoituihin yksittäispäätöksiin liittyvistä käsittelykiellon poikkeamisista. Tällöin tulee kuitenkin huolehtia siitä, että sääntely on kokonaisuudessaan yhteensopivaa yleisen tietosuoja-asetuksen kanssa ja että siinä vahvistetaan myös asianmukaiset toimenpiteet rekisteröidyn oikeuksien ja vapauksien sekä oikeutettujen etujen suojaamiseksi. Yleisen tietosuoja-asetuksen 22 artiklassa ei tarkemmin yksilöidä, millaisia suojatoimien on oltava silloin, kun päätöksenteosta säädetään laissa. Asetuksen johdanto-osan 71 perustelukappaleen mukaan tällaiseen käsittelyyn olisi kuitenkin aina sovellettava asianmukaisia suojatoimia, joihin olisi ainakin kuuluttava käsittelystä ilmoittaminen rekisteröidylle ja tämän oikeus vaatia ihmisen osallistumista tietojen käsittelemiseen, oikeus esittää kantansa, saada selvitys kyseisen arvioinnin jälkeen tehdystä päätöksestä ja riitauttaa päätös.

Ehdotettu erityissääntely mahdollistaisi yleisen tietosuoja-asetuksen 6 ja 22 artiklan mukaiseen kansalliseen liikkumavaraan nojautuen poikkeamisen Euroopan unionin tietosuojasääntelyyn sisältyvästä automaattisten päätösten kiellosta esityksessä tarkoitetuilta osin. Sääntelyssä on myös otettu huomioon asianmukaiset suojatoimet sekä menettelyn oikeasuhtaisuus rekisteröidyn kannalta.

Oikeusturva, hyvä hallinto, lainalaisuusperiaate ja yhdenvertaisuus

Perustuslain 21 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Pykälän 2 momentissa säädetään, että käsittelyn julkisuus sekä oikeus tulla kuulluksi, saada perusteltu päätös ja hakea muutosta samoin kuin muut oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon takeet turvataan lailla. Perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön mukaan perustuslain 21 §:n ja julkisen vallan käytön lakiperusteisuuden näkökulmasta automaattisessa päätöksenteossa massaluonteisessakaan toiminnassa ei saa vaarantaa hyvän hallinnon vaatimuksia tai asianosaisen oikeusturvaa (ks. esim. PeVL 48/2017 vp. s.5 ja PeVL 7/2019 vp). Valiokunta on painottanut hallinnon perusteiden ja oikeusturvan ensisijaisuutta suhteessa hallinnon tuloksellisuuteen (PeVL 7/2019 vp).

Verohallinto käyttää automaattista päätöksentekoa tyyppitapauksissa, joissa asian lopputulokseen ei arvioida olevan vaikutusta sillä, tekeekö ratkaisun virkailija vai automaatio. Automaattisessa päätöksenteossa sovelletaan samaa menettelysääntelyä ja aineellista lainsäädäntöä kuin muussakin Verohallinnon ratkaisutoiminnassa. Tullitoiminnassa tilanne on vastaava. Liikenne- ja viestintävirasto hyödyntää ajoneuvoverotuksessa automaatiota siltä osin kuin kyse on ajoneuvoveron määräämisestä, eräiden hallinnollisten seuraamusten määräämisestä sekä eräistä verotuksen toimittamista koskevien päätösten antamisesta.

Verotuksen massamenettelyluonteesta johtuen asianosaisen kuulemisesta, asian selvittämisestä, päätöksen perustelemisesta, päätöksen sisällöstä ja tiedoksiannosta Verohallinnon toimittamassa verotuksessa säädettiin jo hallintolain voimaantulon yhteydessä hallintolaista poikkeavasti (HE 117/2003 vp). Näitä poikkeuksia sovellettaisiin verotuksen automaattisessa päätöksenteossa myös esityksessä tarkoitetuissa asioissa. Päätöksen sisältöä koskevia verolakien säännöksiä täydennettäisiin kuitenkin siten, että Verohallinnon päätöksestä tulisi käydä ilmi, jos asia on ratkaisu automaattisesti. Automaattisesta ratkaisemisesta ilmoittaminen lisäisi ratkaisutoiminnan läpinäkyvyyttä verovelvolliselle ja suojaisi verovelvollisen oikeusjärjestyksen perusteella oikeutettuja odotuksia hallintolain 6 §:ssä edellytetyllä tavalla. Myös tullilaisissa ja unionin tullilainsäädännössä on tulliverotuksen massamenettelyluonteesta johtuen eräitä hallintolain yleisistä menettelysäännöksistä poikkeavia erityissäännöksiä. Niitä sovellettaisiin myös ehdotettuun oikaisuvaatimusten automaattiseen ratkaisemiseen. Automaattisesta ratkaisemisesta ilmoittamiseen sovellettaisiin hallintolakiin lisättäväksi ehdotettua uutta 53 g §:ää. Automaattisesti tehtyihin päätöksiin sovellettaisiin samaa muutoksenhaku- ja oikaisuomenettelyä kuin muihinkin päätöksiin.

Automaation hyödyntäminen nopeuttaa merkittävästi asioiden käsittelyä viranomaisessa. Automaattisen ratkaisemisen mahdollistava sääntely edistäisi siten perustuslain 21 §:ssä säädettyä asianosaisen oikeutta saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä toimivaltaisessa viranomaisessa.

Perustuslain 6 §:n 1 momentin mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Verotusta ja tullia koskevat automaattiset ratkaisut perustuvat käsittelysääntöihin, joita sovelletaan yhtenäisesti samanlaisissa tapauksissa. Ehdotettava erityissääntely vastaa perustuslain 6 §:n 1 momentissa verovelvolliselle turvattua oikeutta yhdenvertaiseen kohteluun lain edessä ja toteuttaa hallintolain 6 §:ssä säädettyä tasapuolisen kohtelun periaatetta.

Perustuslain 2 §:n 3 momentissa säädetään hallinnon lainalaisuusperiaatteesta, jonka mukaan julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin ja kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia. Esityksen mukaan asioiden automaattinen käsittely perustuisi sovellettavan vero- ja tullilainsäädännön aineellisten ja menettelyllisten säännösten nojalla laadittuihin sääntöihin. Nämä säännöt dokumentoitaisiin ja kuvattaisiin ehdotettujen automaattiseen päätöksentekoon liittyvien yleislakien eli hallintolain ja tiedonhallintalain säännösten mukaisesti samoin kuin julkaistaisiin yleisölle julkisuuslain säännösten mukaisesti.

Seuraamusten määräämismenettelyä muutettaisiin siten, että ennen oma-aloitteisten verojen verotusmenettelylain mukaisen myöhästymismaksun määräämistä verovelvollista olisi kuultava, jollei se ole ilmeisen tarpeeton. Jos myöhästymismaksua määrättäisiin enintään 200 euroa, verovelvollista kuultaisiin vain, jos se on erityisestä syystä tarpeen. Lisäksi myöhästymismaksun määräämättä jättämisen perusteita laajennettaisiin. Käytännössä verovelvollisen kuuleminen 200 euron ylittävstä myöhästymismaksusta olisi pääsääntö. Vastaavanlainen sääntelyratkaisu on hyväksytty tulotietojärjestelmästä annetussa laissa, jonka osalta kuuleminen säädettiin pääsäännöksi verraten alhaisen kiinteän enimmäismäärän ylittävää myöhästymismaksua määrättäessä perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella (PeVL 49/2017 vp). Ottaen lisäksi huomioon, että myöhästymismaksun määräämisperusteet ja suuruus on laissa täsmällisesti ja kaavamaisesti määritelty ja että muutoksenhaun tarve on myöhästymismaksujen osalta ollut vähäinen, ehdotetun sääntelyn ei katsota vaarantavan hyvän hallinnon vaatimuksia tai verovelvollisen oikeusturvaa.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi myös poikkeus hallintolakiin ehdotetusta kiellosta ratkaista oikaisuvaatimus automaattisesti. Poikkeus koskisi tilanteita, joissa verovelvollinen on esittänyt oikaisuvaatimuksessaan uuden vaatimuksen tai uutta selvitystä ja verovelvollisen vaatimus hyväksyttäisiin, sekä tilanteita, joissa päätös kumottaisiin oikaisuvaatimuksen johdosta ja verotus toimitettaisiin uudelleen tai verovelvollisen oikaisuvaatimuksen johdosta tehtäisiin täydentävä verotuspäätös. Säännöksen nojalla sellaiset oikaisuvaatimusasiat, joiden ratkaiseminen ei edellytä tapauskohtaista harkintaa, voitaisiin ratkaista automaattisesti. Tullissa poikkeus koskisi vastaavasti tilannetta, jossa tullivelallisen, ilmoittajan tai muun Tullin asiakkaan tulliverotusta koskeva oikaisuvaatimus hyväksyttäisiin. Edellä tässä luvussa todetun perusteella ja ottaen huomioon, että verovelvollisen tai tullivelallisen oikaisuvaatimus voitaisiin ehdotuksen mukaan ainoastaan hyväksyä kaikilta osin, voidaan ehdotuksen katsoa tältä osin täyttävän hyvän hallinnon, oikeusturvan, lainalaisuusperiaatteen ja yhdenvertaisuuden vaatimukset.

Verohallinnon toimivaltaan kuuluvat veroilmoituksen ja perukirjan antamisajan pidentämistä ja perunkirjoituksen toimittamisajan pidentämistä koskevat päätökset voitaisiin ehdotuksen mukaan tehdä automaattiossa myös, jos luonnollisen henkilön vaatimusta ei hyväksytä. Hakemus voitaisiin hylätä automaattiossa silloin, kun ratkaisun tekeminen ei edellytä tapauskohtaista harkintaa, kuten silloin kun hakemus määrääjän pidentämiseksi on tehty vasta säädetyssä määrääjän päättymisen jälkeen. Asian ratkaisemisen automaattiossa tällaisissa tosiseikoiltaan ja oikeudellisesti selvissä tapauksissa ei arvioida vaarantavan verovelvollisen oikeusturvaa.

Täytäntöönpanon keskeytysasia eli veron täytäntöönpanon kieltämistä tai keskeyttämistä koskeva asia voitaisiin ratkaista Verohallinnossa automaattisesti myös, jos luonnollisen henkilön vaatimusta ei hyväksytä. Hakemus voitaisiin hylätä automaattiossa silloin, kun ratkaisun tekeminen ei edellytä tapauskohtaista harkintaa, kuten silloin kun verovelvollisella ei ole vireillä kyseistä veroa koskevaa oikaisuvaatimusta tai kun vero on hakemusta tehtäessä jo maksettu. Asian ratkaisemisen automaattiossa tällaisissa tosiseikoiltaan ja oikeudellisesti selvissä tapauksissa ei arvioida vaarantavan verovelvollisen oikeusturvaa.

Myös ennakonpidätystä ja ennakkoveroja koskevat Verohallinnon päätökset voitaisiin tehdä automaatiassa, vaikka niitä koskeviin päätöksiin ei voi suoraan vaatia oikaisua. Säännös poistaisi epävarmuuden siitä, voisiko Verohallinto tehdä luonnolliselle henkilölle päätöksen ennakonpidätysprosentista tai ennakkoverosta automaattisesti. Säännös olisi välttämätön, jotta Verohallinto kykenee ajoissa laskemaan verovelvollisille pidätysprosentit ja ennakonkannossa maksettavat verot. Sääntely ei vaarantaisi verovelvollisen oikeusturvaa, koska hän voisi pyytää pidätysprosentin ja perusennakon uudelleen määräämistä ja tehdä oikaisuvaatimuksen pyyntönsä johdosta saamastaan päätöksestä.

Myös veron maksujärjestelyyn ryhtymistä koskeva päätös voitaisiin tehdä automaattisesti, vaikka siihen ei voi vaatia oikaisua. Maksujärjestelyissä turvattaisiin rekisteröidyn oikeudet automaattisessa päätöksenteossa siten, että luonnollinen henkilö, joka pyytää maksujärjestelyä Verohallinnon sähköisessä palvelussa, voisi samalla vaatia virkailijakäsittelyä jo ennakolta.

Ehdotuksessa parannettaisiin lisäksi verovelvollisen oikeusturvaa koskevaa sääntelyä siten, että arvonlisäverovelvollisten rekisteriin, ennakkoerintärekisteriin ja työnantajarekisteriin merkittämisestä ja rekisteristä poistamisesta sekä eräistä verokausia koskevista Verohallinnon ratkaisuista annettaisiin verovelvolliselle muutoksenhakukelpoinen päätös. Ehdotus selkeyttäisi ja yhdenmukaistaisi Verohallinnon rekisteröintikäytäntöjä ja muutoksenhakua koskevia menettelyjä.

Virkavastuu

Perustuslain 118 §:n 1 momentin mukaan virkamies vastaa virkatoimiensa lainmukaisuudesta. Hän on myös vastuussa sellaisen monijäsenisen toimielimen päätöksestä, jota hän on monijäsenisen toimielimen jäsenenä kannattanut. Säännöksen 2 momentin mukaan esittelijä on vastuussa siitä, mitä hänen esittelystään on päätetty, jollei hän ole jättänyt päätökseen eriävää mielipidettä. Virkavastuu käsittää perustuslain 118 §:n 3 momentin mukaan sekä rikosoikeudellisen että vahingonkorvausoikeudellisen vastuun.

Perustuslakivaliokunta on pitänyt selvänä, ettei päätöksenteon siirtäminen automaattiseen käsittelyyn saa johtaa siihen, että virkavastuuta koskevat perustuslain säännökset menettävät merkityksensä. Hyväksyttävänä ei ole voitu pitää sitä, että virkavastuun toteutuminen olisi näennäistä tai keinotekoisia (PeVL 7/2019 vp, s. 11). Automatisoidun päätöksentekomenettelyn tulee perustuslain 118 §:stä johtuvista syistä olla tarkasti valvottua ja oikeudellisesti kontrolloitavissa sekä siihen on voitava liittää viime kädessä myös virkamihiin kohdistuva vastuu virkatoimista (PeVL 7/2029 vp, s. 11).

Esityksessä ehdotettavissa verotuksen ja tulliverotuksen automaattista päätöksentekoa koskevissa menettelyissä noudatettaisiin hallintolakiin ja tiedonhallintalakiin ehdotettuja säännöksiä käyttöönottopäätöksistä ja muusta dokumentoinnista siten, että menettely olisi valvottua, oikeudellisesti kontrolloitavaa ja siihen voitaisiin liittää vastuu virkatoimista.

Yksityiselämän ja henkilötietojen suoja

Perustuslain 10 §:n mukaan jokaisen yksityiselämä on turvattu. Henkilötietojen suoja kuuluu osana perustuslain 10 §:n 1 momentilla turvattuun yksityiselämän suojaan, ja henkilötietojen suojasta on perustuslain edellä mainitun säännöksen mukaan säädettävä lailla. Perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön mukaan lainsäätäjän liikkuma-alaa rajoittaa tämän säännöksen li-

säksi myös se, että henkilötietojen suoja osittain sisältyy samassa momentissa turvatus yksityiselämän suojan piiriin. Lainsäätäjän tulee turvata tämä oikeus tavalla, jota voidaan pitää hyväksyttävänä perusoikeusjärjestelmän kokonaisuuden kannalta (ks. esim. PeVL 1/2018 vp, s. 3).

Henkilötietojen suojan kannalta tärkeiden sääntelykohteiden suhteen perustuslakivaliokunta on tarkistanut aiempaa kantaansa yleisen tietosuoja-asetuksen voimaantulon johdosta. Perustuslakivaliokunnan uudemman lausuntokäytännön mukaan on lähtökohtaisesti riittävää, että henkilötietojen suoja ja käsittelyä koskeva sääntely on yhteensopivaa yleisen tietosuoja-asetuksen kanssa (PeVL 14/2018 vp, s. 4). Henkilötietojen suojan toteuttaminen tulisi ensisijaisesti taata yleisen tietosuoja-asetuksen ja sitä täydentävän kansallisen yleislain nojalla (PeVL 14/2018 vp). Kansallisen erityislainsäädännön säätämistä tulisi valiokunnan mukaan välttää, sekä varata sellaisen säätäminen vain tilanteisiin, joissa se on yhtäältä sallittua yleisen tietosuoja-asetuksen kannalta ja toisaalta välttämätöntä henkilötietojen suojan toteuttamiseksi (PeVL 2/2018 vp, s. 5). Sääntelyn selkeyden vuoksi kansallisen erityislainsäädännön säätämiseen tulee perustuslakivaliokunnan mukaan jatkossa suhtautua pidättyvästi ja rajata säätäminen vain välttämättömään (PeVL 14/2018 vp, s. 3–5). Erityislainsäädännön tarpeellisuutta on arvioitava myös yleisen tietosuoja-asetuksen edellyttämän riskiperustaisen lähestymistavan mukaisesti kiinnittämällä huomiota tietojen käsittelyn aiheuttamiin uhkiin ja riskeihin. Mitä korkeampi riski käsittelystä aiheutuu luonnollisen henkilön oikeuksille ja vapauksille, sitä perustellumpaa on yksityiskohtaisempi sääntely (PeVL 14/2018 vp, s. 5, PeVL 13/2017 vp, s. 5 ja PeVL 3/2017 vp, s. 5). Pelkästään automaattiseen käsittelyyn perustuvaan päätöksentekoon voi liittyä tavanomaista henkilötietojen käsittelyä suurempia riskejä.

Yleisen tietosuoja-asetuksen kansallinen liikkumavara

Perustuslakivaliokunta on lausuntokäytännössään korostanut, että siltä osin kuin Euroopan unionin lainsäädäntö edellyttää kansallista sääntelyä tai mahdollistaa sen, tätä kansallista liikkumavaraa käytettäessä otetaan huomioon perus- ja ihmisoikeuksista seuraavat vaatimukset (ks. esim. PeVL 1/2018 vp, PeVL 25/2005 vp). Perustuslakivaliokunta on painottanut, että hallituksen esityksessä on erityisesti perusoikeuksien kannalta merkityksellisen sääntelyn osalta syytä tehdä selkoa kansallisen liikkumavaran alasta (ks. esim. PeVL 23/2020 vp, s. 2, PeVL 29/2018 vp, s. 3, PeVL 26/2018 vp, s. 4, PeVL 14/2018 vp, s. 7, PeVL 1/2018 vp, s. 3, PeVL 26/2017 vp, s. 42, PeVL 2/2017 vp, s. 2).

Perustuslakivaliokunta on niin ikään lausunnossaan (PeVL 7/2019 vp) katsonut tarpeelliseksi muun ohella tarkoin varmistua ehdotetun automatisoitua päätöksentekoa koskevan sääntelyn yhteensopivuudesta yleisen tietosuoja-asetuksen kanssa. Asetuksen 22 artiklan 1 kohdan mukaan rekisteröidyllä on oikeus olla joutumatta sellaisen päätöksen kohteeksi, joka perustuu pelkästään automatisoitua päätöksentekoa koskevaan sääntelyyn, kuten profilointiin, ja jolla on häntä koskevia oikeusvaikutuksia tai joka vaikuttaa häneen vastaavalla tavalla merkittävästi. Artiklan 2 kohdan b alakohdan mukaan edellä olevaa 1 kohtaa ei sovelleta, jos päätös on hyväksytty rekisterinpitäjään sovellettavassa unionin oikeudessa tai jäsenvaltion lainsäädännössä, jossa vahvistetaan myös asianmukaiset toimenpiteet rekisteröidyn oikeuksien ja vapauksien sekä oikeutettujen etujen suojaksi.

Ehdotetun verotusta ja tullia koskevan sääntelyn lähtökohtana on, että yleislakeja eli hallintolakeja ja tiedonhallintalakeja niihin sisältyvine automaattista päätöksentekoa koskevine säännöksineen sovellettaisiin myös verotuksessa sekä tulliselvityksessä ja tulliverotuksessa. Erityissäännöksiä sovellettaisiin vain täydentävästi siltä osin kuin verotus- ja tulliverotusmenettelyssä on tarvetta ja mahdollisuus poiketa yleislaista. Säännökset rajoittuisivat vain siihen, mikä on sal-

littua yleisen tietosuoja-asetuksen nojalla ja välttämätöntä henkilötietojen suojan toteuttamiseksi. Erityissäännösten tarpeellisuutta verotuksessa ja tulliverotuksessa on myös arvioitu yleisen tietosuoja-asetuksen edellyttämän riskiperustaisen lähestymistavan mukaisesti kiinnittämällä huomiota tietojen käsittelyn aiheuttamiin uhkiin ja riskeihin. Ehdotetut säännökset on arvioitu riskien näkökulmasta ja laadittu yksityiskohtaiseksi sen mukaisesti, minkälaisen riskin automaattisen päätöksenteon voidaan arvioida aiheuttavan luonnollisen henkilön oikeuksille ja vapauksille (PeVL 14/2018 vp, s. 5, PeVL 13/2017 vp, s. 5 ja PeVL 3/2017 vp, s. 5).

Sääntelykokonaisuudessa on huomioitu myös yleisen tietosuoja-asetuksen johdanto-osan 71 kohdassa edellytetyt asianmukaiset suojatoimet. Ehdotettava sääntely olisi mahdollista yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 2 kohdan ja siihen liittyen 1 kohdan c ja e alakohdan ja 3 kohdan sekä 22 artiklan 2 kohdan b alakohdan mukaisen liikkumavaran puitteissa.

Yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohdan mukaan henkilötietojen käsittely on lainmukaista, jos käsittely on tarpeen rekisterinpitäjän lakisääteiden velvoitteen noudattamiseksi. Artiklan 1 kohdan e alakohdan mukaan henkilötietojen käsittely on lainmukaista, jos käsittely on tarpeen yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi tai rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttämiseksi. Asetuksen 6 artiklan 2 kohdan mukaan jäsenvaltiot voivat pitää voimassa tai ottaa käyttöön yksityiskohtaisempia säännöksiä tässä asetuksessa vahvistettujen sääntöjen soveltamisen mukauttamiseksi sellaisessa käsittelyssä, joka tehdään 1 kohdan e alakohdan noudattamiseksi määrittämällä täsmällisemmin tietojenkäsittely- ja muita toimenpiteitä koskevat erityiset vaatimukset, joilla varmistetaan laillinen ja asianmukainen tietojenkäsittely muun muassa muissa erityisissä käsittelytilanteissa siten kuin IX luvussa säädetään. Asetuksen 6 artiklan 3 kohdan b alakohdan mukaan käsittelyn perustasta voidaan säätää rekisterinpitäjään sovellettavassa jäsenvaltion lainsäädännössä. Tietosuojalain 6 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 1 kohtaa ei sovelleta tietojen käsittelyyn, josta säädetään laissa tai joka johtuu välittömästi rekisterinpitäjälle laissa säädetyistä tehtävistä.

Ehdotettava kansallinen eri verolakeihin ja tullilakiin otettava sääntely on välttämätön edellytys sille, että automatisoituja yksittäispäätöksiä voitaisiin verotuksessa ja tulliverotuksessa tehdä ja siten poiketa yleisessä tietosuoja-asetuksessa säädetyistä kielloista.

Käsittelyn suojatoimet automatisoidussa päätöksenteossa

Pelkästään automaattiseen käsittelyyn perustuvan päätöksenteon voidaan arvioida olevan korkeamman riskin käsittelyä kuin ihmisen suorittaman käsittelyn. Perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön mukaan erityislainsäädäntöä on arvioitava yleisen tietosuoja-asetuksen riskiperustaisen lähestymistavan mukaisesti. Mitä korkeampi riski käsittelystä aiheutuu luonnollisen henkilön oikeuksille ja vapauksille, sitä perustellumpaa on yksityiskohtainen sääntely (ks. esim. PeVL 14/2028 vp, s.5). Ehdotuksen mukaan eri verolakeihin ja tullilakiin otettaisiin yksityiskohtaiset säännökset niistä asiaryhmistä, joissa automaattinen päätöksenteko olisi hallintolaissa ja tiedonhallintalaissa säädetyn lisäksi sallittua.

Yleisen tietosuoja-asetuksen johdanto-osan 71 kohdan mukaan asianmukaisia suojatoimia automaattisessa päätöksenteossa ovat käsittelystä ilmoittaminen rekisteröidylle ja oikeus vaatia ihmisen osallistumista tietojen käsittelemiseen, rekisteröidyn oikeus esittää kantansa, saada selvitys kyseisen arvioinnin jälkeen tehdystä päätöksestä ja riitauttaa päätös.

Esityksen mukaan automaattisesta käsittelystä ilmoittaminen rekisteröidylle toteutettaisiin siten, että annettavasta päätöksestä kävisi ilmi, jos asia on ratkaistu automaattisesti ja mistä asi-

anomainen automaattista toimintaprosessia koskeva käyttöönottopäätös on saatavissa. Käyttöönottopäätökset julkaistaisiin Verohallinnon, Tullin ja Liikenne- ja viestintäviraston verkkosivuilla, ja lisäksi viranomaisen olisi tiedonhallintalakiin ehdotetun 28 a §:n mukaisesti tiedotettava automaattisesti ratkaistavista asioista, automatisoidun toimintaprosessin käytön perusteista ja muista asiakkaan oikeuksien kannalta keskeisistä tiedoista toimintaprosessin dokumentaatioon ja käyttöönottopäätökseen perustuen.

Rekisteröidyn oikeus esittää kantansa toteutuu siten, että asiat ratkaistaan tämän itsensä ilmoittamien tietojen perusteella tai tälle varataan tilaisuus tulla kuulluksi ennen asian ratkaisemista. Oikeus saada selvitys tehdystä päätöksestä toteutuu siten, että rekisteröity saa perustellun päätöksen tai tällä on oikeus saada Verohallinnolta tai Tullilta lisätietoja päätöksestä. Rekisteröidyn oikeus riitauttaa päätös toteutuu siten, että tällä on pääsääntöisesti oikeus hakea muutosta oikaisuvaatimuksella. Verotuksessa ja tullitoiminnassa sovellettavan asianosaisen kuulemista, päätöksen perustelemista, oikaisuvaatimusta ja muutoksenhakua koskevan sääntelyn arvioidaan toteuttavan nämä suojatoimet myös esityksessä tarkoitetuissa asioissa. Esityksessä ehdotetaan lisäksi, että verovelvollisen kuulemista ennen myöhästymismaksun määräämistä laajennettaisiin oma-aloitteisten verojen verotusmenettelylain mukaisessa verotuksessa. Verotuksessa noudatettavat suojatoimet ovat verovelvolliselle yleisen tietosuoja-asetuksen 12 artiklan 5 kohdan edellyttämällä tavalla maksuttomia.

Yleisen tietosuoja-asetuksen johdanto-osan 71 kohdassa mainitaan suojatoimena myös rekisteröidyn oikeus vaatia ihmisen osallistumista tietojen käsittelemiseen. Koska yleisen tietosuoja-asetuksen edellytys oikeudesta vaatia ihmisen osallistumista todetaan ainoastaan asetuksen johdanto-osan perustelukappaleessa, mutta ei itse artiklatekstissä, on arvioitava kyseisen edellytyksen velvoittavuutta eri tilanteissa. Euroopan unionin tuomioistuin on sinänsä antanut johdanto-osan perustelukappaleille huomattavaa painoarvoa ratkaisuisaan (esim. yhdistetyt asiat C-203/15 *Tele2 Sverige AB* ja C-698/15 *Secretary of State for the Home Department*, tuomion kohta 87 ja C-454/18 *Baltic Cable AB*, tuomion kohta 71).

Oikeus vaatia ihmisen osallistumista tietojen käsittelyyn on ehdotettu toteuttavaksi hallintolakiin lisättävässä 53 f §:n 1 momentissa asettamalla automaattisen ratkaisemisen edellytykseksi se, että luonnollinen henkilö, johon päätös on kohdistettu, voi kaikilta osin vaatia ratkaisuun oikaisua oikaisuvaatimuksella tai sitä vastaavalla oikeussuojakeinolla, joka käsitellään päätöksen tehneessä viranomaisessa tai sen kanssa samaan rekisterinpitäjään kuuluvassa viranomaisessa. Hallintolain 53 e §:n 4 momentissa on puolestaan ehdotettu säädettäväksi, että oikaisuvaatimusta ei saa ratkaista automaattisesti. Ehdotetun hallintolain 53 f §:n 2 momentin mukaan oikaisuvaatimismahdollisuutta ei kuitenkaan edellytetä, kun automaattisella ratkaisulla hyväksytään asianosaisen vaatimus, joka ei koske toista asianosaista.

Erityissääntelyn mukaan myös oikaisuvaatimus voitaisiin ratkaista automaatiossa, jos verovelvollinen esittää oikaisuvaatimuksessaan uuden vaatimuksen tai uutta selvitystä ja oikaisuvaatimus hyväksytään. Esimerkiksi tuloverotuksessa kyse voi olla tyypillisesti siitä, että verovelvollisen veroilmoituksen tiedoissa ja sen mukaisesti tehdyssä verotuspäätöksessä on ollut puute tai virhe, jonka korjaamista hän itse vaatii oikaisuvaatimuksella.

Keskeinen yleisen tietosuoja-asetuksen 22 artiklan taustalla oleva tavoite on ihmisen suojaaminen sellaiselta automaattiselta päätöksenteolta, jossa hänen ominaisuuksiaan arvioidaan virheelillisillä perusteilla ilman ihmisen mahdollisuutta vaikuttaa tähän arvioon. Kun verovelvollisen oikaisuvaatimus hyväksytään vaaditulla tavalla, ei asianosaisella voida katsoa olevan tietosuojaoikeudellisen suojan tarvetta saada päätöstä tai sitä koskevaa oikaisuvaatimusta ihmisen käsiteltäväksi.

Lisäksi oikaisuvaatimus voitaisiin verotusmenettelylain mukaan ratkaista automaatiassa, kun päätös kumottaisiin oikaisuvaatimuksen johdosta ja verotus toimitettaisiin uudelleen tai kun verovelvollisen oikaisuvaatimuksen johdosta tehtäisiin täydentävä verotuspäätös. Verovelvollisella on verotusmenettelyä koskevien säännösten mukaan oikeus tehdä oikaisuvaatimus uudelleen toimitetusta verotuksesta ja täydentävästä verotuspäätöksestä, jolloin oikeus saattaa asia ihmisen käsiteltäväksi toteutuisi myös näissä tilanteissa.

Oikaisuvaatimuksen automaattisen ratkaisun perusteena olisi verovelvollisen oma vaatimus ja hänen esittämänsä tiedot. Automaattinen ratkaiseminen perustuisi määrämuodossa esitettyihin seikkoihin, joiden oikeellisuudesta voidaan koneellisesti varmistua riittävästi. Henkilötietojen käsittelyn riskitasoa laskisi myös se, että automaattinen ratkaiseminen olisi mahdollista rajoitusti vain niissä tapauksissa, kun asian ratkaiseminen ei edellytä tapauskohtaista harkintaa tai käsittelijä on arvioinut tapauskohtaista harkintaa koskevat seikat. Oikaisuvaatimuksen automaattinen ratkaiseminen edistäisi oikaisuvaatimusten viivytyksetöntä käsittelyä ja verovelvollinen saisi nopeammin päätöksen vaatimuksiinsa. Verohallinto voisi suunnata automatisoinnin johdosta vapautuvia virkailijaresursseja tapauskohtaista harkintaa edellyttävien oikaisuvaatimusten käsittelyyn, jolloin myös näiden oikaisuvaatimusten käsittely nopeutuisi. Verotuksessa käsiteltävät henkilötiedot ja tietojen käsittelytavat perustuvat lakiin eikä tietojen käsittely verotuksessa perustu luonnollisen henkilön sellaisten ominaisuuksien arviointiin, joihin henkilö ei itse voi vaikuttaa. Esityksessä ehdotettavat muutokset eivät vaaranna käsittelyn oikeasuhtaisuutta, koska tietojen käsittelyn tarkoituksena on laissa säädetyn verotuksen tai muun laissa säädetyn tehtävän toimittaminen eikä ehdotettavilla säännöksillä puututa henkilötietojen käsittelyyn muutoin. Ehdotettua oikaisuvaatimuksia koskevaa sääntelyä voidaan edellä mainituista syistä pitää tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 3 kohdassa tarkoitettulla tavalla yleisen edun mukaisena ja rekisteröidyn kannalta oikeasuhteisena ja henkilötietojen käsittelyyn liittyvää riskitasoa vähäisenä.

Maksujärjestelyyn ryhtymistä koskevilla asioilla oikeus vaatia ihmisen osallistumista ehdotetaan toteuttavaksi niin, että luonnollinen henkilö, joka pyytää maksujärjestelyä Verohallinnon sähköisessä palvelussa, voisi samalla vaatia, että Verohallinto ei ratkaise asiaa automaattisesti. Jos pyyntö olisi esitetty, Verohallinto voisi ratkaista asian automaattisesti vain, jos maksujärjestelypyyntö hyväksytään. Oikeus vaatia ihmisen osallistumista on välttämätöntä toteuttaa muulla tavoin kuin oikaisuvaatimuksella, koska maksujärjestelystä ei tehdä muutoksenhakuelpoista hallintopäätöstä. Ehdotettu sääntely mahdollistaisi luonnollisen henkilön maksujärjestelyasioiden joutuisan käsittelyn silloin, kun lopputulos on verovelvollisen hakemuksen mukainen. Ehdotettua maksujärjestelyasioita koskevaa sääntelyä voidaan edellä mainituista syistä pitää tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 3 kohdassa tarkoitettulla tavalla yleisen edun mukaisena ja oikeasuhteisena.

Ennakkopidätysprosenttia ja ennakkoveroa koskevilla asioilla oikeus vaatia ihmisen osallistumista toteutuisi siten, että luonnollisella henkilöllä olisi oikeus pyytää pidätysprosentin tai ennakkoveron uudelleen määräämistä ja tehdä oikaisuvaatimus pyyntönsä johdosta saamasta päätöksestä siltä osin kuin pyyntöä ei hyväksytä. Poikkeus hallintolain 53 f §:n 1 momentissa tarkoitettua oikeussuojaedellytyksestä olisi välttämätön, jotta Verohallinto voi laskea verovelvollisille ja he saisivat verovuoden ennakkopidätysprosentit ja ennakkoverot ajoissa. Ehdotettua poikkeusta voidaan mainitusta syystä pitää tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 3 kohdassa tarkoitettulla tavalla yleisen edun mukaisena ja oikeasuhteisena.

Esityksen mukaan luonnollisella henkilöllä ei olisi oikeutta vaatia ihmisen osallistumista asian käsittelyyn veroilmoituksen ja perukirjan antamisajan pidentämistä, perunkirjoituksen toimittamisajan pidentämistä eikä veron täytäntöönpanon keskeyttämistä koskevassa asiassa. Edellä

mainituissa asioissa tehtyyn päätökseen ei saa hakea muutosta. Näissä asioissa hakemus voitaisiin hylätä tai jättää tutkimatta automaattisesti niissä selvissä tilanteissa, joissa asian ratkaiseminen ei edellytä tapauskohtaista harkintaa. Tällaisia tilanteita olisivat esimerkiksi määräajan pidentämisen hakeminen vasta sen jälkeen, kun säädetty määräaika on jo päättynyt, ja täytäntöpanon keskeytyksen hakeminen verolle silloin, kun kyseistä veroa koskevaa oikaisuvaatimusta ei ole vireillä tai kyseinen vero on jo maksettu. Hakemusten ratkaiseminen virkailijatyönä olisi tarpeetonta tällaisissa yksiselitteisen selvissä tapauksissa. Näissä tapauksissa riittäviksi suojatoimiksi on katsottava oikeus saada hakemukseen perusteltu päätös tai mahdollisuus saada tarvittaessa päätöstä koskevia lisätietoja Verohallinnolta. Ehdotettu poikkeus mahdollistaisi määräajan pidentämistä koskevien selvien asioiden viivytyksettömän ratkaisemisen. Ehdotettua poikkeusta voidaan mainitusta syyistä pitää tietosuojasetuksen 6 artiklan 3 kohdassa tarkoitettulla tavalla yleisen edun mukaisena ja oikeasuhteisena.

Arkaluonteiset tiedot

Perustuslakivaliokunta on arvioinut arkaluonteisten tietojen käsittelyä pitäen lähtökohtana, että yksityiselämän suojaan kohdistuvia rajoituksia on arvioitava kulloisessakin sääntely-yhteydessä perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten valossa (ks. PeVL 42/2016 vp, s. 2–3 ja siinä viitattut lausunnot). Merkityksellistä on ollut, että valiokunnan vakiintuneen käytännön mukaan lainsäätäjän liikkumavaraa rajoittaa henkilötietojen käsittelystä säädettyä erityisesti se, että henkilötietojen suoja osittain sisältyy perustuslain 10 §:n 1 momentissa turvatun yksityiselämän suojan piiriin. Lainsäätäjän tulee turvata tämä oikeus tavalla, jota voidaan pitää hyväksyttävänä perusoikeusjärjestelmän kokonaisuudessa.

Valiokunta on tämän vuoksi arvioinut erityisesti arkaluonteisten tietojen käsittelyn sallimisen koskevan yksityiselämään kuuluvan henkilötietojen suojan ydintä (PeVL 37/2013 vp, s. 2/I), minkä johdosta esimerkiksi tällaisia tietoja sisältävien rekisterien perustamista on arvioitava perusoikeuksien rajoitusedellytysten, erityisesti rajoitusten hyväksyttävyyden ja oikeasuhtaisuuden, kannalta (PeVL 29/2016 vp, s. 4–5 ja esimerkiksi PeVL 21/2012 vp, PeVL 47/2010 vp sekä PeVL 14/2009 vp). Valiokunta on antanut merkitystä luovutettavien tietojen luonteelle arkaluonteisina tietoina arvioidessaan tietojen saamista ja luovuttamista salassapitovelvollisuuden estämättä koskevan sääntelyn kattavuutta, täsmällisyyttä ja sisältöä (ks. esim. PeVL 38/2016 vp, s. 3).

Perustuslakivaliokunta on painottanut arkaluonteisten tietojen käsittelyn aiheuttamia uhkia. Valiokunnan mielestä arkaluonteisia tietoja sisältäviin laajoihin tietokantoihin liittyy tietoturvaan ja tietojen väärinkäyttöön liittyviä vakavia riskejä, jotka voivat viime kädessä muodostaa uhan henkilön identiteetille (PeVL 13/2016 vp, s. 4, PeVL 14/2009 vp, s. 3/I). Myös yleisen tietosuojasetuksen mukaan erityisiä henkilötietoja, jotka ovat arkaluonteisia perusoikeuksien ja -vapauksien kannalta, on suojeltava erityisen tarkasti, koska niiden käsittelyn asiayhteys voisi aiheuttaa huomattavia riskejä perusoikeuksille ja -vapauksille. Valiokunta on tämän johdosta kiinnittänyt erityistä huomiota siihen, että arkaluonteisten tietojen käsittely on syytä rajata täsmällisillä ja tarkkarajaisilla säännöksillä vain välttämättömään (ks. esim. PeVL 3/2017 vp, s. 5). Tällaista rajausta on valiokunnan uudemmassa käytännössä pidetty säätämisyjärjestyskysymyksenä (ks. esim. PeVL 15/2018 vp, s. 40).

Perustuslakivaliokunnan mukaan arkaluonteisten tietojen käsittelyä koskevaa sääntelyä on yleisen tietosuojasetuksen mahdollistamissa puitteissa edelleen syytä arvioida myös aiemman sääntelyn lakitasoisuutta koskevan käytännön pohjalta. Yleistä tietosuojasetusta yksityiskohteisemmän lakitasoisen sääntelyn tarve tulee kuitenkin perustella myös yleisen tietosuojasetuksen puitteissa tapauskohtaisesti. Sääntelyn tarpeen osalta on syytä kiinnittää huomiota myös

asetuksessa omaksuttuun riskiperusteiseen lähestymistapaan. Valiokunta painottaa, että myös arkaluonteisten henkilötietojen käsittelyä koskevan sääntelyn kohdalla on syytä pyrkiä selkeään ja ymmärrettävään lainsäädäntöön (PeVL 14/2018 vp, s. 5–6).

Perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännössä arkaluonteisiin tietoihin kuuluviksi luetaan sekä erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tiedot että perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännössä omaksumat niin sanotut valtiosääntöisesti arkaluonteiset tiedot. Valtiosääntöisesti arkaluonteisina tietoina perustuslakivaliokunta on pitänyt ainakin sosiaalihuollon asiakastietoja (PeVL 15/2018 vp, s. 38), luonnollisen henkilön yksityiskohtaisia tilitietoja (PeVL 48/2018 vp) ja maksukorttitietoja (PeVL 36/2020 vp, s. 3–4). Rikostuomioihin ja rikoksiin liittyvät henkilötiedot voidaan myös lukea valtiosääntöisesti arkaluonteisiksi (PeVL 15/2018 vp, s. 38). Niiden käsittelystä säädetään erikseen yleisen tietosuoja-asetuksen 10 artiklassa, jossa edellytetään asianmukaisten suojaomien säätämistä.

Tilanteissa, joissa arkaluonteisten tietojen käsittely olisi erityislainsäädännössä sallittua, voitaisiin niitä käsitellä myös automaattisessa päätöksenteossa, jos automaattiselta käsittelyltä edellytettävät vaatimukset täyttyisivät. Yleisen tietosuoja-asetuksen 22 artiklan 4 kohdan mukaan automatisoidut yksittäispäätökset eivät saa perustua 9 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuihin erityisiin henkilötietoryhmiin, paitsi jos sovelletaan 9 artiklan 2 kohdan a tai g alakohtaa ja asianmukaiset toimenpiteet rekisteröidyn oikeuksien ja vapauksien sekä oikeutettujen etujen suojaamiseksi on toteutettu. Rekisteröidyn oikeudet tulee kuitenkin arvioida yleisen tietosuoja-asetuksen 35 artiklassa säädetyn tietosuojan vaikutustenarvioinnin yhteydessä ja samoin tulee arvioida riittävät suojaomien osana automaattisen päätöksenteon käyttöönottoa.

Verotuksessa käsiteltävät erityiset henkilötietoryhmät ja valtiosääntöisesti arkaluonteiset tiedot

Verotuksessa käsitellään eräitä yleisen tietosuoja-asetuksen 9 artiklassa tarkoitettuja erityisiä henkilötietojen ryhmiä ja 10 artiklassa tarkoitettuja tietoja rikostuomioista ja rikkomuksista. Näitä ovat invaliditeettiprosenttia, kirkkokuntaa ja ammattiyhdistyksen jäsenmaksuja koskevat tiedot. Invalidivähennys on poistettu lailla 619/2021, jota sovelletaan verovuoden 2023 verotuksesta alkaen. Ehdotetussa erityislainsäädännössä tarkoitetuista asioista oikaisuvaatimusten käsittelyssä voi tulla periaatteessa käsiteltäväksi kirkkokuntaa ja ammattiyhdistyksen jäsenmaksuja koskevia tietoja, jos oikaisuvaatimus koskee kirkollisverovelvollisuutta tai jäsenmaksujen vähentämistä. Näitä asioita koskevien oikaisuvaatimusten määrä on kuitenkin vähäinen. Kirkollisvero määrätään verotusta toimitettaessa kirkon jäsenyyttä koskevan, väestötietojärjestelmästä saatavan tiedon perusteella ja ammattiyhdistysten jäsenmaksut vähennetään työmarkkinajärjestön antaman vuosi-ilmoituksen perusteella, eikä tarvetta oikaisuvaatimuksen tekemiseen ole aivan poikkeuksellisia virhetilanteita lukuun ottamatta. Tämän vuoksi myöskään tarvetta näitä asioita koskevien oikaisuvaatimusten käsittelyä automatisoinnille ei käytännössä ole.

Lisäksi verotuksen tietojärjestelmässä on yksittäistapauksissa terveydentilaa koskevia tietoja sekä vero- ja muita rikoksia, kuten kirjanpitorikoksia, koskevia tietoja. Ehdotetussa erityissääntelyssä tarkoitetuista tilanteista oikaisuvaatimusten ja määräajan pidentämistä koskevien pyyntöjen automaattisessa käsittelyssä voi tulla käsiteltäväksi verovelvollisen ilmoittamia terveydentilaa koskevia tietoja, jos verovelvollinen vaatii veronmaksukyvyyn alentumisvähennystä tai määräajan pidentämistä ja perustelee vaatimustaan esimerkiksi sairautellaan. Veronmaksukyvyyn alentumisvähennystä koskevien oikaisuvaatimusten käsittelyn automatisointi ei ole käytännössä mahdollista, koska vaatimuksen ratkaiseminen edellyttää verovelvollisen sairaudestaan esittämän vapaamuotoisen selvityksen tapauskohtaista tutkimista. Sama koskee myös vero- ja muita rikoksia koskevia tietoja.

Perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännössä tarkoitettuja valtiosääntöisesti arkaluonteisia tietoja, kuten sosiaalihuollon asiakastietoja, ei lähtökohtaisesti käsitellä ehdotetussa erityissääntelyssä Perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännössä valtiosääntöisesti arkaluonteisiin tietoihin luettuja yksityiskohtaisia tilitietoja tai maksukorttitietoja sisältyy lähinnä verovalvonnan aineistoihin, ei suoraan automaattisen päätöksenteon perusteena oleviin tietoihin.

Arkaluonteisten tietojen käsittely perustuu Verohallinnolle asetettuun lakisääteiseen velvoitteen toimittaa verotus voimassa olevan verolainsäädännön mukaisesti. Käsittely perustuu yleisen tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 2 kohdan g alakohtaan, jonka mukaan tietojen käsittely on sallittua muun muassa silloin, kun käsittely on tarpeen yleistä etua koskevasta syystä jäsenvaltion lainsäädännön nojalla. Verohallinto käsittelee yleisen tietosuoja-asetuksen tarkoittamia erityisiä henkilötietoryhmiä koskevia tietoja ja valtiosääntöisesti arkaluonteisia tietoja vain siinä määrin kuin niiden käsitteleminen on välttämätöntä verotuksen toimittamiseksi. Verotuksessa arvioinnin kohteena eivät ole henkilön henkilökohtaiset ominaisuudet, vaan taloudellinen tapahtuma tai tilanne, johon arkaluonteinen tieto liittyy. Arkaluonteisten tietojen käsittely on perusteltua ja oikeasuhteista myös rekisteröityjen kannalta, koska verotuksen yhdenmukaisuus ja yhdenvertaisuus edellyttävät samanlaisten menettelyiden noudattamista riippumatta siitä, liittyykö henkilöön arkaluonteista tietoa vai ei. Rekisteröidyllä olisi näissä asioissa tehtyjen automaattisten päätösten osalta samat oikeudet kuin muissa automaattisesti ratkaistussa asioissa. Verohallinnon automaattinen päätöksenteko ehdotetussa erityissääntelyssä tarkoitetuissa asioissa perustuisi mahdollisten arkaluonteisten tietojen käsittelyn osalta yleisen tietosuoja-asetuksen 22 artiklan 2 kohdan b alakohdan ohella 22 artiklan 4 kohtaan, jonka mukaan automaattiset päätökset eivät saa perustua 9 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuihin erityisiin henkilötietoryhmiin, paitsi jos sovelletaan 9 artiklan 2 kohdan a tai g alakohtaa ja asianmukaiset toimenpiteet rekisteröidyn oikeuksien ja vapauksien sekä oikeutettujen etujen suojaamiseksi on toteutettu.

Tulliverotuksessa ei käsitellä yleisen tietosuoja-asetuksen 9 artiklassa tarkoitettuja erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia henkilötietoja eikä asetuksen 10 artiklassa tarkoitettuja tietoja rikostuomioista tai rikkomuksista. Perustuslakivaliokunnan käytännössä tarkoitettuja valtiosääntöisesti arkaluonteisia tietoja ei myöskään lähtökohtaisesti sisälly tässä esityksessä tarkoitettuihin Tullin päätöksiin taikka niihin liittyviin tulli-ilmoitustietoihin tai asiakirjoihin. Tulliverotuksen tietojärjestelmässä on kuitenkin tietoja yksityiskohtaisista tilinumeroista, mikäli muutoksenhakija on valinnut tullien ja verojen takaisinmaksutavaksi suorituksen pankkitilille. Tilitieto ei kuitenkaan sellaisena ole automaattisen oikaisupäätöksenteon perusteena oleva tieto, mutta se on luettavissa oikaisupäätöksen liitteenä olevasta palautuslaskelmasta.

Verohallinnolla on velvoite toimittaa kirkollisverotus ja käsitellä kirkollisverotuksen toimittamiseksi uskonnollista vakaumusta eli kirkkokuntaa koskevia tietoja. Verotusmenettelylain 1 ja 6 §:n mukaan verotuksen toimittaa Verohallinto, ja Verohallinnon toimittamiin veroihin kuuluvat evankelis-luterilaisen kirkon ja ortodoksisen kirkkokunnan seurakunnalle suoritettava kirkollisvero. Invaliditeettiprosenttia koskevan terveyttä kuvaavan tiedon käsittely perustuu tuloverolain (1535/1992) 104 §:ssä säädettyyn kunnallisverotuksen invalidivähennyistä koskevaan sääntelyyn sekä autoverolain 26 §:ssä säädettyyn vamman perusteella myönnettävää vähennystä koskevaan sääntelyyn. Ammattiliiton jäsenyyttä kuvaavan ammattiyhdistyksen jäsenmaksuja koskevan tiedon käsittely perustuu tuloverolain 95 §:n tulohankkimisvähennyistä koskevaan sääntelyyn.

Rekisteröidyn oikeudet toteutetaan Verohallinnossa ja Tullissa yleisen tietosuoja-asetuksen mukaisesti siten kuin lakisääteisessä henkilötietojen käsittelyssä edellytetään. Esimerkiksi rekisteröidyn oikeus päästä omiin tietoihin ulottuu samalla tavoin arkaluonteisiin tietoihin kuin muihin verotustietoihin. Sama koskee virheen oikaisua, vaikka virheen korjaaminen tapahtuu kuitenkin pääasiassa verotuksen muutoksenhakukeinoin eikä yleisen tietosuoja-asetuksen nojalla, ellei

kysymys ole virheestä, joka ei vaikuta veron määrään. Lisäksi henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetussa laissa (650/2019) säädetään tarkemmin tarkastusoikeuden toteuttamisesta.

Yleisen tietosuoja-asetuksen edellyttäminä suojatoimina Verohallinto ja Tulli noudattavat erityisten henkilötietoryhmien ja myös valtiosääntöisesti arkaluonteisten tietojen osalta tietosuoja-lain 6 §:n 2 momentissa säädettyjä asianmukaisia ja erityisiä suojatoimia rekisteröidyn oikeuksien suojaamiseksi. Niiden ohella Verohallinto noudattaisi edellä mainittuja yleisen tietosuoja-asetuksen 22 artiklan 2 kohdan b alakohdan mukaisia automaattisen päätöksenteon edellyttämiä asianmukaisia toimenpiteitä rekisteröidyn oikeuksien ja vapauksien sekä oikeutettujen etujen suojaamiseksi.

Lapsen asema

Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota siihen, että yleisessä tietosuoja-asetuksessa kiinnitetään huomiota lapsen erityiseen suojan tarpeeseen henkilötietoja käsiteltäessä (ks. esim. PeVL 7/2019, s. 8). Asetuksen johdanto-osan 71 kappaleen mukaan automaattista päätöksentekoa ei saisi kohdistaa lapseen.

Verotusta koskevassa päätöksenteossa automatiikkaa ei kohdisteta erityisesti lapsiin, vaan päätökset kohdistuvat henkilöihin samalla tavoin riippumatta siitä, onko kysymys täysivaltaisesta vai vajaavaltaisesta henkilöstä. Verotus perustuu aina lakiin, ja verotuksen toimittamisessa ja päätöksenteossa on noudatettava yhdenvertaisuuden periaatetta. Verotuksen toimittamisessa ei ole merkitystä sillä, onko päätöksenteon kohteena täysivaltainen henkilö vai lapsi. Edellä to-dettu koskee vastaavasti myös tulliverotusta.

Lapsen huoltaja voi hoitaa lapsen veroasioita sähköisesti OmaVero-palvelussa, esimerkiksi pyytää lisäaikaa veroilmoituksen antamiselle ja tehdä oikaisuvaatimuksen lapsen verotuksesta. Lapsi voi myös itse asioida OmaVero-palvelussa, jos hän voi tunnistautua esimerkiksi pankki-tunnuksilla. Ehdotetussa erityislainsäädännössä tarkoitettuja asioita voi myös panna vireille pa-perilomakkeella, joiden tiedot luetaan optisesti Verohallinnon tietojärjestelmään. Automaatti-nen päätös voidaan tehdä sekä sähköisesti että lomakkeella esitetyn vaatimuksen perusteella. Määräajan pidentämistä ja maksujärjestelyä koskevan asian voi panna vireille myös suullisesti, jolloin virkailija ratkaisee asian. Koska samat asiointitavat ovat käytettävissä myös lapsen asi-oissa, ehdotetulla erityissääntelyllä ei ole vaikutusta lasten ja heidän huoltajiensa tosiasiallisiin asiointimahdollisuuksiin eikä lasta koskevien asioiden käsittelyaikoihin Verohallinnossa. Eh-dotettu erityissääntely ei siten tosiallisestikaan aseta lasta muita verovelvollisia heikompaan asemaan verotusmenettelyssä.

Julkisuusperiaate

Perustuslain 12 §:n 2 momentin mukaan viranomaisen hallussa olevat asiakirjat ja muut tallen-teet ovat julkisia, jollei niiden julkisuutta ole välttämättömien syiden vuoksi lailla erikseen ra-joitettu. Jokaisella on oikeus saada tieto julkisesta asiakirjasta ja tallenteesta.

Esityksessä tarkoitettut automaatioissa käsiteltävät verotustiedot ja verotuspäätökset ovat salassa pidettäviä verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annetun lain (1346/1999) 1 ja 4 §:n nojalla. Lain 5 §:ssä säädettyihin tuloverotuksen julkisiin tietoihin tai 6 §:ssä säädettyihin kiin-teistöverotuksen julkisiin tietoihin ei sisälly tietoa siitä, että verotuspäätös tehdään automaati-ossa. Valmisteverotustietoja ja -päätöksiä koskevat tiedot ovat salassa pidettäviä muilta osin uudella valmisteverotuslailla (182/2010) kumotun vuoden 1994 valmisteverotuslain

(1469/1994) 66 ja 67 §:n nojalla. Autoverotusta koskevien tietojen ja verotuspäätösten salassapito perustuu muilta osin kumotun vuoden 1994 autoverolain (1482/1994) 86, 87 ja 88 §:ään. Ajoneuvoverolain 63 §:ssä säädetään ajoneuvoveroa koskevien tietojen julkisuudesta. Tullikoodexin 12 artiklan nojalla kaikki tulliviranomaisen tehtäviensä hoidon yhteydessä saamat luottamukselliset tai luottamuksellisina annetut tiedot on pidettävä salassa. Tämän lisäksi sovelletaan julkisuuslain salassapitosäännöksiä ja, siltä osin kuin on kyse henkilötietojen käsittelystä, tietosuojalain ja henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetun lain säännöksiä.

Automaattiseen päätöksentekoon liittyvien kuvausten, käyttöönottopäätösten ja menettelyä koskevien asiakirjojen julkisuus toteutuu yleislakien eli hallintolain, tiedonhallintalain ja muun muassa julkisuuslain mukaisesti. Verohallinnossa voisi tiedon antaminen verovalvontatoimeen liittyvästä seikasta vaarantaa valvonnan tai sen tarkoituksen toteutumisen siten kuin julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 15 kohdassa säädetään. Näissä tilanteissa kaikkia valvontatoimeen liittyviä tietoja ei voitaisi antaa julkisuuteen eikä myöskään asianosaiselle.

Arvio säätämisyjärjestyksestä

Lakiehdotusten ei arvioida olevan ongelmallisia perustuslain 6 §:n 1 momentin, 10 §:n 1 momentin, 12 §:n 2 momentin tai 21 §:n säännösten kannalta. Lakiehdotuksissa on käytetty asianmukaisesti yleisen tietosuojasetuksen sallimaa liikkumavaraa.

Edellä mainituilla perusteilla lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä. Hallitus pitää kuitenkin suotavana, että perustuslakivaliokunta antaisi asiassa lausunnon.

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

verotusmenettelystä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan verotusmenettelystä annetun lain (1558/1995) 51 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 1079/2005, ja
lisätään lakiin uusi 26 f § seuraavasti:

26 f §

Asian automaattinen ratkaiseminen

Poiketen siitä, mitä hallintolain 53 e §:n 4 momentissa säädetään, myös oikaisuvaatimusta koskeva asia voidaan ratkaista automaattisesti, jos:

1) verovelvollinen esittää oikaisuvaatimuksessaan uuden vaatimuksen tai uutta selvitystä ja oikaisuvaatimus hyväksytään;

2) päätös kumotaan verovelvollisen oikaisuvaatimuksen johdosta ja Verohallinto käsittelee asian uudelleen; taikka

3) verovelvollisen oikaisuvaatimuksen johdosta tehdään täydentävä verotuspäätös.

Poiketen siitä, mitä hallintolain 53 f §:n 1 momentissa säädetään, veroilmoituksen, muun ilmoituksen tai tietojen antamisajan pidentämistä koskeva asia voidaan ratkaista automaattisesti myös, jos luonnollisen henkilön vaatimusta ei hyväksytä.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettu asia voidaan ratkaista automaattisesti vain, jos hallintolain 53 e §:n 2 momentissa säädettyt asian automaattisen ratkaisemisen edellytykset täyttyvät.

Mitä edellä tässä pykälässä säädetään verovelvollisesta, koskee myös tiedonantovelvollista, muuta ilmoitusvelvollista ja verosta vastuussa olevaa.

51 §

Verotuspäätös ja verotustodistus

Verovelvolliselle lähetetään verotuksesta verotuspäätös selvityksineen verotuksen perusteista ja ohjeet siitä, miten verotukseen voidaan hakea muutosta. Selvitykseen merkitään tiedot verovelvollisen tuloista ja varoista, veroista ja maksuista, veronpalautuksesta ja jäännösverosta sekä verovelvollisen yksilöintitiedot ja verotuksen toimittanut viranomaisen yhteystietoineen. Verotuspäätökseen sovelletaan lisäksi, mitä hallintolain 53 g §:n 1 momentissa säädetään asian automaattisesta ratkaisemisesta ilmoittamisesta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

2.

Laki

oma-aloitteisten verojen verotusmenettelystä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan oma-aloitteisten verojen verotusmenettelystä annetun lain (768/2016) 53 §, sellaisena kuin se on laissa 16/2018, ja
muutetaan 35 §:n 4 ja 5 momentti, 52 §:n 2 momentti ja 55 §:n 1 momentti seuraavasti:

35 §

Myöhästymismaksu

Verovelvolliselle on varattava tilaisuus selvityksen antamiseen 7 §:ssä säädetyllä tavalla ennen myöhästymismaksun määräämistä, ellei verovelvollisen kuuleminen ennen myöhästymismaksun määräämistä ole ilmeisen tarpeetonta. Jos myöhästymismaksua määrätään enintään 200 euroa, on tilaisuus selvityksen antamiseen varattava vain, jos se on erityisestä syystä tarpeen.

Myöhästymismaksu jätetään määräämättä, jos ilmoituksen antaminen on viivästynyt verovelvollisesta riippumattomasta syystä tai laiminlyönnille on pätevä syy tai muu erityinen syy. Myöhästymismaksua ei määrätä, jos myöhässä ilmoitetulle verolle määrätään veronkorotus.

52 §

Päätöksen antaminen

Verohallinnon on annettava verovelvolliselle päätös 12–15 §:ssä tarkoitetussa asiassa.

55 §

Päätöksen sisältö

Päätöksestä on käytävä ilmi päätöksen tehnyt viranomaisen yhteystietoineen, verovelvollisen yksilöintitiedot, päätöksen perustelut ja tieto siitä, miten asia on ratkaistu. Päätökseen sovelletaan lisäksi, mitä hallintolain 53 g §:n 1 momentissa säädetään automaattisesta ratkaisemisesta ilmoittamisesta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Lain 35 §:n 4 ja 5 momenttia sovelletaan ensimmäisen kerran lain voimaantulopäivänä ja sen jälkeen alkavalta verokaudelta sekä lain voimaantulopäivän jälkeen päättyvältä 11 §:n 3 momentissa tarkoitetulta verokaudelta määrättävään myöhästymismaksuun.

Ennen lain voimaantuloa päättyneeltä verokaudelta määrättävään myöhästymismaksuun sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

3.

Laki

veronkantolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan veronkantolain (11/2018) 68 § ja 69 §:n 1 momentti ja
lisätään 43 §:ään uusi 5 momentti sekä lakiin uusi 67 a § seuraavasti:

43 §

Maksujärjestelyn edellytykset

Verojen maksujärjestelyyn ryhtymistä koskeva asia voidaan ratkaista automaattisesti, jos hallintolain 53 e §:n 2 momentissa säädetyt asian automaattisen ratkaisemisen edellytykset täyttyvät. Maksujärjestelyyn ryhtymistä koskevassa asiassa ei sovelleta hallintolain 53 f §:n 1 momenttia. Jos luonnollinen henkilö esittää pyynnön maksujärjestelyyn ryhtymisestä Verohallinnon sähköisessä palvelussa, hän voi samassa yhteydessä vaatia, että asiaa ei ratkaista automaattisesti. Verohallinto voi tällöin ratkaista asian automaattisesti vain, jos pyyntö hyväksytään. Verohallinnon on asian vireillepanon yhteydessä ilmoitettava, että vaatimuksesta huolimatta asia voidaan ratkaista automaattisesti, jos pyyntö hyväksytään.

13 luku

Erinäiset säännökset

67 a §

Keskeytysasian automaattinen ratkaiseminen

Poiketen siitä, mitä hallintolain 53 f §:n 1 momentissa säädetään, verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetun lain 12 §:ssä tarkoitettu keskeytysmääräyksen antamista koskeva asia voidaan ratkaista automaattisesti myös, jos luonnollisen henkilön vaatimusta ei hyväksytä. Asia voidaan ratkaista automaattisesti vain, jos hallintolain 53 e §:n 2 momentissa säädetyt asian automaattisen ratkaisemisen edellytykset täyttyvät.

68 §

Myöhästymismaksun perimättä jättäminen

Valtiovarainministeriön asetuksella voidaan säätää, että myöhästymismaksuja ei peritä ajalta, jolta veroilmoituksen antaminen on viivästynyt verovelvollisista riippumattomien esteiden vuoksi.

69 §

Päätöksen sisältö

Tämän lain nojalla annetusta päätöksestä on käytävä ilmi päätöksen tehnyt viranomaisen yhteystietoineen, verovelvollisen yksilöintitiedot, päätöksen perustelut ja tieto siitä, miten asia on ratkaistu. Päätökseen sovelletaan lisäksi, mitä hallintolain 53 g §:n 1 momentissa säädetään asian automaattisesta ratkaisemisesta ilmoittamisesta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Lain 68 §:ää sovelletaan ensimmäisen kerran lain voimaantulopäivänä ja sen jälkeen alkavalta oma-aloitteisten verojen verotusmenettelystä annetussa laissa tarkoitetulta verokaudelta sekä lain voimaantulopäivän jälkeen päättyvältä mainitun lain 11 §:n 3 momentissa tarkoitetulta verokaudelta määrättävään myöhästymismaksuun.

Ennen lain voimaantuloa päättyneeltä oma-aloitteisten verojen verotusmenettelystä annetussa laissa tarkoitetulta verokaudelta määrättävään myöhästymismaksuun sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

4.

Laki

ennakkoperintälain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ennakkoperintälain (1118/1996) 7 a §:n 1 momentti ja 48 §:n 3 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 7 a §:n 1 momentti laissa 1070/2003 ja 48 §:n 3 momentti laissa 775/2016, sekä *lisätään* lakiin siitä lailla 1225/2006 kumotun 7 §:n tilalle uusi 7 § ja lailla 775/2016 kumotun 32 §:n tilalle uusi 32 § seuraavasti:

7 §

Suorituksen saajaa koskevan asian ratkaiseminen automaattisesti

Poiketen siitä, mitä hallintolain (434/2003) 53 f §:n 1 momentissa säädetään, pidätysprosenttia ja ennakonkannossa maksettavaa veroa koskeva päätös voidaan tehdä automaattisesti sen estämättä, että luonnollinen henkilö ei saa vaatia päätökseen oikaisua.

Asian automaattisessa ratkaisemisessa noudatetaan muutoin, mitä verotusmenettelystä annetun lain 26 f §:ssä säädetään.

7 a §

Päätöksen sisältö

Kirjallisesta päätöksestä on käytävä ilmi päätöksen tehnyt viranomaisen yhteystietoineen, vero- tai maksuvelvollisen yksilöintitiedot, päätöksen perustelut ja tieto siitä, miten asia on ratkaistu. Päätökseen sovelletaan lisäksi, mitä hallintolain 53 g §:n 1 momentissa säädetään asian automaattisesta ratkaisemisesta ilmoittamisesta.

32 §

Rekisteröintiä koskeva päätös

Verohallinnon on annettava asianomaiselle päätös ennakkoperintärekisteriä ja työnantajarekisteriä koskevassa rekisteröintiasiassa.

48 §

Muutoksenhaku

Muutosta ei kuitenkaan saa hakea päätökseen, jolla on päätetty olla antamatta ennakkoratkaisu.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

5.

Laki

perintö- ja lahjaverolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään perintö- ja lahjaverolakiin (378/1940) uusi 33 b § seuraavasti:

33 b §

Asian automaattiseen ratkaisemiseen sovelletaan, mitä verotusmenettelystä annetun lain (1558/1995) 26 f §:ssä säädetään.

Sen lisäksi, mitä verotusmenettelystä annetun lain 26 f §:ssä säädetään, perunkirjoituksen toimittamisajan pidentämistä koskeva asia voidaan hallintolain 53 f §:n 1 momentissa säädetystä poiketen ratkaista automaattisesti myös, jos luonnollisen henkilön vaatimusta ei hyväksytä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

6.

Laki

ajoneuvoverolain 22 ja 45 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ajoneuvoverolain (1281/2003) 22 ja 45 §, sellaisena kuin niistä on 45 § laissa 1065/2014, seuraavasti:

22 §

Verolipun tiedot

Verotuksen toimittamisessa käytettyjen tietojen ja veron suorittamiseksi tarpeellisten tietojen lisäksi verolippuun voidaan merkitä tiedot samasta ajoneuvosta aikaisemmin suorittamatta olevista ajoneuvoveroista, niille laskettavista viivästysseuraamuksista sekä siitä, kenelle vero on näiltä ajoilta maksuunpantu. Verolippuun merkitään myös verovelvollisen edeltävältä verokaudelta kannettavaksi tai palautettavaksi siirrettyjen verojen määrä. Verolippuun sovelletaan lisäksi, mitä hallintolain (434/2003) 53 g §:n 1 momentissa säädetään asian automaattisesta ratkaisemisesta ilmoittamisesta.

Verolippuun ei sovelleta hallintolain 44 ja 45 §:n säännöksiä.

45 §

Veronkorotus

Jos verovelvollinen on ilman pätevää syytä antanut asiakirjan tai muun tiedon puutteellisena, erehdyttävänä tai vääränä ja menettely on ollut omiaan aiheuttamaan sen, että verovelvolliselle olisi voinut jäädä veroa maksuunpanematta tai veroa olisi palautettu liikaa, maksuunpannaan veronkorotusta vähintään 100 euroa mutta enintään 2 000 euroa.

Jälkiverotuksena maksuunpantavaa veroa voidaan korottaa enintään kolminkertaiseksi, jos verovelvollisen menettelyä veron välttämiseksi voidaan pitää törkeänä.

Korotuksen suuruutta määrättäessä otetaan huomioon menettelyn moitittavuus, toistuvuus ja muut näihin rinnastettavat seikat.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Veronkorotus määrätään lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaisesti 31 päivään joulukuuta 2024.

7.

Laki

tullilain 88 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään tullilain (304/2016) 88 §:ään uusi 5 momentti seuraavasti:

88 §

Oikaisuvaatimus

Poiketen siitä, mitä hallintolain 53 e §:n 4 momentissa säädetään, tulliverotusta koskeva muun asianosaisen kuin tulliasiamiehen oikaisuvaatimus, jossa esitetään uusi vaatimus tai uutta selvitystä, voidaan ratkaista automaattisesti, jos vaatimus hyväksytään. Oikaisuvaatimuksen automaattinen ratkaiseminen edellyttää lisäksi, että hallintolain 53 e §:n 2 momentissa säädetyt asian automaattisen ratkaisemisen edellytykset täyttyvät.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

8.

Laki

kiinteistöverolain 22 ja 24 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kiinteistöverolain (654/1992) 22 §:n 4 momentti ja 24 §:n 2 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 22 §:n 4 momentti laissa 19/2018 ja 24 §:n 2 momentti laissa 1087/2005, seuraavasti:

22 §

Verotuksen toimittaminen

Verotuksessa noudatettaviin yleisiin periaatteisiin, asioiden yhdessä käsittelemiseen, kuulemiseen, asian automaattiseen ratkaisemiseen ja päätöksen perustelemiseen sovelletaan, mitä niistä verotusmenettelystä annetussa laissa säädetään.

24 §

Verotuspäätös

Verotuspäätökseen merkitään verovelvollisen yksilöintitiedot ja verotuksen toimittanut viranomaisen yhteystietoineen, kiinteistöt, joista verovelvollisen on suoritettava veroa, näiden kiinteistöjen arvot sekä suoritettavan veron määrä. Jos rakennus sijoittuu 12–14 §:ssä tarkoitettuihin luokkiin, myös tämä merkitään verotuspäätökseen. Verotuspäätökseen sovelletaan lisäksi, mitä hallintolain 53 g §:n 1 momentissa säädetään asian automaattisesta ratkaisemisesta ilmoittamisesta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

9.

Laki

autoverolain 65 ja 67 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan autoverolain (777/2020) 65 §:n 1 momentti ja 67 §:n 1 momentti seuraavasti:

65 §

Verotuksessa noudatettavat yleiset säännökset

Jollei tässä laissa toisin säädetä, verotusmenettelyyn sovelletaan, mitä verotusmenettelystä annetun lain (1558/1995), jäljempänä *verotusmenettelylaki*, 26 §:n 1–4 ja 6 momentissa sekä 26 a, 26 c ja 26 f §:ssä tai niiden nojalla säädetään verotuksen yleisistä menettelysäännöksistä.

67 §

Päätöksen sisältö ja perustelevinen

Päätöksestä on käytävä ilmi verovelvollisen tai hakijan yksilöintitiedot, tieto siitä, miten asia on ratkaistu, päätöksen tehnyt viranomainen yhteystietoineen ja ohjeet siitä, miten päätökseen voidaan hakea muutosta. Päätökseen sovelletaan lisäksi, mitä hallintolain 53 g §:n 1 momentissa säädetään asian automaattisesta ratkaisemisesta ilmoittamisesta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

10.

Laki

tonnistoverolain 31 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan tonnistoverolain (476/2002) 31 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 31/2018, seuraavasti:

31 §

Verotuksen toimittaminen

Tonnistoverotus toimitetaan verotusmenettelystä annetun lain (1558/1995) 3 §:ssä tarkoitulta verovuodelta. Verotuksen toimittamiseen, asian automaattiseen ratkaisemiseen, verotuksen päättymiseen, täydentävään verotuspäätökseen, verotarkastukseen, verotuksen oikaisuun, veronkorotukseen, myöhästymismaksuun, jäännösverolle määrättävään ja veronpalautukselle maksettavaan korkoon ja seurannaismuutokseen sovelletaan verotusmenettelystä annettua lakia, veronlisäyksestä ja viivekorosta annettua lakia (1556/1995) sekä veronkantolakia (11/2018). Tonnistoveron kanton, perintään ja palauttamiseen sovelletaan veronkantolakia.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

11.

Laki

arvonlisäverolain 175 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan arvonlisäverolain (1501/1993) 175 §, sellaisena kuin se on laissa 529/2010, seuraavasti:

175 §

Verohallinnon on annettava asianomaiselle päätös rekisteröintiä ja 13 a §:ssä tarkoitetun verovelvollisuusryhmän muodostamista ja purkamista koskevassa asiassa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 20.10.2022

Pääministeri

Sanna Marin

Valtiovarainministeri Annika Saarikko

1.

Laki

verotusmenettelystä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan verotusmenettelystä annetun lain (1558/1995) 51 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 1079/2005, ja
lisätään lakiin uusi 26 f § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

26 f §

Asian automaattinen ratkaiseminen

Poiketen siitä, mitä hallintolain 53 e §:n 4 momentissa säädetään, myös oikaisuvaatimusta koskeva asia voidaan ratkaista automaattisesti, jos:

1) verovelvollinen esittää oikaisuvaatimuksessaan uuden vaatimuksen tai uutta selvitystä ja oikaisuvaatimus hyväksytään;

2) päätös kumotaan verovelvollisen oikaisuvaatimuksen johdosta ja Verohallinto käsittelee asian uudelleen; taikka

3) verovelvollisen oikaisuvaatimuksen johdosta tehdään täydentävä verotuspäätös.

Poiketen siitä, mitä hallintolain 53 f §:n 1 momentissa säädetään, veroilmoituksen, muun ilmoituksen tai tietojen antamisajan pidentämisestä koskeva asia voidaan ratkaista automaattisesti myös, jos luonnollisen henkilön vaatimusta ei hyväksytä.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettu asia voidaan ratkaista automaattisesti vain, jos hallintolain 53 e §:n 2 momentissa säädetty asian automaattisen ratkaisemisen edellytykset täyttyvät.

Mitä edellä tässä pykälässä säädetään verovelvollisesta, koskee myös tiedonantovelvollista, muuta ilmoitusvelvollista ja verosta vastuussa olevaa.

51 §

51 §

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Verotuspäätös ja verotustodistus

Verotuspäätös ja verotustodistus

Verovelvolliselle lähetetään verotuksesta verotuspäätös selvityksineen verotuksen perusteista ja ohjeet siitä, miten verotukseen voidaan hakea muutosta. Selvitykseen merkitään tiedot verovelvollisen tuloista ja varoista, veroista ja maksuista, veronpalautuksesta ja jäännösverosta sekä verovelvollisen yksilöintitiedot ja verotuksen toimittanut viranomaisen yhteystietoineen.

Verovelvolliselle lähetetään verotuksesta verotuspäätös selvityksineen verotuksen perusteista ja ohjeet siitä, miten verotukseen voidaan hakea muutosta. Selvitykseen merkitään tiedot verovelvollisen tuloista ja varoista, veroista ja maksuista, veronpalautuksesta ja jäännösverosta sekä verovelvollisen yksilöintitiedot ja verotuksen toimittanut viranomaisen yhteystietoineen. *Verotuspäätökseen sovelletaan lisäksi, mitä hallintolain 53 g §:n 1 momentissa säädetään asian automaattisesta ratkaisemisesta ilmoittamisesta.*

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

2.

Laki

oma-aloitteisten verojen verotusmenettelystä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan oma-aloitteisten verojen verotusmenettelystä annetun lain (768/2016) 53 §, sellaisena kuin se on laissa 16/2018, ja
muutetaan 35 §:n 4 ja 5 momentti, 52 §:n 2 momentti ja 55 §:n 1 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

35 §

35 §

Myöhästymismaksu

Myöhästymismaksu

Verovelvolliselle on varattava tilaisuus selvityksen antamiseen 7 §:ssä säädetyllä tavalla ennen myöhästymismaksun määräämistä, jos se on erityisestä syystä tarpeen.

Verovelvolliselle on varattava tilaisuus selvityksen antamiseen 7 §:ssä säädetyllä tavalla ennen myöhästymismaksun määräämistä, *ellei verovelvollisen kuuleminen ennen myöhästymismaksun määräämistä ole ilmeisen tarpeetonta. Jos myöhästymismaksua määrätään enintään 200 euroa, on tilaisuus selvityksen antamiseen varattava vain*, jos se on erityisestä syystä tarpeen.

Myöhästymismaksu voidaan jättää määräämättä, jos veroilmoituksen myöhässä antaminen johtuu yleisessä tietoverkossa tai Verohallinnon sähköisessä asiointipalvelussa olevasta toimintahäiriöstä. Myöhästymismaksua ei määrätä, jos myöhässä ilmoitetulle verolle määrätään veronkorotus.

Myöhästymismaksu jätetään määräämättä, jos *ilmoituksen antaminen on viivästynyt verovelvollisesta riippumattomasta syystä tai laiminlyönnille on pätevä syy tai muu erityinen syy*. Myöhästymismaksua ei määrätä, jos myöhässä ilmoitetulle verolle määrätään veronkorotus.

52 §

52 §

Päätöksen antaminen

Päätöksen antaminen

Verohallinnon on annettava verovelvolliselle päätös 15 §:n 5 ja 6 momentissa tarkoitettussa asiassa.

Verohallinnon on annettava verovelvolliselle päätös *12–15 §:ssä* tarkoitettussa asiassa.

55 §

55 §

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Päätöksen sisältö

Päätöksestä on käytävä ilmi päätöksen tehnyt viranomainen yhteystietoineen, verovelvollisen yksilöintitiedot, päätöksen perustelut ja tieto siitä, miten asia on ratkaistu.

Päätöksen sisältö

Päätöksestä on käytävä ilmi päätöksen tehnyt viranomainen yhteystietoineen, verovelvollisen yksilöintitiedot, päätöksen perustelut ja tieto siitä, miten asia on ratkaistu. *Päätökseen sovelletaan lisäksi, mitä hallintolain 53 g §:n 1 momentissa säädetään automaattisesta ratkaisemisesta ilmoittamisesta.*

*Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .
Lain 35 §:n 4 ja 5 momenttia sovelletaan ensimmäisen kerran lain voimaantulopäivänä ja sen jälkeen alkavalta verokaudelta sekä lain voimaantulopäivän jälkeen päättyvältä 11 §:n 3 momentissa tarkoitetulta verokaudelta määrättävään myöhästymismaksuun.*

Ennen lain voimaantuloa päättyneeltä verokaudelta määrättävään myöhästymismaksuun sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

3.

Laki

veronkantolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan veronkantolain (11/2018) 68 § ja 69 §:n 1 momentti ja
lisätään 43 §:ään uusi 5 momentti sekä lakiin uusi 67 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

43 §

Maksujärjestelyn edellytykset

Verojen maksujärjestelyyn ryhtymistä koskeva asia voidaan ratkaista automaattisesti, jos hallintolain 53 e §:n 2 momentissa säädettyt asian automaattisen ratkaisemisen edellytykset täyttyvät. Maksujärjestelyyn ryhtymistä koskevassa asiassa ei sovelleta hallintolain 53 f §:n 1 momenttia. Jos luonnollinen henkilö esittää pyynnön maksujärjestelyyn ryhtymisestä Verohallinnon sähköisessä palvelussa, hän voi samassa yhteydessä vaatia, että asiaa ei ratkaista automaattisesti. Verohallinto voi tällöin ratkaista asian automaattisesti vain, jos pyyntö hyväksytään. Verohallinnon on asian vireillepanon yhteydessä ilmoitettava, että vaatimuksesta huolimatta asia voidaan ratkaista automaattisesti, jos pyyntö hyväksytään.

13 luku

Erinäiset säännökset

13 luku

Erinäiset säännökset

67 a §

Keskeytysasian automaattinen ratkaiseminen

Poiketen siitä, mitä hallintolain 53 f §:n 1 momentissa säädetään, verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetun lain 12 §:ssä tarkoitettu keskeytysmääräyksen antamista koskeva asia voidaan ratkaista automaattisesti myös, jos luonnollisen henkilön vaatimusta ei

68 §

Myöhästymismaksun perimättä jättäminen

Verohallinto voi jättää oma-aloitteisten verojen verotusmenettelystä annetun lain 35 §:ssä tarkoitetun myöhästymismaksun osaksi tai kokonaan perimättä, jos mainitun lain 16 §:ssä tarkoitetun veroilmoituksen antaminen on viivästynyt verovelvollisesta riippumattomasta syystä, pätevästä syystä tai muusta erityisestä syystä.

Valtiovarainministeriön asetuksella voidaan säätää, että myöhästymismaksuja ei peritä ajalta, jolta veroilmoituksen antaminen on viivästynyt verovelvollisista riippumattomien esteiden vuoksi.

69 §

Päätöksen sisältö

Tämän lain nojalla annetusta päätöksestä on käytävä ilmi päätöksen tehnyt viranomainen yhteystietoineen, verovelvollisen yksilöintitiedot, päätöksen perustelut ja tieto siitä, miten asia on ratkaistu.

68 §

hyväksytty. Asia voidaan ratkaista automaattisesti vain, jos hallintolain 53 e §:n 2 momentissa säädettyt asian automaattisen ratkaisemisen edellytykset täyttyvät.

Myöhästymismaksun perimättä jättäminen

Valtiovarainministeriön asetuksella voidaan säätää, että myöhästymismaksuja ei peritä ajalta, jolta veroilmoituksen antaminen on viivästynyt verovelvollisista riippumattomien esteiden vuoksi.

69 §

Päätöksen sisältö

Tämän lain nojalla annetusta päätöksestä on käytävä ilmi päätöksen tehnyt viranomainen yhteystietoineen, verovelvollisen yksilöintitiedot, päätöksen perustelut ja tieto siitä, miten asia on ratkaistu. *Päätökseen sovelletaan lisäksi, mitä hallintolain 53 g §:n 1 momentissa säädetään asian automaattisesta ratkaisemisesta ilmoittamisesta.*

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Lain 68 §:ää sovelletaan ensimmäisen kerran lain voimaantulopäivänä ja sen jälkeen alkavalta oma-aloitteisten verojen verotusmenettelystä annetussa laissa tarkoitetulta verokaudelta sekä lain voimaantulopäivän jälkeen päättyvältä mainitun lain 11 §:n 3 momentissa tarkoitetulta verokaudelta määrättävään myöhästymismaksuun.

Ennen lain voimaantuloa päättyneeltä oma-aloitteisten verojen verotusmenettelystä an-

Voimassa oleva laki

Ehdotus

tussa laissa tarkoitettulta verokaudelta määrättävään myöhästymismaksuun sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

4.

Laki

ennakkoperintälain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ennakkoperintälain (1118/1996) 7 a §:n 1 momentti ja 48 §:n 3 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 7 a §:n 1 momentti laissa 1070/2003 ja 48 §:n 3 momentti laissa 775/2016, sekä *lisätään* lakiin siitä lailla 1225/2006 kumotun 7 §:n tilalle uusi 7 § ja lailla 775/2016 kumotun 32 §:n tilalle uusi 32 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

7 §

Suorituksen saajaa koskevan asian ratkaiseminen automaattisesti

Poiketen siitä, mitä hallintolain (434/2003) 53 f §:n 1 momentissa säädetään, pidätysprosenttia ja ennakonkannossa maksettavaa veroa koskeva päätös voidaan tehdä automaattisesti sen estämättä, että luonnollinen henkilö ei saa vaatia päätökseen oikaisua.

Asian automaattisessa ratkaisemisessa noudatetaan muutoin, mitä verotusmenettelystä annetun lain 26 f §:ssä säädetään.

7 a §

7 a §

Päätöksen sisältö

Päätöksen sisältö

Kirjallisesta päätöksestä on käytävä ilmi päätöksen tehnyt viranomaisen yhteystietoineen, vero- tai maksuvelvollisen yksilöintitiedot, päätöksen perustelut ja tieto siitä, miten asia on ratkaistu.

Kirjallisesta päätöksestä on käytävä ilmi päätöksen tehnyt viranomaisen yhteystietoineen, vero- tai maksuvelvollisen yksilöintitiedot, päätöksen perustelut ja tieto siitä, miten asia on ratkaistu. *Päätökseen sovelletaan lisäksi, mitä hallintolain 53 g §:n 1 momentissa säädetään asian automaattisesta ratkaisemisesta ilmoittamisesta.*

32 §

Rekisteröintiä koskeva päätös

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Verohallinnon on annettava asianomaiselle päätös ennakkoperintärekisteriä ja työnantajarekisteriä koskevassa rekisteröintiäsiassa.

48 §

48 §

Muutoksenhaku

Muutoksenhaku

Muutosta ei kuitenkaan saa hakea:

1) työnantajan rekisteröintiä koskevaan asiaan;

2) päätökseen, jolla on päätetty olla antamatta ennakkoratkaisu.

Muutosta ei kuitenkaan saa hakea päätökseen, jolla on päätetty olla antamatta ennakkoratkaisu.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

5.

Laki

perintö- ja lahjaverolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään perintö- ja lahjaverolakiin (378/1940) uusi 33 b § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

33 b §

Asian automaattiseen ratkaisemiseen sovelletaan, mitä verotusmenettelystä annetun lain (1558/1995) 26 f §:ssä säädetään.

Sen lisäksi, mitä verotusmenettelystä annetun lain 26 f §:ssä säädetään, perunkirjoituksen toimittamisajan pidentämistä koskeva asia voidaan hallintolain 53 f §:n 1 momentissa säädetystä poiketen ratkaista automaattisesti myös, jos luonnollisen henkilön vaatimusta ei hyväksytä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

6.

Laki

ajoneuvoverolain 22 ja 45 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ajoneuvoverolain (1281/2003) 22 ja 45 §, sellaisena kuin niistä on 45 § laissa
1065/2014, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

22 §

22 §

Verolipun tiedot

Verolipun tiedot

Verotuksen toimittamisessa käytettyjen tietojen ja veron suorittamiseksi tarpeellisten tietojen lisäksi verolippuun voidaan merkitä tiedot samasta ajoneuvosta aikaisemmin suorittamatta olevista ajoneuvoveroista, niille laskettavista viivästysseuraamuksista sekä siitä, kenelle vero on näiltä ajoilta maksuunpantu. Verolippuun merkitään myös verovelvollisen edeltävältä verokaudelta kannettavaksi tai palautettavaksi siirrettyjen verojen määrä.

Verotuksen toimittamisessa käytettyjen tietojen ja veron suorittamiseksi tarpeellisten tietojen lisäksi verolippuun voidaan merkitä tiedot samasta ajoneuvosta aikaisemmin suorittamatta olevista ajoneuvoveroista, niille laskettavista viivästysseuraamuksista sekä siitä, kenelle vero on näiltä ajoilta maksuunpantu. Verolippuun merkitään myös verovelvollisen edeltävältä verokaudelta kannettavaksi tai palautettavaksi siirrettyjen verojen määrä. *Verolippuun sovelletaan lisäksi, mitä hallintolain (434/2003) 53 g §:n 1 momentissa säädetään asian automaattisesta ratkaisemisesta ilmoittamisesta.*

Verolippuun ei sovelleta hallintolain (434/2003) 44 ja 45 §:n säännöksiä.

Verolippuun ei sovelleta hallintolain 44 ja 45 §:n säännöksiä.

45 §

45 §

Veronkorotus

Veronkorotus

Jos verovelvollinen on laiminlyönyt omistusoikeuden siirtymistä koskevan rekisteri-ilmoituksen eikä rekisteriin ole merkitty uutta omistajaa, veroa korotetaan seuraavasti:

1) jos verovelvollinen ei ensimmäisen verokauden maksuunpanon yhteydessä annetun kehotuksen jälkeen täytä ilmoitusvelvollisuuttaan, maksuunpannaan seuraavan verokauden vero enintään 50 prosentilla korotettuna;

2) jos verovelvollinen ei toisen verokauden maksuunpanon yhteydessä annetun kehotuksen jälkeen täytä edelleenkaan ilmoitusvelvol-

Voimassa oleva laki

lisuuttaan, maksuunpannaan seuraavilta verokausilta vero enintään 100 prosentilla korotettuna.

Jos verovelvollinen on ilman pätevää syytä antanut asiakirjan tai muun tiedon puutteellisenä, erehdyttävänä tai vääränä ja menettely on ollut omiaan aiheuttamaan sen, että verovelvolliselle olisi voinut jäädä veroa maksuunpanematta tai veroa olisi palautettu liikaa, maksuunpannaan veronkorotusta vähintään 100 euroa mutta enintään 2 000 euroa.

Jälkiverotuksena maksuunpantavaa veroa voidaan korottaa enintään kolminkertaiseksi, jos verovelvollisen menettelyä veron välttämiseksi voidaan pitää törkeänä.

Korotuksen suuruutta määrättäessä otetaan huomioon menettelyn moitittavuus, toistuvuus ja muut näihin rinnastettavat seikat

Ehdotus

Jos verovelvollinen on ilman pätevää syytä antanut asiakirjan tai muun tiedon puutteellisenä, erehdyttävänä tai vääränä ja menettely on ollut omiaan aiheuttamaan sen, että verovelvolliselle olisi voinut jäädä veroa maksuunpanematta tai veroa olisi palautettu liikaa, maksuunpannaan veronkorotusta vähintään 100 euroa mutta enintään 2 000 euroa.

Jälkiverotuksena maksuunpantavaa veroa voidaan korottaa enintään kolminkertaiseksi, jos verovelvollisen menettelyä veron välttämiseksi voidaan pitää törkeänä.

Korotuksen suuruutta määrättäessä otetaan huomioon menettelyn moitittavuus, toistuvuus ja muut näihin rinnastettavat seikat.

*Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .
Veronkorotus määrätään lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaisesti 31 päivään joulukuuta 2024.*

7.

Laki

tullilain 88 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään tullilain (304/2016) 88 §:ään uusi 5 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

88 §

88 §

Oikaisuvaatimus

Oikaisuvaatimus

Poiketen siitä, mitä hallintolain 53 e §:n 4 momentissa säädetään, tulliverotusta koskeva muun asianosaisen kuin tulliasiamiehen oikaisuvaatimus, jossa esitetään uusi vaatimus tai uutta selvitystä, voidaan ratkaista automaattisesti, jos vaatimus hyväksytään. Oikaisuvaatimuksen automaattinen ratkaiseminen edellyttää lisäksi, että hallintolain 53 e §:n 2 momentissa säädetyt asian automaattisen ratkaisemisen edellytykset täyttyvät.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

8.

Laki

kiinteistöverolain 22 ja 24 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kiinteistöverolain (654/1992) 22 §:n 4 momentti ja 24 §:n 2 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 22 §:n 4 momentti laissa 19/2018 ja 24 §:n 2 momentti laissa 1087/2005, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

22 §

22 §

Verotuksen toimittaminen

Verotuksen toimittaminen

Verotuksessa noudatettaviin yleisiin periaatteisiin, asioiden yhdessä käsittelemiseen, kuulemiseen ja päätöksen perustelemiseen sovelletaan, mitä niistä verotusmenettelystä annetussa laissa säädetään.

Verotuksessa noudatettaviin yleisiin periaatteisiin, asioiden yhdessä käsittelemiseen, kuulemiseen, *asian automaattiseen ratkaisemiseen* ja päätöksen perustelemiseen sovelletaan, mitä niistä verotusmenettelystä annetussa laissa säädetään.

24 §

24 §

Verotuspäätös

Verotuspäätös

Verotuspäätökseen merkitään verovelvollisen yksilöintitiedot ja verotuksen toimittanut viranomainen yhteystietoineen, kiinteistöt, joista verovelvollisen on suoritettava veroa, näiden kiinteistöjen arvot sekä suoritettavan veron määrä. Jos rakennus sijoittuu 12–14 §:ssä tarkoitettuihin luokkiin, myös tämä merkitään verotuspäätökseen.

Verotuspäätökseen merkitään verovelvollisen yksilöintitiedot ja verotuksen toimittanut viranomainen yhteystietoineen, kiinteistöt, joista verovelvollisen on suoritettava veroa, näiden kiinteistöjen arvot sekä suoritettavan veron määrä. Jos rakennus sijoittuu 12–14 §:ssä tarkoitettuihin luokkiin, myös tämä merkitään verotuspäätökseen. *Verotuspäätökseen sovelletaan lisäksi, mitä hallintolain 53 g §:n 1 momentissa säädetään asian automaattisesta ratkaisemisesta ilmoittamisesta.*

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20.

9.

Laki

autoverolain 65 ja 67 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan autoverolain (777/2020) 65 §:n 1 momentti ja 67 §:n 1 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

65 §

65 §

Verotuksessa noudatettavat yleiset säännökset

Verotuksessa noudatettavat yleiset säännökset

Jollei tässä laissa toisin säädetä, verotusmenettelyyn sovelletaan, mitä verotusmenettelystä annetun lain (1558/1995), jäljempänä *verotusmenettelylaki*, 26 §:n 1–4 ja 6 momentissa sekä 26 a ja 26 c §:ssä tai niiden nojalla säädetään verotuksen yleisistä menettelysäännöksistä.

Jollei tässä laissa toisin säädetä, verotusmenettelyyn sovelletaan, mitä verotusmenettelystä annetun lain (1558/1995), jäljempänä *verotusmenettelylaki*, 26 §:n 1–4 ja 6 momentissa sekä 26 a, 26 c ja 26 f §:ssä tai niiden nojalla säädetään verotuksen yleisistä menettelysäännöksistä.

67 §

67 §

Päätöksen sisältö ja perustelevinen

Päätöksen sisältö ja perustelevinen

Päätöksestä on käytävä ilmi verovelvollisen tai hakijan yksilöintitiedot, tieto siitä, miten asia on ratkaistu, päätöksen tehnyt viranomaisen yhteystietoineen ja ohjeet siitä, miten päätökseen voidaan hakea muutosta.

Päätöksestä on käytävä ilmi verovelvollisen tai hakijan yksilöintitiedot, tieto siitä, miten asia on ratkaistu, päätöksen tehnyt viranomaisen yhteystietoineen ja ohjeet siitä, miten päätökseen voidaan hakea muutosta. *Päätökseen sovelletaan lisäksi, mitä hallintolain 53 g §:n 1 momentissa säädetään asian automaattisesta ratkaisemisesta ilmoittamisesta.*

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

10.

Laki

tonnistoverolain 31 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan tonnistoverolain (476/2002) 31 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 31/2018, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

31 §

31 §

Verotuksen toimittaminen

Verotuksen toimittaminen

Tonnistoverotus toimitetaan verotusmenettelystä annetun lain (1558/1995) 3 §:ssä tarkoitettulta verovuodelta. Verotuksen toimittamiseen, verotuksen päättymiseen, täydentävään verotuspäätökseen, verotarkastukseen, verotuksen oikaisuun, veronkorotukseen, myöhästymismaksuun, jäännösverolle määrättävään ja veronpalautukselle maksettavaan korkoon ja seurannaismuutokseen sovelletaan verotusmenettelystä annettua lakia, veronlisäyksestä ja viivekorosta annettua lakia (1556/1995) sekä veronkantolakia (769/2016). Tonnistoveron kanton, perintään ja palauttamiseen sovelletaan veronkantolakia.

Tonnistoverotus toimitetaan verotusmenettelystä annetun lain (1558/1995) 3 §:ssä tarkoitettulta verovuodelta. Verotuksen toimittamiseen, *asian automaattiseen ratkaisemiseen*, verotuksen päättymiseen, täydentävään verotuspäätökseen, verotarkastukseen, verotuksen oikaisuun, veronkorotukseen, myöhästymismaksuun, jäännösverolle määrättävään ja veronpalautukselle maksettavaan korkoon ja seurannaismuutokseen sovelletaan verotusmenettelystä annettua lakia, veronlisäyksestä ja viivekorosta annettua lakia (1556/1995) sekä veronkantolakia (11/2018). Tonnistoveron kanton, perintään ja palauttamiseen sovelletaan veronkantolakia.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

11.

Laki

arvonlisäverolain 175 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan arvonlisäverolain (1501/1993) 175 §, sellaisena kuin se on laissa 529/2010, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

175 §

Verohallinto ilmoittaa asianomaiselle rekisteröinnistä ja rekisteristä poistamisesta, 13 a §:ssä tarkoitetun verovelvollisuusryhmän muodostamisesta ja purkamisesta sekä siitä, ettei asianomaista ilmoituksesta tai hakemuksesta poiketen ole merkitty rekisteriin tai poistettu rekisteristä taikka verovelvollisuusryhmää ole muodostettu tai purettu.

Verohallinto antaa asianomaisen tai Veronsaajien oikeudenvallontayksikön pyynnöstä päätöksen rekisteröintiasiassa sekä verovelvollisuusryhmän muodostamis- ja purkamisasiassa.

175 §

Verohallinnon on annettava asianomaiselle päätös rekisteröintiä ja 13 a §:ssä tarkoitetun verovelvollisuusryhmän muodostamista ja purkamista koskevassa asiassa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .